

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra české literatury

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**OD HOROROVÉ POSTAVY K DÍVČÍMU IDOLU.
POSTAVA UPÍRA V SOUČASNÉ LITERATUŘE PRO MLÁDEŽ**
FROM HORROR CHARACTER TO GIRL'S IDOL. VAMPIRE IN
CONTEMPORARY LITERATURE FOR YOUNG ADULTS

Bc. Denisa Koubová

Vedoucí práce: Mgr. Ina Píšová
Studijní program: Učitelství pro střední školy
Studijní obor: Český jazyk – Dějepis

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci s názvem „Od hororové postavy k dívčímu idolu. Postava upíra v současné literatuře pro mládež“ vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze 8. 4. 2015

.....

Bc. Denisa Koubová

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala Mgr. Ině Píšové za cenné rady a podnětné připomínky, jež napomohly vzniku této diplomové práce. Rovněž bych chtěla poděkovat za ochotu, trpělivost, vstřícný přístup a čas, které mi věnovala. Dále bych chtěla poděkovat Matěji Karešovi z nakladatelství Egmont za poskytnuté údaje ohledně výtisků a vydávání ságy *Stmívání*.

ABSTRAKT

Diplomová práce se věnuje vývoji postavy upíra v literatuře pro mládež. Jejím cílem není postihnout všechny dostupné knihy tohoto žánru, ale vybírá pouze nejzajímavější reprezentace postavy v jednotlivých obdobích. Sleduje, která díla mají na současnou podobu postavy největší vliv a snaží se zachytit určitou vývojovou linii. Vybranými díly jsou *Upír*, *Carmilla*, *Dracula*, *Interview s upírem*, *Upíří deníky*, *Pravá krev*, *Stmívání*, *Škola noci*, *Vampýrská akademie* a *Upíří internát*. Tyto knihy rozděluje podle jednotlivých koncepcí postavy upíra (její vnější znaky, charakterové vlastnosti, narativní role). V úvodu práce je stručně popsán antropologický kontext tématu, zejména původ postavy v evropské lidové slovesnosti. Dále se práce zabývá žánry, které se nejvíce uplatňují v upíří literatuře, a obecnou charakteristikou postavy v literárním díle. Po samotné analýze popisující proměnu postavy od její naturalistické podoby do podoby civilizované/domestikované se v závěru věnuje upírovi jako literárnímu symbolu.

KLÍČOVÁ SLOVA

Upír, literární postava, vývoj, archetyp, stereotyp, mytologie, populární literatura, dívčí literatura, horor

ABSTRACT

This thesis deals with the evolution of vampire as a literary character in contemporary production for young adults. Its aim is not to describe all existing works but to cover only the most interesting representations of a vampire in various epochs. The thesis describes the most influential works building the literary stereotype of a vampire and proposes an evolution line. The crucial works in this genre are: *Vampire*, *Carmilla*, *Dracula*, *Interview with a Vampire*, *The Vampire Diaries*, *True Blood*, *Twilight*, *House of Night*, *Vampire Academy* and *Vampire Boardingschool*. Based on them we create a typology according to the appearance, character and narrative role of a vampire. The thesis begins with an anthropological introduction, especially with the origin of the vampires in East-European folk tradition. Farther more we deal with most common genres used to enrich the vampire literature and theory of a literary character as a narrative category. The analysis covers the evolution of a vampire character from its naturalistic appearance to its very civilized pole in the contemporary young adults fiction. We close with the chapter describing the character of a vampire as a literary symbol.

KEY WORDS

Vampire, literary character, evolution, archetype, stereotype, myth, popular literary, girls literary, horror

Obsah

1. Úvod	7
2. Antropologický kontext.....	8
2. Žánrová charakteristika upírské literatury	13
2. 1 Populární literatura.....	13
2.1.1 Horor	14
2.1.2 Červená knihovna.....	15
2.1.3 Dívčí román.....	16
2.1.4 Vývojový román.....	17
3. Obecná charakteristika postavy v literárním díle	18
4. Utváření stereotypu postavy upíra	22
4.1 Upír byronského typu	22
4.2 Upír homosexuál.....	25
4.3 Upír aristokrat	29
5. Novodobé pojetí postavy upíra.....	35
5.1 Citlivý a jemný upír	35
6. Společenstvo nadpřirozených bytostí	42
6.1 Upír spasitel	42
6.2 Upír jako společenská bytost	49
7. Revoluce v upíří literatuře	56
7.1 Domestikovaný upír.....	56
8. Upír ve škole.....	67
8.1 Vzdělaný upír.....	67
8.2 Upír v ohrožení	73
8.3 Groteskní upír	78
9. Závěr	81
10. Seznam použité literatury a pramenů	85
10. 1 Prameny primární.....	85
10. 2 Prameny sekundární.....	87
10.2.1 Monografie	87
10.2.2 Internetové zdroje.....	88

1. ÚVOD

„Edward je tak pozorný, poctivý, inteligentní a věrný, nehledě na jeho ochotu. Přidejte k tomu jeho dokonalý rozčuch, úžasný pokrivený úsměv a nádherně intenzivní zlaté oči a máte nádherného nadpozemsky krásného anděla, který spadl z nebe. Jen ta křídla chybí 😊“
Lucienne

Těmito slovy charakterizují mladé dívky na internetovém fóru postavu upíra Edwarda ze ságy autorky Stephenie Meyerové *Stmívání*. Při pohledu na podobná vyjádření čtenářek upírské literatury se nelze ubránit otázce, k jaké proměně postavy upíra došlo ve vampýrské literatuře pro děti a mládež. Jak se stalo, že se tato literární postava tolik posunula od naturalistické podoby hraběte Drákuly vycházející ze starých legend k mnohem civilnějším zobrazení jako „anděla, který spadl z nebe“, jak píše výše zmíněná čtenářka. Probíhá tento posun postavy obecně, jde o dlouhodobou tendenci nebo se pouze jedná o konkrétní fenomén ságy *Stmívání*?

V této diplomové práci se pokusíme zachytit vývojovou linii základní složky vampýrské literatury, tedy postavy upíra, na níž ukážeme proměnu jejích vnějších znaků a charakterových rysů. Důležité pro nás bude i prostředí, které upíra obklopuje, a jeho vývoj.

Archetyp postavy upíra shrneme na základě tří děl, která se na jeho utváření podílela nejvýznamněji, jedná se o díla *Upír* Johna Williama Polidoriho, *Carmilla* Josepha Sheridanana Le Fanu a *Dracula* Brama Stokera. Díla vycházející zejména z původního východoevropského folklóru, v němž hrají upíři důležitou roli spojenou se snahou zodpovědět otázky kolem smrti. Dále se budeme věnovat knize patřící do moderní populární literatury *Interview s upírem*, její autorka Anne Riceová není v našem prostředí příliš známá, pro kontext literatury americké a anglické je však zásadní, neboť žánr obohacuje o zcela nový rozměr. Dle chronologického řazení následují čtenářsky nejpopulárnější příklady tohoto žánru – knihy *Upíří deníky*, *Pravá krev* a samozřejmě zmíněné *Stmívání*. Budeme se však věnovat i knihám navazujícím na ságu Stephenie Meyerové, situované obvykle do prostředí internátních škol, v nichž dostává postava zcela nové atributy a posouvá se nečekaným směrem.

Rozborem těchto klíčových děl žánru se úvodní hypotézu o vývoji postavy upíra od jeho naturalistické podoby do podoby civilizované/domestikované pokusíme potvrdit, nebo vyvrátit.

2. ANTROPOLOGICKÝ KONTEXT

*Je všeobecným projevem naší přirozenosti, že nás neodolatelným kouzlem přitahuje dění smutné, strašné, ba hrůzné.
Friedrich Schiller*

Než se začneme věnovat postavě upíra v literárním světě, položme si otázku, jaké důvody mohou stát za masovým úspěchem tohoto žánru ať už ve filmu, seriálu, komiksu či literatuře, jinými slovy, co současného čtenáře a diváka na tomto hororovém fantasy žánru tolik přitahuje? Z antropologického hlediska to totiž není nijak překvapivé. Krutá podívaná přitahovala diváky odnepaměti, už od dob římských amfiteátrů. Snad v každé epoše lid nadšeně spěchal, aby se mohl zúčastnit hrůzu nahánějících událostí, jako byly třeba veřejné popravy. Člověk 21. století pak spěchá, aby si náhražku této podívané mohl vychutnat v pohodlí kinosálu s popcornem v ruce. Tuto atraktivitu hrůzostrašného velmi dobře definoval Friedrich Schiller v díle *O tragickém umění* (1792): „Je všeobecným projevem naší přirozenosti, že nás neodolatelným kouzlem přitahuje dění smutné, strašné, ba hrůzné, že nás stejnou silou odpuzují a znovu přitahují scény zoufalství a děsu.“¹

V díle *Dějiny ošklivosti* se Umberto Eco zabývá ošklivostí, již nazývá situační. Myslí jimi situace, v nichž se vyskytují přízraky a jiné nadpřirozené jevy, nebo kdy nás děsí něco, co se nechová, jak očekáváme. Tísňivé je tedy to, co vyvolává intelektuální nejistotu, v čem se nevyznáme.² Jako příklad tohoto principu nám poslouží první doložené úvahy o upírství. V 17. a 18. století lékaři ještě nevěděli, jakým způsobem probíhá rozklad lidského těla. Nestandardní tělesné procesy je děsily, a proto začali jevy, pro které neměli vysvětlení, připisovat mytickým bytostem. Domněnka, že se tělo nechová, jak by mělo, dala vzniknout fenoménu vampyrismu. Roger Caillois o fantastickém píše jako o něčem, co se jeví tísnivým a zneklidňujícím zejména v kultuře, která odmítá nadpřirozeno a vše se pokouší vysvětlit prostřednictvím vědeckého myšlení. Dle Umberta Eca je populárním případem tísnivého právě zmíněný vampyrismus. „Dnes se obvykle odvíjí literatura a film od archetypu *Draculy* Brama Stokera (1897), avšak motiv bytosti sající krev bližních, aby mohla pokračovat ve svém mátožném záhrobním životě, pochází ze starověkých legend. Upír, zjeví-li se jako netopýří bytost s vyceněnými špičáky, nevyvolává úzkost, jen pouhý

---

¹ SCHILLER, Friedrich: *O tragickém umění*, přel. Petra Valentová, Praha: OIKOYMENH, 2005, cit.

² ECO, Umberto: *Dějiny ošklivosti*, přel. Gabriela Chalupská, Praha: Argo, 2007, str. 311–331.

strach, kdežto úzkost se dostaví, pokud si nejsme jisti, zda někdo upír je, či není, pokud máme podezření.“³

I v každodenním životě jsme obkloповáni strašlivými výjevy. Televizní noviny nám předkládají zprávy z oblastí, kde i dnes děti umírají hlady, kde agresori znásilňují ženy a kde jsou lidé mučeni. Podobně na nás působí i události z nedávné historie, například obrazy lidských bytostí vstupujících do plynové komory, které se k nám dostávají prostřednictvím televizních dokumentů či výuky ve školách. Možná, že právě kvůli hrůze kolem nás, která je mimo naši kontrolu, je řízený strach ve fantasy a hororu tak oblíbený. Prostor televizních seriálů a filmů funguje podle určitých pravidel, jež si každý divák snadno osvojí. Je pro nás prostorem, který můžeme opustit pouhým stisknutím tlačítka na televizním ovladači nebo odchodem z kinosálu. Ve světě hororu se setkáváme s předem známým repertoárem děsů a překvapení, který není neomezený. Díky tomu si je divák vědom, že nebezpečí není skutečné. Hlavní hrdinové s ním dokážou bojovat, a dokonce jej i porazí, což může poskytovat jakousi vágní naději, že hrůzám se v principu lze úspěšně postavit.

Autoři hororového žánru čerpali z nejstarších pověstí většiny národů celého světa, jichž je upír součástí jako jev úzce spojený se starověkými představami o smrti. Se smrtí, obtížně pochopitelným jevem, se kultury vyrovnávaly pomocí mýtů, pro každou z nich jedinečných. Díky tomu můžeme narazit na přehlídku různých upírů se specifickým vzhledem, schopnostmi a potřebami v závislosti na oblasti původu. Na úvod této práce proto zmíníme základní antropologické konstanty upírských legend, které nám v další části poslouží jako východiska pro analýzu jejich konkrétních realizací v literatuře a jiných médiích.

Z hlediska morfologie postavy je upír v podstatě totéž co nemrtvý neboli revenant. Je nezkrotný a velmi agresivní, což je způsobeno tím, že se chce vrátit zpět mezi živé. S upíry v lidové slovesnosti úzce souvisí i vlkodlaci či mory, přičemž s vlkodlaky se v hororovém žánru setkáváme podobně často jako s upíry. Jedná se opět o bytosti, které dočasně umírají, aby se mohly znovu probudit v podobě vlka. Mory jsou bytosti živé, jejichž duše však může tělo opustit během extatických stavů. Už jejich samotný název evokuje smrt.⁴

V současné etnografii se setkáváme se třemi teoriemi o původu vampyrismu. První je teorie univerzálního či prehistorického původu, která úzce souvisí s nakládáním se smrtí

---

³ ECO, Umberto: *Dějiny ošklivosti*, přel. Gabriela Chalupská, Praha: Argo, 2007, str. 322.

⁴ MAIELLO, Giuseppe: *Vampyrismus v kulturních dějinách Evropy*, Praha: NLN, 2005, str. 148.

a se způsobem pohřbívání. Tělu zesnulého bylo totiž potřeba věnovat náležitou péči a zajistit řádný pohřeb. To vyplývá nejen z morálních povinností, ale i z důvodů hygienických. Pro pozůstalé byla obvykle smrt počátkem období, pro něž platily přesně stanovené zvyklosti – způsob oblékání i změna obvyklého chodu života. Smrt tak nabyla na významu pro společenské vědomí a stala se předmětem kolektivní představy.⁵ Pohřbívání bývalo obvykle dvojí. Po prvním pohřbení mrtvého docházelo k exhumaci a následně k pohřbu druhotnému, tzv. sebrání kostí, jejich zabalení do šátku a uložení do země. Tento druhotný pohřeb je pozůstatkem nejstarší minulosti lidstva. V případě, že země nepřijala mrtvé a nezajistila rozklad těla, stával se zesnulý údajně nebezpečným upírem, který pronásledoval živé.⁶

Druhou je teorie moderního původu. Spočívá ve vystopování existence upírů v konkrétním historickém období. Obhájí zejména slovanský původ vampyrismu, který je údajně výsledkem střetnutí slovanského pohanství, bogomilství a pravoslavného křesťanství, přičemž se vampyrimus začal šířit v 9. století z Balkánu do dalších slovanských zemí.⁷

Ve třetí teorii můžeme původ upírů nalézt v evropském šamanství, kdy tzv. beneandanté lidem zajišťovali lepší úrodu a údajně bojovali s čarodějnicemi. Definice příslušníků sekty je velmi podobná morám, jelikož beneandanté bojovali se zlými duchy mimo své tělo. Součástí jejich rituálů byla samozřejmě i krev, což spolu s výslechy a jednáním inkvizice může být jedním z původů mýtů o upírech.⁸

Poslední dvě teorie jsou vzhledem k dokladům o různých podobách upírů po celém světě méně věrohodné než teorie prehistorického původu. Mýty se shodují na tom, že upír byl kdysi člověk, který se po své smrti vrací mezi živé. Obvykle navštěvuje své pozůstalé příbuzné a straší je. Dokonce existuje několik historických zpráv, kdy jsou podobné případy popisovány.

Zmínili jsme, že si jednotlivé národy často „vytvářely“ své vlastní podoby upírů. Pravděpodobně jedním z nejstarších bude sumerský a babylonský Ekimmu. Ve Francii a Skotsku se setkáváme s pověstmi o ženách upírkách: Le Dames Blanches a Baobhan Sith. Rakouský upír se nazývá Alp a mexický El chupacabra. Pro nás jsou ovšem zajímavější rumunští Strigoi a Moroi/Moroaica. Moroiové byli čarodějnice a čarodějové z rumunského venkova, kteří byli živi z krve. Jednalo se o živé upíry. Co se týká vzhledu,

---

⁵ MAIELLO, Giuseppe: *Vampyrismus v kulturních dějinách Evropy*, Praha: NLN, 2005, str. 131.

⁶ Tamtéž, str. 137.

⁷ Tamtéž, str. 138.

⁸ Tamtéž, str. 142.

muži byli obvykle bledí a téměř bez vlasů, ženy byly neobyčejně rudé a měly plné rty. Mohli na sebe vzít jakoukoli zvířecí podobu, nejčastěji se však proměňovali v moly nebo ptáky. Moroie se mohl stát kterýkoliv člověk a to hned z několika důvodů: zanedbávání chození na mše, krádeže, lhaní, praktikování čarodějnictví, touha po ženách sousedů atd. Dále se v Moroie mohli proměnit i nelegitimní duchovní, kteří k tomu byli obzvláště náchylní. Jelikož Moroii byli žijící lidé, mohli přirozeně zemřít. Pokud však byli zavražděni, přeměnili se ve Strigoii. Ti jsou popisováni jako chodící mrtví, kteří neznali odpočinku a byli motivováni výhradně zlem. Strigoii mohli pít krev, ale častěji se živil normálním jídlem. Místo krve z lidí vysávali životní energii. Existují dva způsoby, jak lze hrob Strigoii nalézt. Jednak podle změny barvy plamene louče na modrou, jednak podle toho, kde se zastaví bělouš se sedmiletým chlapcem v bílém oblečení. Zabít ho lze tak, že mu vyjmete srdce z těla, tělo spálíte nebo utnete hlavu a ústa naplníte bylinkami (nemusí to být česnek). Strigoii také vadí ranní sluneční paprsky a víno.

Z historických dokladů případů údajného vampyrismu jsou nejvýznamnější zprávy evropských lékařů ze 17. a 18. století. V období, kdy doznávaly poslední čarodějnické procesy, se pozornost učenců zaměřila na problematiku upírů. Prvním velkým projevem rostoucího veřejného zájmu o vampyrismus ve střední a jihovýchodní Evropě byla kauza istrijského vesničana jménem Jure Grando. Ten zemřel roku 1656, po šestnácti letech byl exhumován a s'tat jako upír, jelikož se údajně v noci navracel a zjevoval se nejen faráři, který ho pohřbil, ale i dalším lidem. Objevoval se vždy v noci a klepal na dveře. Kde zaklepal, vždy za pár dní někdo zemřel. Několik mužů z vesnice se rozhodlo učinit tomu přítrž. Po otevření rakve našli „tělo s růžovým až ruměným obličejem, který se na ně smál“.⁹

První novinová zpráva o existenci upírů se objevila v květnu roku 1693 ve francouzském časopise *Le Mercure Galant*. Nemrtvé, již se vracejí, aby pronásledovali živé, autor článku označil jako *stryges* a doplnil i polský výraz *upierz*. Článek byl po roce otisknut znovu, tentokrát doplněný o definici upíra:

Objevují se mezi polednem a půlnocí; přicházejí vysávat krev z živých lidí, a to v takovém množství, že jim občas vytéká z úst, z nosu a hlavně z uší. Někdy mrtvola doslova plave v krvi rozlité v jejím hrobě. Říká se, že netvor má zvláštní druh hladu, který ho nutí pojídat rubáš, v němž je jeho tělo zabaleno. V noci chodí za příbuznými a přáteli, sevře je v pevném objetí a vysává z nich krev, čímž je oslabí, vyčerpá a nakonec jim přivodí smrt.¹⁰

---

⁹ MAIELLO, Giuseppe: *Vampyrismus a Magia posthuma*, Praha: EPOCH A s.r.o., 2014, str. 23–24.

¹⁰ Tamtéž, str. 26.

Vampýrský fenomén 18. století nejvíce ovlivnila publikace *Magia posthuma* vydaná roku 1704 v Olomouci Karlem Ferdinandem Schertzem.¹¹ O díle autor v úvodu píše: „Nastíním zde historii stínu, jenž obletuje svůj hrob, vyličím Upíra, Čarodějku, Záhrobní kouzelnici, jejíž hřích přežil i její pohřeb, jež nespočinula v pokoji, ale neklidně těkajíc v podobě Démona nahání hrůzu lidem i dobytčatům; dočteš se zde mnohé, co bys jinde přečetl stěží.“¹²

Autor předkládá soupis vybraných případů týkajících se upírů a čarodějů vstávajících z hrobů. Je zde samozřejmě i výklad, jak upíra poznat, s důkladnou charakteristikou a popisem způsobu zabití upírů. Nejvíce případů upírů je podle Karla Ferdinanda na Olomoucku, kde i jeho *Magia posthuma* vyšla. Dalším autorem podobně orientované publikace je opat Augustin Calmet. Ve své dizertaci *Revenantům neboli Upírům na Moravě* předkládá přehled případů spojených s vampyrismem.

Ať mají zmíněné doklady existence těchto nadpřirozených bytostí žánrově blíže k legendě, či lékařskému pojednání, je jisté, že snaha racionálně vysvětlit většinu z nich nezbavila upírská vyprávění jejich čtenářské atraktivity. Tento fenomén v současnosti přitahuje stále více příznivců, což dokazují čísla prodejnosti a výše sledovanosti.¹³ Zejména mladší čtenáři snadno propadají kouzlu upíra, který se ovšem svému předkovi z hrůzných pověstí podobá jen velmi málo. Právě tento posun nás bude zajímat.

---

¹¹MAIELLO, Giuseppe: *Vampyrismus a Magia posthuma*, Praha: Epoque s.r.o., 2014, str. 29.

¹²Magia posthuma, In *Vampyrismus a Magia posthuma*, Giuseppe Maielo, Praha: Epoque s.r.o., 2014, str. 191.

¹³ Můžeme zmínit například úspěch filmu *Stmívání*. V první den prodeje filmu na DVD se po celém světě prodaly 3 000 000 kusů. Ještě tři roky po uvedení do kin bylo *Stmívání* 8. nejvyhledávanějším filmem na internetu a jeho herci se umístili v žebříčku 30 nejvyhledávanějších herců na internetu. Na Československé filmové databázi je snímek 74. nejoblíbenějším filmem. Dále seriál *Upíří deníky* je na stejných stránkách 26. nejoblíbenějším seriálem. (Informace pochází ze stránek filmu a seriálu na Československé filmové databázi.)

2. ŽÁNROVÁ CHARAKTERISTIKA UPÍRSKÉ LITERATURY

Postava upíra je v literatuře úzce spjatá s žánrem fantasy a hororu. Ani v jednom případě se však nejedná o zcela neměnný archetyp, spíše naopak. Obojí se vyznačuje schopností vrst do dobového, místního či kulturního kontextu a zároveň se propojují s nejrůznějšími žánry nebo prvky při zachování základního schématu boje dobra proti zlu. Lze uvažovat o hororu, románu s tajemstvím, detektivním žánru, thrilleru, vývojovém románu, dívčím románu či červené knihovně. Právě pro bohatost žánrů, jejichž postupy nebo prvky upírská¹⁴ literatura využívá, si představíme ty nejvýraznější z nich: horor, červená knihovna, dívčí román a vývojový román. Nejprve se ovšem zastavme u populární literatury jako takové, neboť sem všechna zkoumaná díla řadíme.

2.1 POPULÁRNÍ LITERATURA

Populární literaturu Dagmar Mocná a Josef Peterka definují jako beletristickou produkci, která se snaží oslovit co nejširší okruh čtenářů a „uspokojit jejich základní čtenářské potřeby.“¹⁵ Tomuto cíli se přizpůsobuje obsahová i formální stránka díla. Jedním z nejdůležitějších znaků je srozumitelnost. Populární literatura je proto postavená na detailu a epizodě, díky čemuž je mnohem jednoznačnější než literatura umělecká. To je podpořeno i výskytem nadbytečných prvků zajišťujících pochopení smyslu. Čtenář by neměl být zmatený, v díle tápat a ztrácet orientaci. Mezi tyto prvky patří například různé komentáře autora vysvětlující děj nebo hodnotící jednání postav. Populární literatura tak usiluje o snížení množství možných interpretací prostřednictvím „zúžení sémantického pole“, o kterém Dagmar Mocná hovoří jako o „bezrozporném porozumění“ a „vysoké míře jednoznačnosti.“¹⁶ Čtenář se v díle dobře orientuje a děj je pro něj přehledný.

Čtenářský úspěch zajišťuje i důraz na základní emoce jako je láska, nenávist, strach, smutek apod., které se snaží u čtenářů vyvolávat. To zajišťuje vysokou míru citového ztotožnění čtenáře s dílem a jeho postavami. Často dochází k tomu, že vztahy

---

¹⁴ V práci používáme označení *upírská* a *vampýrská* literatura. Oba pojmy označují tentýž žánr, jde pouze o anglickou a českou variantu, kdy *upírská* je překlad na západě běžně užívaného *vampire literature*.

¹⁵ MOCNÁ, Dagmar, PETERKA, Josef a kol.: *Encyklopedie literárních žánrů*, Praha: Paseka, 2004, str. 502.

¹⁶ *Ibid.*

postav a dějové situace „odkazují k archetypálním modelům“¹⁷, které jsou čtenáři dobře známy (milostný trojúhelník, dáma v nesnázích, sourozenecký konflikt). Díky tomu je fikční svět přehledný a polarizovaný na černou a bílou, dobro a zlo. Fikční svět se proto pro čtenáře stává čitelnějším než svět reálný, ve kterém je mnohem těžší se orientovat. Přehlednost díla je umocněna i sklonem k užívání stereotypů ve vyjadřování. Populární literatura tak představuje bezpečný prostor čtenářského odpočinku.

Její významným aspektem, který Dagmar Mocná zmiňuje, je i schopnost stabilizovat společnost. Díky své masové základně čtenářů zajišťuje, že se hodnoty, které propaguje, dostanou k širokému obecnstvu. Umožňuje tak vznik jakéhosi prostoru univerzální kultury, kterou sdílí velké množství lidí, a skrze to je nástrojem globalizace. Málokdy se populární literatura stane prostředkem sociální změny nebo revoluce. Většinou zastává tradiční hodnoty, propaguje morálku, rodinu a stávající společenské uspořádání.

Populární literatura si vytvořila vlastní žánrový systém, který se liší od systému literatury umělecké. Běžně v ní dochází k prolínání žánrů, neboť se pokouší naplnit hned několik žánrových paradigmat. Ve svém pojetí se Dagmar Mocná opírá o Johna Caweltiho, který rozlišuje pět skupin, do nichž se žánry seskupují: 1. vyprávění o hrdinských činech (western, thriller), 2. v. o lásce (červená knihovna, dívčí knihovna), 3. v. o řešení záhad (detektivka), 4. v. o mezilidských vztazích (sociální melodrama), 5. konfrontace lidského a nadpřirozeného světa (horor, sci-fi, fantasy).¹⁸ V upíří literatuře nejvíce dochází k prolínání zejména druhé a páté skupiny. Jak ukážeme v díle *Pravá krev*, přidává se i skupina třetí – žánr detektivního románu.

2.1.1 HOROR

Horor charakterizuje Dagmar Mocná jako „žánr populární literatury zaměřený na vyvolávání pocitů hrůzy, strachu a napětí.“¹⁹ Obvykle je horor řazen k žánrům populární fantastiky spolu s fantasy a science fiction. Na rozdíl od těchto dvou žánrů je horor charakterizován z estetického hlediska jako silně emotivní příběh vyvolávající pocity strachu, děsu a úzkosti. Na žánr se silně váže i prostředí, které se stává jedním z jeho nejvýraznějších rysů. Tradičně v hororu bývá využíváno prostředí mimo moderní svět a jeho technické vymoženosti, tedy opuštěná místa, ruiny, hrady a zámky, hřbitovy apod.

---

¹⁷ MOCNÁ, Dagmar, PETERKA, Josef a kol.: *Encyklopedie literárních žánrů*, Praha: Paseka, 2004, str. 502.

¹⁸ Tamtéž, str. 503.

¹⁹ Tamtéž, str. 253.

Je tím zvýrazněno odtržení od reality a vstup do tajemna, neboť tato místa jakoby žila svým vlastním životem.

Silná emocionalita hororu pracuje zejména se strachem z neznáma, vyvolávaným převrácením normálních vztahů, kdy se do každodenního dění dostává prvek iracionality. Ve vyprávění je typické užívání tajemství, ve kterých jsou fakta znejasňována prostřednictvím nezřetelných náznaků, nápověd, až dochází k náhlému a zcela šokujícímu zakončení. V upířím žánru se nejvíce uplatňuje hrůza „zvnějšku“, dochází k ohrožení hrdiny monstry (upíry či jinými nadpřirozenými bytostmi) z vnějšího prostoru. Můžeme se však setkat i s případy, kdy se hrůza posunuje „dovnitř“. Hlavní hrdina je tedy ohrožován vlastní upíří podstatou nebo vlastní magickou mocí, která jej pohlcuje a zabíjí.²⁰

Jedno ze základních narativních schémat tohoto žánru je téma lovce a kořisti. Během jeho vývoje si můžeme všimnout posunu postavy upíra k sériovému vrahovi. Zejména od 60. let 20. století dochází k přechodu od témat iracionálních k tématům racionálnějšími a žánr upířského vyprávění přijímá řadu postupů žánru detektivního. Ve 21. století dochází k překvapivému posunu směrem k akcentaci romantična. Postava upíra primárně objevuje v romantických fantasy filmech pro mládež, v nichž dochází k částečnému potlačení jejich hororových či akčně thrillerových rysů, což je ostatně vzhledem k cílovému diváku/čtenáři poměrně logický posun.

2.1.2 ČERVENÁ KNIHOVNA

Nosným tématem žánru červené knihovny je líčení milostného vztahu hlavní hrdinky. Centrálním je příběh popisující seznámení a pomalé sblížení muže a ženy, které je obvykle završeno sňatkem. Děj je ožívován překážkami. Milenci je musí překonat, aby mohli být spolu a aby mohlo dojít k takzvanému happy endu, který je pro tento žánr stěžejní.

Prostředí a postavy jsou zde modelové a pravidelně se opakují. Při tvoření děje dávají autoři literatury pro ženy důraz na důvtipnou a překvapivou kombinaci dějových motivů.²¹ Červená knihovna je obvykle zakotvena v každodenním životě. Láska je v dílech brána vážně a vždy obsahuje nějaký „sociální prostor a duchovní rozměr, byť přiměřeně

---

²⁰ MOCNÁ, Dagmar, PETERKA, Josef a kol.: *Encyklopedie literárních žánrů*, Praha: Paseka, 2004, str. 253–255.

²¹ Tamtéž, str. 86.

zjednodušený.²² I přesto však tíhne k vysokému stylu, což stvrzuje snahu o přiblížení k umělecké literatuře, a jen málokdy otevřeně přiznává relaxační funkci. Snaží se zejména zaměřovat na etické poslání.

Dle Dagmar Mocné je žánr založen na třech fabulačních modelech. Jedná se o fabuli sociální – příběh milenců rozdělených společenským postavením; fabuli nelásky – příběh o vzájemné nenávisti nebo antipatii měnící se v hluboký milostný vztah; fabuli vzestupu – příběh nenápadné, tiché dívky vyvíjející se postupně v úspěšnou a sebevědomou ženu. V upíří literatuře se nejvíce uplatňuje sociální fabule a okrajově fabule vzestupu. Sociální fabule není v této literatuře reprezentována různými sociálními postaveními, ale různým mezidruhovým postavením. Tedy vztahem člověka a upíra, přičemž rozdílnost postavení je mnohem větší překážkou než různé sociální postavení. Fabule vzestupu se částečně uplatňuje pouze v sáze *Stmívání*. Bella je v době, kdy je ještě člověkem, velmi nemotorná a vedle Edwarda si připadá méněcenná a má velmi nízké sebevědomí. Vše se změní po proměně v upíra. Bella zkrásní a díky nově nabytým výjimečným schopnostem se stane velmi mocnou.

2.1.3 DÍVČÍ ROMÁN

V souvislosti s předmětem našeho zkoumání, tedy s literaturou pro mládež s upíří tematikou, se ukazuje jako užitečné zohlednit znaky a postupy dívčího románu. Dle Dagmar Mocné je dívčí román „žánr populární literatury určený dospívajícím dívkám a mající emotivním příběhem napomoci procesu jejich osobního zrání.“²³ Jak ukážou následující kapitoly, upíří romány pro dívky se věnují zejména příběhům první lásky a stávají se dívčí variantou klasické červené knihovny. Sexuálními protějšky hrdinek obvykle bývají zralí muži ukrytí v těle náctiletého upíra, kteří zde plní roli jejich ochránců, učitelů a zasvětitelů do tajů života. Součástí románu jsou samozřejmě i konfrontace s rodiči, učiteli, vrstevníky, zejména s kolektivem vrstevnic. Běžné jsou konfliktní situace a osobní zkoušky, které hrdinka zažívá. Zde můžeme zmínit například příchod do nové školy (*Stmívání*, *Škola noci*), úmrtí rodičů (*Upíří deníky*, *Pravá krev*), rozvod rodičů (*Škola noci*).

---

²² MOCNÁ, Dagmar: *Červená knihovna: studie kulturně a literárně historická: pohled do dějin pokleslého žánru*, Praha: Paseka, 1996, str. 233.

²³ MOCNÁ, Dagmar, PETERKA, Josef a kol.: *Encyklopedie literárních žánrů*, Praha: Paseka, 2004, str. 114.

V zápletkách často hraje významnou roli šťastná a nešťastná náhoda, která je podávána jako osud hrdinů. Příběh je obvykle zakončen tzv. happy endem, který spočívá ve vztahu s milovaným mužem (upírem), vítězstvím nad zlem a nad strachem.²⁴

2.1.4 VÝVOJOVÝ ROMÁN

Posledním žánrem, který se uplatňuje v upíří literatuře je vývojový román, věnující se procesu vývoje lidské osobnosti ve styku s prostředím. V centru pozornosti tohoto žánru stojí vývojová postava s velmi bohatým vnitřním životem. Její život tvoří základní dějovou linii románu. Dle Dagmar Mocné román „usiluje o postižení důkladně motivovaného osobnostního růstu v citové, mravní, psychologické a světonázorové dimenzi.“²⁵ Často je využíván široký společenskohistorický rámec, který umožňuje navození vedlejších zápletek, v nichž se uplatňují postupy románu dobrodružného.

V upíří literatuře se vývojový román uplatňuje zejména díky proměnám postav v upíry, jejich vývoji a poznávání nové existence. Pro tento žánr je typická postava zasvětilce. V našem případě je jím obvykle upír, který proměněné postavě pomáhá ovládat nové schopnosti a potřeby.

I přes velké množství žánrových variant uplatňujících se v dílech upíří literatury, je spojuje podstata hororového žánru, kterou je archetypální boj dobra se zlem, člověka s nadpřirozenem, mystickými silami či podsvětím. To tvoří základní půdorys příběhů, který najdeme ve všech zkoumaných dílech, ať už se realizuje ve zdech rozpadajícího se zámku, starého domu nebo středoškolského internátu.

---

²⁴ MOCNÁ, Dagmar, PETERKA, Josef a kol.: *Encyklopedie literárních žánrů*, Praha: Paseka, 2004, str. 114–117.

²⁵ Tamtéž, str. 681.

3. OBECNÁ CHARAKTERISTIKA POSTAVY V LITERÁRNÍM DÍLE

Postavy, jedna ze složek literárního díla, prostupují všechny jeho roviny a vzájemně je propojují. Podle Daniely Hodrové jsou postavy tvořeny slovně tematickým komplexem, který se v textu realizuje určitým souborem textových jednotek, přičemž některé jednotky se v textu vyskytují jen jednou, některé se vracejí a další se obměňují či nahrazují jinými. Do skupiny první patří zejména popis vzhledu postavy, který Daniela Hodrová nazývá vnějším tělem a který se ve své základní podobě v textu obvykle vyskytuje jen jednou.²⁶ Mnohdy však bývá tematizována proměna této složky, tedy fyzického vzhledu postavy, způsobů oblékání atd. Příkladem vracející se jednotky je jméno postavy. Jedná se o nejběžněji opakovanou část textového souboru postavy. Obměňujícími se jednotkami myslíme líčení myšlenek, pocitů a činů, přičemž tento soubor vracejících se jednotek není z hlediska prvků nikdy zcela totožný.

Nejdůležitějšími realizacemi postavy v textu jsou

1. promluva vypravěče o postavě,
2. dialogy a výpovědi ostatních postav,
3. vnější a vnitřní monology.

Tento systém komplexního popisu postavy se v dílech realizuje do různé hloubky a není vždy úplný.²⁷

Postava je v literárním díle prvkem budovaným prostřednictvím vypravěče v sérii výstupů, promluv a zmínek. Můžeme o ní mluvit jako o určitém typu subjektu, který v díle představuje textovou analogii člověka ať už skutečného, nebo smyšleného. Tento subjekt je v textu nositelem určitých vlastností, činností, stavů a osobitého vědomí utvářejícího se ve vztahu k druhým, ke světu a k objektu.²⁸ Dle Shlomith Rimmon-Kenanové v naratologickém světě stojí dva odlišné přístupy ve způsobu pojmání existence postavy. Realistické hledisko postavy nahlíží jako imitaci lidí. S postavami se obvykle zachází jako s našimi přáteli či sousedy. Často je spekulováno i o motivacích postav, a dokonce je pro ně i vytvořena minulost a budoucnost přesahující hranice toho, co bylo řečeno v textu. Naopak v teoriích sémantických dochází k rozplynutí postavy do textuality. V rámci tohoto

---

²⁶ HODROVÁ, Daniela: *...na okraji chaosu... Poetika literárního díla 20. století*, Praha: Torst, 2001, str. 520.

²⁷ Tamtéž, str. 519–525.

²⁸ Tamtéž, str. 544.

hlediska existují postavy pouze v okamžiku, kdy jsou součástí obrazů a událostí, které jsou pro ně nosné a hybné.²⁹

Dle Shlomith Rimmon-Kenanové můžeme na tyto dvě opozice nahlížet tak, že se každá vztahuje k odlišným prvkům narativní fikce. V příběhu jsou konstrukty – neverbálními abstrakcemi. Tyto konstrukty jsou tzv. lidské v tom smyslu, že jsou částečně modelovány podle autorovy koncepce lidí, ačkoli nejsou lidskými bytostmi v obvyklém slova smyslu.

Můžeme říct, že postava je sama o sobě konstruktem, který si při čtení sestavujeme z různých údajů rozestých v textu. Toto sestavování je součástí procesu nominace, jež je synonymní s aktem čtení. Na postavu můžeme nahlížet jako na stromovou hierarchickou strukturu, v níž jsou prvky uspořádány do kategorií s rostoucí integrační silou. Pakliže spojíme dva nebo více detailů v rámci jedné sjednocující kategorie, je možné vytvořit elementární strukturu. Vytvoří-li se nám u několika aspektů společný jmenovatel, lze jej zobecnit jako povahový rys postavy. Stejně se pak mohou jednotlivé rysy spojovat a vytvářet postavu, přičemž rysy v textu mohou nebo nemusí být zmíněny. V některých případech může docházet ke zmatení čtenáře přiřazením takového rysu, který postavě není vlastní.

Abychom však mohli postavu z textu vykonstruovat, měli bychom se zaměřit na textové atributy, jež nám to umožní. Setkáváme se se dvěma základními typy indikátorů postavy a prostředky její charakterizace – přímou definicí a nepřímou prezentací. Přímá definice určité rysy pojmenovává adjektivy, abstraktními a jinými substantivy nebo částí výpovědi. Nepřímá prezentace rys naopak nepojmenovává, ale vyjadřuje jej nejrůznějšími způsoby, přičemž je na čtenáři, aby si naznačenou vlastnost sám vyvodil.³⁰

V rámci narativu lze postavu definovat kombinací jednotlivých řečových pásem postav a vypravěče (definicí), prostřednictvím použití různých narativních strategií a způsobů. Obecnou vlastností atributů literárních postav, jež jsou získány definicí, je statická.

U nepřímé reprezentace se na realizaci postavy podílejí explicitní a implicitní významové složky. Definice literárních postav je významně svázána s explicitními aspekty postavy. Naproti tomu implicitní danosti jsou spojeny s nepřímou prezentací. V procesu charakterizace se prolíná proces konstrukce autorem, rekonstrukce čtenářem a pre-

---

²⁹ RIMMON-KENANOVÁ, Shlomith: *Poetika vyprávění*, přel. Vanda Pickettová, Brno: Host, 2001, str. 39–41.

³⁰ FOŘT, Bohumil: *Literární postava – Vývoj a aspekty naratologických zkoumání*, Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2008, str. 62–64.

konstrukce kontextuálními omezeními a očekáváními. Nepřímá reprezentace je založena na rozmanitých a vzájemně se prolínajících narativních realizacích, jež obsahují vrstvy implicitních významů realizovaných od vzhledu postavy, až k jejím činům a promluvám.³¹

Základním faktorem koheze je vlastní jméno.³² Jména postav pak vystupují jako „značky“ rysu nebo skupiny rysů, které jsou charakteristické pro nefiktivní lidské bytosti.³³ Jméno je primární identifikační znak. Významně také ovlivňuje i složky literárního díla od zvukové, přes tematicko-syžetovou, až po samotný smysl díla, podílí se tedy na výstavbě textu jako celku. Jméno může být s postavou různým způsobem spjato. Buď je zjevně motivováno jejím charakterem, nebo může být různě patrné, zastřené anebo zcela chybí.³⁴

Vzhled postavy je v textu obvykle vyjadřován popisem. Během kódování a dekódování se projevují určité typologie umožňující z vnějšího vzhledu postav vyvozovat jejich souhrnné vlastnosti. Důležité pro nás jsou i postoje, které vůči svému zevnějšku zaujímají, zda a za jakých okolností dochází ke změnám jejich vzhledu včetně vlivu těchto proměn na vztahy s ostatními postavami a na postavy jako takové. Pro určité žánry, zejména pro populární literaturu, je příznačné, že právě vnější tělo je schematické. Skládá se ze stereotypizovaných částí, které odkazují k ustáleným významům.

K získávání implicitních významů je pro nás nejvýznamnějším zdrojem jednání literárních postav. Umožňuje nám totiž vyvozovat jejich morální vlastnosti, ideje, názory, postoje, city motivace a vztah k okolí. Jednání postav ke konkrétním vlastnostem pouze odkazuje, pro vymezení konkrétního významu musí dojít k odkrytí. Čtenář během odkrývání vlastností vychází z běžné podmíněnosti svého každodenního života a z kulturních zkušeností, vědomostí a literární konvence. Na základě toho pak čtenář interpretuje literární postavu a odkrývá její motivace, případně odhaduje možné reakce.

Na konstituci postav se jejich literární promluvy podílejí ve dvou hlavních plánech. Stylistické rysy promluv zařazují postavy do konkrétních pozic v narativních světech a vydělují je vůči okolí. Podle stylu řeči můžeme postavu zařadit do nějaké společenské vrstvy a případně jí přisoudit některé individuální charakteristiky. Zároveň se podílejí na čtenářské interpretaci postav odkazováním k implicitním významům.³⁵

---

³¹ FOŘT, Bohumil: *Literární postava – Vývoj a aspekty naratologických zkoumání*, Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2008, str. 64–66.

³² RIMMON-KENANOVÁ, Shlomith: *Poetika vyprávění*, přel. Vanda Pickettová, Brno: Host, 2001, str. 44–48.

³³ FOŘT, Bohumil: cit., d., str. 41.

³⁴ HODROVÁ, Daniela: *...na okraji chaosu... Poetika literárního díla 20. století*, Praha: Torst, 2001, str. 599–601.

³⁵ FOŘT, Bohumil: cit., d., str. 65–69.

Povahové rysy postavy utváří i její fyzické a lidské okolí. Fyzickým okolím myslíme pokoj, dům, ulici, město nebo zemi. Lidským okolím zase rodinu, přátele, známé, spolupracovníky a širší společenskou vrstvu. Prostorové vztahy jsou často doplněny vztahem kauzality.³⁶

Zejména v populární literatuře je postava nedílnou součástí určitého prostředí, dochází k propojení určujících typů postav s určitým typem prostoru. Obě tyto části se vzájemně konotují. Například v žánru červené knihovny víme, že s továrníkem je spojená vila, se švadlenkou byt v pavlačovém domě, podobně v souvislosti s upírem se nám jako první vybaví opuštěný zámek v Karpatech nebo starý hřbitov. Tato zřejmá spojení nemají čtenáře překvapit. Naopak. Ukazují mu svět stereotypizovaný. Svět, jaký zná, v jakém se orientuje a jakému rozumí.

---

³⁶ RIMMON-KENANOVÁ, Shlomith: *Poetika vyprávění*, přel. Vanda Pickettová, Brno: Host, 2001, str. 73.

4. UTVÁŘENÍ STEREOTYPU POSTAVY UPÍRA

V této kapitole nepodáme obsáhlý přehled klasických děl předcházejících moderní upíří literatuře, v nichž se vyskytuje postava upíra. Vybereme pouze ty reprezentace upíra, které měly zásadní vliv na utváření stereotypu. V navržené typologii zároveň popíšeme základní rysy této postavy, jejíž proměny budeme následně sledovat v moderní upíří literatuře. Budeme se věnovat dílům Williama Polidoriho a Josepha Sheridana Le Fany, která nejvýrazněji formovala postavu nejznámější, Drákulu. Dílo Brama Stokera se totiž stalo základem, k němuž nějakým způsobem odkazuje většina pozdějších děl ať už pro dospělé, či mládež.

4.1 UPÍR BYRONSKÉHO TYPU

*Při jeho pohledu však jakoby smích náhle vázl
a do srdce krásky, předtím tak plného
nespoutané veselosti, jako by padl strach.*

J. W. Polidori

S prvním slavným upírem v krásné literatuře se můžeme setkat v novele Johna Williama Polidoriho³⁷ *Upír*. Povídka *Upír* byla poprvé vydána roku 1819 v Londýně.³⁸ Co se týká vnějšího vzhledu postavy, je upír v tomto díle popisován jen velmi málo. Na začátku novely se dozvídáme o inteligentním aristokratovi lordovi Ruthvenovi, který je popisován jako člověk apatický vůči svému okolí s bezvýraznými šedými očima a velmi bledou pleť, i přesto však krásný. Lhostejný k ženám, začne-li ovšem vyprávět, dokáže si každého získat. Jedinou nadpřirozenou schopností, o které víme, je nesmrtelnost.

Děj novely koresponduje s prostředím, ve kterém se odehrává. K milostnému vzplanutí mladého lorda Aubreyho dochází v Řecku na rozkvetlé louce poblíž romantických antických památek, děsivé události naopak probíhají v noci za bouře

---

³⁷ J. W. Polidori (7. 9. 1795 – 24. 8. 1821) byl anglický prozaik, básník a lékař. Zakladatel žánru upíří literatury. Z jeho díla je nejvýznamnější novela *Upír*, poprvé vydána pod Byronovým jménem, a novela *Deník*.

³⁸ PROCHÁZKA, Martin a STRÍBRNÝ, Zdeněk: *Slovník spisovatelů. Anglická literatura, Africké literatury v angličtině...*, 2. opr. dopl. vydání, Praha: Libri, 2003, str. 546.

u opuštěné chatrče hluboko v lesích. Například k přepadení loupežníky dochází ve skalách. Povídka velmi dobře pracuje se strachem z neznámého a tajemného. Hrůzu z neznámé postavy navíc umocňuje postupné šílenství lorda Aubreyho a zoufalá bezmoc, když je uzavřen v domě a nemůže zabránit svatbě své sestry s upírem. Velmi důležitým a příznačným motivem novely je neochota postav připustit, že by mohla existovat nadpřirozená bytost. Ačkoliv postavy mají upíra přímo před očima, dostávají průběžné důkazy jeho existence a jsou opakovaně varovány, stále zůstávají racionální a iraciálně nepřipouští. To je také jeden z důvodů, proč v tomto díle není upír poražen a nad mladým šlechticem Aubreyem vyhrává.

Pozoruhodný je vztah lorda Ruthvena a Aubreyho. Už při prvním setkání je Aubrey Ruthvenem fascinován a snaží se o něm dozvědět více. Ruthvena nepovažuje za upíra, který by pil krev, ale vidí ho jako člověka, který má velmi špatný vliv na své okolí a dokáže z lidí vysávat životní energii. To se také stane, když Ruthven pečuje o Aubreyho upoutaného na lůžko. Čím je Aubrey slabší, tím je Ruthven silnější.

Dílo *Upír* je pro nás důležité proto, že dalo vzniknout prototypu byronského hrdiny. Inspirací autorovi byla gotická novela *Glenarvon*. Tuto novelu vydala roku 1816 bývalá milenka spisovatele George Gordona Byrona a vytvořila v ní postavu Ruthvena Glenarvona jako satiru osobnosti Lorda Byrona – nevléčitelného padoucha.³⁹ Polidori postavu Ruthvena převzal a přetvořil jej v neodolatelného svůdce, který symbolizuje zakázané touhy. Tohoto osudového upíra zasadil do role vzdělaného, ale arogantního šlechtice dobrého postavení. Byronský hrdina je zde záhadný, charismatický, sexuálně atraktivní, se silnou schopností svádět a neovladatelnou vášní. Je ale také kultivovaný, nastrojený, umělecky založený, vzdorovitý outsider netrpělivě čekající na změnu pravidel a hodnot buržoazie. Nejedná se zde o krvežíznivé monstrum, kterým později bude Carmilla nebo Drákula a jeho milenky, ale o zrápenou osobnost s nutkáním dívat se na utrpení jiných lidí a způsobovat je.⁴⁰ Dále je byronský hrdina sebekritický, usiluje o mravní integritu, je sexuálně dominující, emočně nevyrovnaný, cynický a zároveň neklidný a vnitřně rozervaný. Jeho minulost tíží temné tajemství. Prototyp byronského hrdiny je odsouzen k životu po boku lidí, ale mimo jejich společnost. Od folklórem inspirovaných upírů se liší faktem, že nemá žádnou rodinu, která by jej spojovala s nějakým místem nebo osobami. Mytičtí upíři vstávali z hrobů, aby trápili své rodiny, Carmilla byla i desítky let

---

³⁹ LARSSON, Mariah a STEINER, Ann: *Interdisciplinary Approaches to Twilight: Studies in Fiction, Media and a ...*, Lund: Nordic Academic Press, 2011, str. 265.

⁴⁰ Tamtéž, str. 265.

po smrti spojena se svým hrobem a Drákula s sebou musí vozit zeminu ze své domoviny.
Toto je něco, co byronskému upírovi schází.

4.2 UPÍR HOMOSEXUÁL

*A po takovém vzletném proslovu mě ještě
pevněji stiskla do své chvějivé náruče a žhavými
měkkými polibky mi něžně celovala tvář.*

J. S. Le Fanu

Dalším klíčovým dílem upíří literatury je *Carmilla*, gotická novela irského spisovatele Josepha Sheridana Le Fanu⁴¹. Poprvé byla publikována roku 1871 v časopise *The Dark Blue*. Příběh se odehrává ve Štýrsku v první polovině 19. století. Vypráví o mladé dívce Lauře, jež podlehne kráse upírky Carmilly. Jedná se o první známé dílo, v němž se spojují prvky lesbické lásky dvou dospívajících dívek a vampyrismu. Ve své době bylo podobné téma velmi ožehavé, přesto že ženská homosexualita nebyla na rozdíl od té mužské trestná. V oficiální literatuře se však stále jednalo o tabu.

Příběh lesbické lásky je zasazen do romantického prostředí evokujícího prostředí gotického románu. Laura s otcem bydlí na obrovském zámku uprostřed lesů a hor pouze s několika služebnými a vychovatelkami. V zámku se nachází velké množství různých pokojů s vybavením a obrazy zašlými věkem. Laura se s Carmillou často prochází v temných lesích plných starých svěšených stromů, nejlépe večer v mlze či za jasného bílého světla měsíce.

Upírka Carmilla je v knize popisována jako velmi krásná dívka, kterou často přemáhá slabost a únava, jejíž zdraví je zejména během dne křehké. Na zámek se dostane poté, co kočár její matky havaruje a Carmilla upadá do bezvědomí. Matka ji nemůže vzít zraněnou s sebou, proto ji nechává Lauřině otci, který o Carmille ani její matce nic neví a slibuje, že nebude pátrat, kdo ve skutečnosti jsou.

Během Carmillina pobytu začne Laura trpět nočními můrami, podléhá slabosti a dalším neduhům, jež způsobily smrt mnoha mladých dívek v okolí. Lidé proto mluví o řádění upíra. Carmilla Lauru v noci navštěvuje v podobě obrovské černé kočky a posléze se mění do své lidské podoby. Krev dívce saje z krční tepny pomocí dvou dlouhých špičáků. Objevuje se zde poprvé vnějškový popis upíra, jak jej zná současná literatura:

---

⁴¹ Joseph Sheridan Le Fanu (28. 8. 1814 – 7. 2. 1873) byl anglicky píšící irský prozaik. Svá díla tvořil v duchu gotického románu, přičemž forma pro něj byla občas důležitější než děj. Kromě *Carmilly* vydal několik souborů duchařských povídek.

„Neměla oči pro nikoho jiného než pro bledou štíhlou dívku.⁴² „Byla štíhlá a neobyčejně půvabná. (...) Měla hebkou, nádhernou plet' a drobný a krásně utvářený obličej; její vlasy byly prostě nádherné.“⁴³ Popis vzhledu Carmilly se v díle pravidelně opakuje, protože dochází k jeho proměnám. Chvilí je upírka plná energie, poté zase slabá a malátná dívka. Často podléhá emocím, zejména vášni. Poté vrhá na Lauru a oddávají se lesbickým hrátkám. V knize se můžeme setkat i s popisem další upírky, která se vydává za Carmillinu matku: „Na svůj věk byla velmi pohledná a kdysi to byla jistě krasavice; byla štíhlá, ale nikoli hubená, na sobě měla černé sametové šaty a byla dost bledá; vypadala hrdě a panovačně.“⁴⁴

Carmilla je nakonec odhalena generálem Spielsdorfem, který ji v minulosti také hostil na svém zámku a jemuž zabila neteř. Zajímavou postavou je baron Vordenburg objevující se v závěru příběhu v kapli, kde se údajně nachází hrob hraběnky Mircally Karnsteinové – Carmilly. Baron (odborník na upířskou problematiku) má velmi staré mapy, díky nimž najdou hrob upírky a zabijí ji.

Hrob hraběnky Mircally byl otevřen a v jejím obličejí poznali generál i otec svou záhadnou návštěvnicí. Ano, ačkoli od její smrti uplynulo už více než sto let, byly její tělo i tvář zcela nedotčené! (...) Spočívala v olovené rakvi, do výše sedmi palců zalité krví.⁴⁵

Tento popis hrobu upíra se velmi podobá textu z článku publikovaném ve francouzském časopise *Le Mercure Galant*, o němž jsme se zmiňovali v antropologickém úvodu. To napovídá, že autor patrně čerpal inspiraci v konkrétních případech, které se odehrály v Evropě 17. a 18. století a byly šířeny tiskem jako senzace. Autor v knize dokonce na díla vzniklá v této době odkazuje. A to v momentu, kdy se Laura zmiňuje o knihách, které baron studoval.

Ovládal až do nejmenších podrobností všechna významná i běžná díla z tohoto oboru: *Magia Posthuma*, *Phlegon de Mirabilibus*, *Augustinus de Cura pro Mortuis*, *Philosophicae et Christianae Cogitationes de Vampiris* od Johanna Christofera Harenberga.⁴⁶

Zde se setkáváme s dalším znakem upíří literatury, který v moderní literatuře pro mládež vymizí. Jedná se o zájem postav o vampyrismus, studují ho z vědeckého, nejčastěji lékařského hlediska. Čtení odborných knih je pro ně koníčkem. Postavy jsou na upíry zvědavé a často se po nich vydávají pátrat na vlastní pěst.

---

⁴² LE FANU, Joseph Sheridan: *Carmilla*, In *Rej upírů*, vyd., usp. a přel. Tomáš Korbař, Praha: Grafoprint-Neubert, 1995, str. 55.

⁴³ Tamtéž, str. 63.

⁴⁴ Tamtéž, str. 56.

⁴⁵ Tamtéž, str. 109.

⁴⁶ Tamtéž, str. 100.

V díle se setkáváme i s popisem způsobu zabití upíra, pro nějž autor zcela zjevně čerpal inspiraci z lidové slovesnosti. Znalost a předávání těchto rituálů byly mnohdy součástí venkovského folklóru zejména ve východní Evropě, v němž v podobě legend přetrvávají dodnes. Le Fanu jej popisuje následovně:

„Mrtví tam začali vstávat z rakví, pane; některé se podařilo vysledovat až k jejich hrobům, tam je podrobili obvyklým procedurám, usvědčili je a obvyklým způsobem zničili; sťali jim hlavu, srdce jim probodli kulem a všechno spálili. (...) Kdysi však tudy projížděl jeden moravský šlechtic, doslechl se o tom, co se tu děje, a protože se v takovýchto záležitostech vyznal – jako ostatně mnoho lidí v jeho zemi – nabídl se, že vesnici osvobodí od jejího trýznitele.“⁴⁷

Ačkoliv je později vyvráceno, že se jednalo o šlechtice z Moravy, zmínky o běžnosti upírů ve slovanském prostředí jsou zde časté. „Nepochybně jste už slyšeli o hrůzné pověře, která panuje ve Štýrsku, na Moravě, ve Slezsku, v tureckém Srbsku, v Polsku a dokonce i v Rusku; o pověře – neboť tak ji také musíme nazývat – že existují upíři.“⁴⁸ Tyto zmínky odkazují k domnělému původu upírů ze slovanských zemí, se kterým jsme se setkali v jedné z teorií o původu upírů. Pravděpodobně je to způsobeno velkým množstvím doložených upířských procesů právě z této oblasti.

V knize Josepha Sheridana *Le Fanu* si můžeme všimnout dalšího velmi podstatného rysu žánru upíří literatury – propojování reality a fikce. V závěru knihy je připojen dodatek, který se snaží působit jako vědecká studie podávající svědectví o předchozích událostech. Obsahuje i soupis knih, který jsme uvedli v citaci výše, výčet zvláštních vlastností upírů a hypotézu o vzniku těchto nadpřirozených bytostí: „Jedním z poznávacích znamení upíra je síla, kterou má v ruce. (...) Síla upírovy ruky však není omezena pouze na stisk; to, co sevře, znečitliví a ochromení zmizí teprve po dlouhé době, pokud ovšem vůbec zmizí.“⁴⁹ Upíři jsou tedy nadpřirozeně silní. Je zde vysvětlen i Carmillin „zdravotní stav“. Upír ve dne spí ve své rakvi a v noci se vydává na lov. Jelikož Carmilla vystupovala jako obyčejná dívka, nemohla přes den dostatečně odpočívat a nabírat síly, proto trpěla únavou a slabostí. Dále se dozvídáme, že upíři jsou vždy nějak omezeni. U Carmilly bylo jejím omezením jméno, které si nemohla změnit úplně. Proto používala anagramy svého skutečného jména Mircalla. Objevuje se zde i další

---

⁴⁷ LE FANU, Joseph Sheridan: *Carmilla*, In *Rej upírů*, vyd., usp. a přel. Tomáš Korbař, Praha: Grafoprint-Neubert, 1995, str. 102.

⁴⁸ Tamtéž, str. 108.

⁴⁹ Tamtéž, str. 111.

z významných atributů upíra, jež je dále rozvíjen i ve Stokerově *Draculovi*, je jím silný odpor ke křesťanství a nechuť k lidskému jídlu.

Součástí díla je i teorie o vzniku upírů odkazující zejména k rumunské a obecně slovanské lidové slovesnosti:

Jak může taková stvůra vzniknout, jak se může rozmnožovat? (...) Jednoho dne si vezme život nějaký člověk obtížený většími či menšími hříchy. Za určitých podmínek se sebevrah stává upírem. Takový přízrak navštěvuje živé za spánku; *ti* umřou a skoro bez výjimky se v hrobě mění v upíry.⁵⁰

Tato představa vychází ze starých legend, v nichž se hříšníci po smrti proměňovali v upíry.

Příběh Carmilly se dočkal velkého množství filmových, hudebních, ale i rozhlasových zpracování. Prvním filmem natočeným podle díla byl *Vampyr* (1932) dánského režiséra Carla Dreysera, dále *Et mourir de plaisir* (1960) od Rogera Vadima nebo například *Vampyres* (1974) od Josého Ramóna Larraze.

---

⁵⁰ LE FANU, Joseph Sheridan: *Carmilla*, In *Rej upírů*, vyd., usp. a přel. Tomáš Korbař, Praha: Grafoprint-Neubert, 1995, str., str. 111.

4.3 UPÍR ARISTOKRAT

*Tady jsem šlechtic, bojar; prostý lid mě zná a já
jsem tu pánem.
B. Stoker*

Pravděpodobně nejznámější literární postavou upíra je hrabě Drákula, jehož příběh byl vydán sedmdesát osm let po Polidoriho novele, tedy roku 1897. Drákula je hlavní postavou stejnojmenného románu dalšího irského spisovatele Brama Stokera. Hlavní postavu románu, který dal základ transylvánské upírské tradici, vytvořil autor na základě skutečné historické postavy z rumunského šlechtického prostředí Vlada III. Draculy. Vlad III. Drákula si vysloužil přezdívku Napichovač, podle oblíbeného způsobu poprav. Žil v 15. století a byl velmi krutým, ale úspěšným panovníkem. S upírem však neměl, kromě záliby v krutostech, nic společného. Přízvisko Drákula zdědil po svém otci, je odvozeno od Dračího řádu Zikmunda Lucemburského. Vlad II. tento řád od císaře Zikmunda přijal roku 1431 v Norimberku.⁵¹

Význam jména Drákula je často vykládán jako zlý, falešný, a dokonce i ďábel.⁵² Těchto konotací bohatě využívá i Bram Stoker. Na tomto příkladu si můžeme opět všimnout významného vztahu díla k realitě, podobně jako tomu bylo u Carmilly. Díla s upíří tematikou se snaží o vysokou míru autenticity a odkazují k reálným událostem. I díky tomu jsou díla o upírech tak oblíbená, prostřednictvím odkazů na realitu čtenáři existence upírů připadá mnohem pravděpodobnější než například existence zombie, či vlkodlaků, přičemž velkou roli zde patrně hraje představa nesmrtelnosti jako odvěká základní lidská touha. Není proto překvapivé, že se i v současnosti můžeme setkat s velkým množstvím lidí, kteří o existenci upírů rádi spekulují.

Stokerův román se nejprve odehrává v Transylvánii v Rumunsku a poté se příběh přesouvá do Londýna, prostředí reálného světa a reálného času. Velmi zajímavá je naratologická metoda, jíž je román psán. Jedná se o deníkové zápisky několika postav účastnících se událostí spojených s Drákulou. Můžeme si povšimnout jistého napětí mezi přísně vědeckou formou, s níž jsou deníky zapisovány, a samozřejmě naprosto iracionálním obsahem pojednávajícím o nesmrtelném valašském knížeti. Tento způsob

---

⁵¹ ANDEREESCU, Stefan: *Dracula: Mezi mýtem a realitou*, přel. Miroslav Tejchman, Praha: NLN, 2001, str. 118.

⁵² Tamtéž, str. 113.

vyprávění se na rozdíl od vševědoucího vypravěče realizuje prostřednictvím velice subjektivního postoje k událostem a postavám. Vypravěčův i čtenářův pohled na věc, je tedy velmi omezený. Čtenáři je odhaleno jen to, co vědí vyprávějící postavy, a musí počítat s tím, že mu postava může něco zamlčet, nebo naopak přikrášlit. Nevidíme vše v plných souvislostech, musíme se spokojit pouze s kousky skládačky, které dávají tušit daleko širší mozaiku.

Důležité je zamyslet se i nad prostorem, neboť ten je v hororovém žánru velmi důležitý, dokresluje děj a především formuje pocity postav a jejich vnímání jednotlivých situací. V transylvánských horách se děj odehrává v typickém hororovém prostředí. Sídlem Drákuly je starý pobořený zámek kdesi hluboko v karpatských lesích. Zde se v prostorech projevuje vliv gotického románu, pro který je starý zámek příznačný. Bývají to tajemná a hrůzostrašná místa plná nekonečných chodeb a labyrintů. Vnější budovy staví na odívání a vznešenost, vnitřek ukrývá tajemné hrobky a zároveň je prostorem temných sil,⁵³ ve kterém se ukrývá hrabě Drákula a jeho upíří milenky.

Vnější podoba zámku není po celou dobu Johnatanova pobytu popisována. Pouze se dozvídáme, že se jedná o starý, pobořený zámek, který se v době příjezdu Johnatana topí ve tmě. Je tedy na čtenáři, aby si vytvořil svou vlastní představu sídla hraběte Drákuly. Spatřujeme v tom jeden z typických způsobů vyprávěcích postupů v hororovém žánru, kdy se pracuje s tajemstvím a znejasňováním, což zvýrazňuje napětí a prohlubuje strach z neznámého. Vnitřek zámku je zařízen honosně, nikde se však nenachází žádná zrcadla. Pocit stísněnosti a strachu posiluje i velké množství zamčených místností a nemožnost útěku.

Můžeme si zde povšimnout motivu labyrintu, který je typickým prostředkem navození strachu a tajemství.

Když jsem se totiž dosyta potěšil vyhlídkou, pokračoval jsem v prohlídce: dveře, dveře, všude dveře, a všechny na závoru zamčené. Nikudy se nemohu ze zámku dostat – kromě oken v zámeckých zdech! Zámek je opravdový žalář a já jsem vězněm!⁵⁴

Hrad jako vězení je prvkem, se kterým pracuje anglický gotický román. V našem případě zámek/vězení, je „tyranským zámekem“, „místem temnot a slz“, „sídlem hrůzy“.⁵⁵ Této charakteristice odpovídá i starý londýnský dům, který si hrabě Drákula prostřednictvím Johnatana v Anglii koupil. Drákula je popisován jako starý muž s velmi výraznými a neobvyklými rysy:

---

⁵³ HODROVÁ, Daniela: *Poetika míst*, Jinočany: H&H, 1997, str. 29.

⁵⁴ STOKER, Bram: *Dracula*, přel. Tomáš Korbař, Praha: Odeon, 1970, str. 27.

⁵⁵ HODROVÁ, Daniela: cit., d., str. 29.

V nich stál starý muž, hladce vyholený až na dlouhý bílý knír, od hlavy k patě oděný černě, bez jediné barevné skvrny. (...) Jeho obličej silně – dokonce velmi silně – připomínal dravého ptáka: dravčí úzký nos s neobyčejně vykrojeným chřípím, vysoké klenuté čelo, vlasy řídké kolem spánků, ale jinde bohatě rostoucí. Obočí měl velmi husté, nad nosem téměř srostlé, se záplavou bohatě se kroucících chloupků. Ústa, která téměř mizela pod silným knírem, byla pevná, dost krutá s neobyčejně ostrými bílými zuby, ty přečnívaly přes rty, jejich pozoruhodná rudost byla důkazem vitality, neobvyklé u muže jeho věku. Uši měl bledé a nahoře neobvykle zašpičatělé, bradu širokou a masivní a tváře pevné, i když hubené. Nápadná byla jeho mimořádná bledost. (...) Kupodivu mu rostly uprostřed dlaní chloupky. Nehty měl dlouhé a jemné, velmi ostře zastřižené.⁵⁶

Podoba muže s ostrými rysy, bílými dlouhými vlasy a špičatými zuby i nehty inspirovala další spisovatele, výtvarné umělce, režiséry a scénáristy k vytvoření kultu upíra. Upír byl kdysi člověkem proto je jeho podoba v základě lidská, ale nabývá nových rysů, zejména zvířecích, nových způsobů chování a schopností. Během tohoto popisu vyvstávají různé stereotypní rysy, které umožňují z vnějšího vzhledu odvodit vlastnosti postavy. Přičemž tyto rysy vychází nejen z literárních, ale i mimoliterárních, společenských, kulturních konvencí.⁵⁷ Už při popisu Dráculy čtenář cítí, že hrabě je krutý a zlý. Je to způsobeno i hodnocením, které k popisu vnějšku přidává pozorovatel Johnatan: „Pevná, krutá ústa“. Skutečnost, že Drákula není člověk ale nadpřirozená bytost, mohou evokovat nejen přirovnání k dravému ptákovi, ale i zdůraznění zašpičatělých uší a nepřirozeně dlouhých špičatých zubů.

Postava upíra je postavou typizovanou. Je založená na jediném rysu nebo jediném dominantním rysu, ale s několika sekundárními rysy. Převládající rys tak reprezentuje více celou skupinu než čistě individuální bytost. Takové postavy jsou jednoduché a statické. U postavy hraběte chybí i rozvoj, což je mimo populární literaturu obvyklé spíše pro postavy vedlejší. Z hlediska průniku do vnitřního života nám Drákula zůstává naprosto skryt, protože děj je vyprávěn pouze lidskými postavami, takže nemáme možnost nahlédnout do Dráculovy mysli.

V románu se můžeme setkat s proměnami Dráculova vzhledu. Ať už to je jeho proměna v upíra, nebo změna vzhledu po vypití krve: „vypadal, jako by omládl; bílé vlasy a knír změnily barvu – teď byly už jenom našedlé, tváře měl plnější a bílou pleť prosvítal rubínově červený podklad. Ústa rudější než jindy, protože rty měl potřísněny kapkami

---

⁵⁶ STOKER, Bram: *Dracula*, přel. Tomáš Korbař, Praha: Odeon, 1970, str. 18–19.

⁵⁷ FOŘT, Bohumil: *Literární postava – Vývoj a aspekty naratologických zkoumání*, Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2008, str. 66.

čerstvé krve.⁵⁸ Během cesty do Londýna Drákula zavraždil celou posádku lodi, jež ho vezla přes moře, a tím došlo k další změně vzhledu – razantnímu omládnutí.

Z příběhu se dovídáme i o upírových zvláštních schopnostech. Vzhledem k omezené perspektivě vypravěče zůstává ovšem tato část osobnosti hraběte čtenáři spíše zastřená. Vše totiž Johnatan objevuje jen náhodou a nikdy si není stoprocentně jistý tím, co ve skutečnosti viděl. Setkáváme se zde s dalším prohlubováním motivu tajemství a zastřenosti:

„Trhl jsem sebou, protože mě překvapilo, že ho nevidím – vždyť v zrcadle se odrážel celý pokoj za mnou. (...) Tentokráte už nemohlo jít o omyl, vždyť ten člověk stál těsně u mne a já ho mohl vidět přes rameno. Ale v zrcadle jeho obraz nebyl!“⁵⁹ „Jenže tyto pocity se změnily v úděs a hrůzu, sotva jsem spatřil, jak se hrabě vysouvá z okna celým tělem a začíná *hlavou dolů* slézat zámeckou zeď nad onou hrůzostrašnou propastí, s pláštěm rozprostřeným kolem sebe jako velká křídla.“⁶⁰

Bram Stoker dal ve svém díle základ stereotypu postavy upíra spojením folklórních prvků s vlastní invencí. Upíři byli již předtím běžně popisováni jako velmi bledí lidé se špičatými zuby i nehty a plnými rudými rty. Říkalo se, že jim vadí slunce, minimálně to ranní, a bylo možno se před nimi chránit různými bylinkami, mezi něž patřil i česnek. Aby však byl Drákula ještě děsivější a působivější musel spisovatel legendy přikrášlit a upravit. Tak upír získal schopnost lézt po zdech nebo nemožnost spatřit se v zrcadle.

Už v Drákulově zámku se setkáváme s upírkami, které na Johnatana zaútočí. Na rozdíl od Drákuly jsou všechny mladé a velmi krásné, i přesto jsou však děsivé. S Drákulou mají podobné rysy a vlastnosti, což je řadí k archetypu upíra:

V okamžiku, kdy jsem je spatřil, jsem byl přesvědčen, že sním, protože nevrhaly na podlahu vůbec žádný stín, ačkoli je měsíční svit osvětloval zezadu. Dvě byly snědé, s orlími nosy jako hrabě a velkýma tmavýma pronikavýma očima (...) Třetí byla překrásná, že snad ani žena krásnější být nemůže, s bohatou záplavou kadeřavých zlatých vlasů a očima jako bledé safíry. (...) Všechny tři měly oslnivě bílé zuby, zářící uprostřed rudých smyslných rtů jako perly.⁶¹

Mnohem zajímavější než Drákulovy milenky je pro nás Lucy. S se Lucy čtenář seznamuje prostřednictvím dopisů, které si vyměňuje s Minou (přítelkyní a později manželkou Johnatana) a dále díky deníkům dalších postav. Vzhled Lucy nikde není přímo popsán, jsou zmíněny pouze ty rysy, které mají v dalším vyprávění nějakou funkci. Když se Mina

---

⁵⁸ STOKER, Bram: *Dracula*, přel. Tomáš Korbař, Praha: Odeon, 1970, str. 51.

⁵⁹ Tamtéž, str. 26.

⁶⁰ Tamtéž, str. 35.

⁶¹ Tamtéž, str. 38.

setká s Lucy dozvídáme se pouze, že „vypadala půvabně a roztomileji než jindy“⁶² a později, že vypadala rozkošně v tenisových šatech“, konotující sport a zdraví, a že „se krásně opálila“⁶³, přičemž zmínka o opálené kůži je opět zcela účelová vzhledem ke kontrastní bělosti pokožky upírů a jejich obětí. Dále víme, že je velmi hodná, milá, jemná a citlivá, také trpí somnambulismem, který způsobí, že se v noci setká s hrabětem Drákulou. Od té doby se Lucy začíná chovat podivně. Zpočátku je plná sil a energie, to se však mění. Začne být popudlivá, zesláblá, malátná a bledá. Drákula ji pravidelně navštěvuje v některé ze svých zvířecích podob pták, netopýra, či vlka. Před Drákulou se Lucy pokouší pomocí svatých předmětů a česneku ochránit její snoubenec Arthur, jeho přítel Dr. Seward a odborník na upíry Dr. Abraham van Helsing. To se jim však nepodaří a Lucy se promění v upíra. Krátce před smrtí jsou na ní patrné změny, které signalizují následující proměnu: „Jenže pak znenáhla nastávala ona podivná změna, kterou jsem pozoroval už v noci. Začala sípavě oddechovat, ústa se jí otevřela a zuby v bledých odkrytých dásních vypadaly delší a špičatější než dříve.“⁶⁴ Můžeme si všimnout jisté podobnosti mezi Lucy a Carmillou, a to dokonce i v době, kdy byla Lucy ještě člověkem. Obě byly velmi krásné, o Lucy to nikde není řečeno přímo, ale vyplývá to z výpovědí ostatních. I Carmilla byla slabá, malátná a jemná jako Lucy, když se později proměnila v upíra, byly obě stejně divoké a nebezpečné.

Postava Lucy však není jediná, u které se Bram Stoker inspiroval v příběhu Josepha Sheridan Le Fany. I baron Vordenburg je pravděpodobně předobrazem doktora Abrahama van Helsinga. Oba jsou starší muži, odborníci na upíry, kteří nezištně pomáhají ostatním v boji se zlem.

Způsob zabití upíra je v románu v porovnání s případem upírky Carmilly upraven. Upírovi je během denního spánku v rakvi (případně bedně s hlinou) probodnuto srdce kůlem, useknuta hlava a ústa naplněna bylinkami (česnekem). Toto je postup převzatý z rumunských pověstí o technikách, jakými lze zabít upíra či čarodějnici nazývanou Strigoi.

Mnohem více se v románu pracuje i s odporem upírů ke křesťanství. Je možné se před nimi chránit svatými předměty, které je mohou popálit. Toho si v knize můžeme všimnout poté, co si Mina vyměnila krev s Drákulou a van Helsing jí přitiskl hostii na čelo.

---

⁶² STOKER, Bram: *Dracula*, přel. Tomáš Korbař, Praha: Odeon, 1970, str. 63.

⁶³ Tamtéž, str. 65.

⁶⁴ Tamtéž, str. 161.

Ta Míne popálila kůži a zůstala jí na čele jizva ve tvaru kolečka. Z upírova vlivu byla osvobozena po jeho smrti a zmizela jí i spálenina.

Díky obrovskému úspěchu románu se všechny tyto rysy spojily ve stereotyp, se kterým pozdější autoři vždy nějak pracovali. Ať už posléze vzniká upíří literatura pro jakéhokoliv čtenáře, není možné, aby na *Draculu* nenavazovala, nevymezila se vůči němu, nebo jej novým způsobem nerozvíjela. Právě tento archetyp postavy upíra se v návaznosti na Drákulu, Ruthvena a Carmillu pokusíme vysledovat a postihnout v současné upířské literatuře pro mládež.

5. NOVODOBÉ POJETÍ POSTAVY UPÍRA

5.1 CITLIVÝ A JEMNÝ UPÍR

*Nebyl jsem upír do všech důsledků a ve svém
utrpení jsem se ptal iracionálně jako dítě:
Nemohl bych vrátit?
A. Riceová*

Pokud se chceme věnovat moderní upířské literatuře pro mládež, nesmíme v jejím vývoji zapomenout na *Upíří kroniky* Anne Riceové. Anne Riceová není v našem prostředí příliš známou autorkou. Do českého jazyka byly přeloženy pouze tři knihy *Upířích kronik* z celkových deseti dílů. Do povědomí tuzemských diváků se dostává zejména díky hvězdně obsazenému filmovému zpracování prvního dílu *Upířích kronik: Interview s upírem*.

Novátorství Anne Riceové spočívá zejména v převzetí tradičního upíra a mytologie, jejich přenesení do moderního kontextu a přizpůsobení se mu. Upravila tradiční představy o upírech a využila je zcela podle svých potřeb. Poprvé nejsou považováni za úhlavní nepřátele lidí, ale mohou s nimi žít v symbióze. Už nejsou představováni jako netvoři podobající se více zvířeti než člověku, ale jako bytosti, které mají duši a jsou schopni lásky. Dokonce otřásla samotným základem víry ve schopnosti a slabosti upírů a zobrazila je jako tvory téměř zbožné, které svaté předměty nemohou zahubit, protože nejsou zplozenci ďáblů. Nedokáže jim ublížit česnek, mohou se spatřit v zrcadle, spát v jakékoliv rakvi chtějí (nemusí jako Drákula spát v rakvi s hlínou ze svého domova) a ani kolík zabodnutý do srdce nemůže ukončit jejich věčný život. Zahubit je však stále dokáže oheň a denní světlo.

Ukazuje upíry, již mají problémy, se kterými se musí vypořádat, ať už to je nutnost zbavit se mrtvol nebo potřeba zařídit finanční záležitosti a pochůzky po úřadech. Protože však upíři nemohou na denní světlo, potřebují lidské pomocníky, aby místo nich došli do banky nebo jim například koupili dům. Řeší samozřejmě i vztahové záležitosti a poprvé vytváří cosi jako upířskou společnost, která má své primitivní zákony a řád. Dalo by se říci, že upíři Anne Riceové netradičně žijí podle tradičního Desatera božích přikázání, přičemž všechna si vykládají ve vztahu ke svému druhu. Největším prohřeškem upíra je zabít jiného upíra. Dokonce i v upířské společnosti se můžeme setkat s korupcí, záští

a závistí, což je ještě více přibližuje lidem. Postupně se stávají obrazy nás samých, jejich zamýšlení se nad uplynulým životem a smyslem života vůbec nás k tomu nutí také. Kromě toho jsou upíři schopni během denního spánku snít, což je něco naprosto nevídaného a tak lidského.

Proměňuje se i prostor, ve kterém se upíři pohybují. Už dávno opustili staré hrady, zámky a odlehlá místa v lesích a horách. Přesunuli se do měst, kde se sdružují ve větších skupinách nebo samotářsky žijí na plantáži s vlastním služebnictvem a otroky. Městem, kde se odehrává většina příběhů *Upířích kronik*, je New Orleans v Luisianě, v němž se autorka narodila. New Orleans tím v populární kultuře získalo tradici významného upířího města, se kterou se můžeme později setkat ještě v seriále *The Originals*⁶⁵ a *Pravá krev*. New Orleans je nejméně tabuizované americké město. Dlouho do noci město žije hudbou a rozmařilým životním stylem obyvatel a turistů. Jako v jediném městě v Americe je v New Orleans povoleno popíjet alkohol na veřejných prostranstvích. Kromě toho je město známé svou spirituální tradicí, téměř na každém rohu se turisté mohou setkat s voodoo obchody, a dokonce jsou zde organizovány ghost tours. New Orleans je mimo jiné známé i jako kolébka jazzové hudby. Jaké město by si tedy upíři měli zvolit za své než tuto původně francouzskou kolonii, která tepe nespoutaným životem a je úzce spojovaná s nadpřirozenými silami.

Upíři Anne Riceové se snadno a rychle přizpůsobují moderní společnosti a užívají všech jejích vymožeností. Stále se však drží některých původních tradic. Tato změna posouvá strach z upírů do nové roviny. Dříve byli nadpřirozenými bytostmi, s nimiž lidé mohli osvědčenými způsoby bojovat nebo se vyhýbat odlehlým a nebezpečným místům. Ačkoliv se upíři žijící v New Orleans musí pravidelně stěhovat, aby nevzbudili podezření, jsou už bytostmi, které dokážou splynout s davem, žít mezi lidmi a chovat se jako oni. Mají i stejné starosti, avšak jsou stále stejně hrozní. Najednou neexistuje pocit bezpečí, který zaručoval česnek, krucifix, dřevěný kolík a jiné ritualizované předměty ze starého evropského folklóru. Upíři vstupují do našeho reálného moderního vědeckého světa a my se nemáme jak bránit. To, že se tak moc podobají lidem a jejich rozmarům, jim přidává na děsivosti a reálnosti.

Návaznost na francouzskou historii města můžeme vysledovat i u jmen hlavních postav jako Luis Pointe du Lac. Luis je jméno galského či španělského původu, které je

---

⁶⁵ *The Originals* je seriálovou odnoží *Upířích deníků*. Seriál sleduje životy původních/prvních upírů, objevujících i v *Upířích denících*. Děj *The Originals* se odehrává v právě ve městě New Orleans, které je považováno za centrum upírů.

odvozeno od německého Hludowik a které můžeme přeložit jako „slavný válečník“. Upír Luis není válečník v původním slova smyslu, ale spíše v přeneseném. Neválčí na bitevním poli, ale ve svém nitru. Největší boj v duchu doktora Jackylla a pana Hyda totiž svádí sám se sebou, jeho lidská stránka stojí proti netvorovi lačnícím po krvi. Příjmení Pointe du Lac také nese význam, je to jméno jedné z pařížských ulic a stanic metra. Kromě odkazu ke starému kontinentu s sebou francouzsky znějící jméno v americkém kontextu nese silný příznak aristokratické vrstvy. Luisův učitel se jmenuje Lestat Lioncourt. Křestní jméno Lestat autorka pravděpodobně vymyslela, mohlo by se však rovněž jednat o jméno „Stan“ s předponou „Le“, díky čemuž jméno získává domnělý francouzský původ. Velmi zajímavé je příjmení, které můžeme rozložit na slova „lion“ a „court“, což ve francouzštině znamená lev a krátký. Obě slova charakterizují Lestatovu povahu. Lev je králem zvířat, Lestat se jako král chová, žije nákladným životem, považuje se za tvora nadřazeného a lepšího, než jsou ostatní. Samozřejmě je velmi nebezpečnou a divokou šelmou. Slovo krátký naopak vystihuje způsob jeho uvažování. Lestat totiž žije pouze přítomností, nezajímá se o budoucnost, v tomto smyslu je krátkozrakým.

Upír Luis je popisován z pohledu mladíka, jenž s ním dělá interview. Upír má úplně bílou a velmi hladkou pleť, působí dojmem sochy. Oči má svítivě zelené a vlasy tmavé. Dále je v knize popisován upír Lestat, Luisův stvořitel. Dozvídáme se rovněž o jejich schopnostech a proměně v upíra. Stejně jako v *Draculovi* je i zde zdůrazněna zvířeckost upírů. Tentokrát se však neodráží ve vzhledu postavy, ale v jejích pohybech. Luis o Lestatovi říká: „vysoký muž se světlou pleť, spoustou plavých vlasů a s půvabnými, skoro kočkovitě ladnými pohyby.“⁶⁶ Na první pohled je však vidět, že není člověkem, protože jeho oči žhnou zvláštním žářem, a dokonce i štíhlé ruce nepůsobí lidsky. Pleť upíra září, třpytí se, což je způsobeno odrazem světla na mramorově hladké upíří pleti.

Proměna v upíra je mnohem komplikovanější než v *Draculovi*, ale má stejný základ:

A já jsem pokračoval v proměně. Nemohu říct, že to spočívalo v nějakém jediném kroku – ačkoliv jeden byl takový, že po něm už nebylo návratu. Bylo to více složitých aktů a prvním byla smrt dozorce. Lestat ho přepadl ve spánku. Já jsem měl hlídat a osvědčit se, to znamená být svědkem odnětí lidského života na důkaz své věrnosti i jako součást mé vlastní proměny.⁶⁷

---

⁶⁶ RICEOVÁ, Anne: *Interview s upírem*, přel. Jaroslav Vácha, Praha: Československý spisovatel, 2012, str. 17.

⁶⁷ Tamtéž, str. 20.

Dále je potřeba z člověka toužícího po proměně vysát krev až na pokraj smrti, ten se poté musí napít upírovy krve. Tělo se pak ještě úplně nepromění, je potřeba se nejprve zbavit všeho lidského – vyzvracet to. K úplné proměně dojde až během dne, kdy upír odpočívá v rakvi. Slunce rozloží upírovu krev, tělo zemře a prodělá proměnu. K některým změnám nedochází okamžitě, ale postupně. Například upíří špičáky nenarostou hned, ale po čase. Luis proto své první oběti musel roztrhat krk, aby se ke krvi dostal.

Upíra může zabít vysávání krve z mrtvého člověka – zemře s ním. Pokud vypije moc krve, má bolesti, protože krev vysátého člověka příliš rychle přechází do té upírovy. Krev oběti však dokáže zvednout teplotu upírova jinak ledového těla na běžných 36 °C.

Někteří upíří dokonce mohou mít zvláštní schopnosti, které je odlišují od ostatních – Lestat údajně umí číst myšlenky. Upíří se nebojí kříže, ale vadí jim denní světlo. Jsou velmi rychlí, lidské oko jejich pohyb nezachytí, mají velmi dobrý sluch – slyší i bušení srdce, tep krve.

V knihách Anne Riceové dochází v rámci proměny postavy v upíra k proměně jeho sexuality. Polidorioho upír i Drákula si za své oběti vybírali ženy, sváděli je, hráli si s nimi, dokonce se mohli oddávat i tělesné lásce. Na ženy se zaměřovala i Carmilla, ačkoli byla upírkou – ženou. Postavy Anne Riceové však častěji vysávají mladé pohledné muže. O Anne Riceové se proto často mluví jako o autorce, která tvořila homosexuální upíry. Není to však tak úplně pravda. Upíří Anne Riceové se nemohou oddávat tělesné lásce, tak jak se s tím můžeme setkat u lidí nebo u upírů jiných autorů. Je pravdou, že se její upíří častěji zamilovávají do upírů než do upírek. Je to však pouze láska na úrovni duševní. Náhradou za jejich neschopnost tělesné lásky je jim v podstatě akt vysávání lidí. To je velmi dobře vidět při popisu Luisovy proměny v upíra, kdy jej Lestat musel téměř celého vysát:

Teď mě poslouchej, Louisi, pravil a ulehl vedle mě na schody pohybem tak půvabným a důvěrným, že se mi najednou vybavila představa milence. Ucouvl jsem, on mě však pravou rukou objal a přitáhl si mě těsněji k hrudi. (...) Poslyš, měj oči dokořán, šeptal mi Lestat a jeho rty se přiblížily k mému krku. Vzpomínám si, že se mi při tom pohybu zježily vlasy na hlavě a že mi tělem náhle projelo smyslné vzrušení ne nepodobné rozkoši z vášně.⁶⁸

Lidé tedy pro upíry nejsou pouze potravou, ale představují pro ně možnost zažít rozkoš a pocit takové intimity, kterou nikde jinde nenaleznou. Nad pouhou potravu člověka

---

⁶⁸ RICEOVÁ, Anne: *Interview s upírem*, přel. Jaroslav Vácha, Praha: Československý spisovatel, 2012, str. 23–24.

povyšuje i to, že pokud během upírova krmení zemře, zemře upír s ním. To také výrazně povyšuje úroveň spojení člověka s upírem.

U hlavní postavy Luise dochází k vývoji jak tělesnému, tak duševnímu vývoji. Tím, že se z člověka mění v upíra, mění se i jeho pohled na svět. Luis je inteligentní, citlivý a na rozdíl od Lestata si uchovává více lidskosti. Celý příběh je nám však předkládám z pohledu Luise, což způsobuje, že vyprávění nebude nikdy objektivní. Nic nám nemůže zaručit, že se vše stalo opravdu tak, jak je vyprávěno.

Pravým opakem Luise je Lestat. Lehkomyslný, pomstychtivý a zhýralý upír, který si téměř ničeho a nikoho neváží. Nezajímá ho, kolik lidí za večer zabije, ani co svými činy způsobí. V kontrastu k jemnému Luisovi je Lestat hrubý a lhostejný, dostatečně si neváží daru, jež má, a mrhá jím staráním se pouze o věci přizemní. I přes toto chování však nedokázal opustit svého otce, staral se o něj, zajišťoval mu pohodlí a obklopoval ho bohatstvím. Ani v posledních minutách otcova života v sobě ale nedokázal potlačit zášť a nenávist, kterou k němu choval, za křivdy z dob kdy byl ještě člověkem. Toto pouto ke světu živých a povinnost k vlastní rodině dodávají lidskost i takovému upírovi, jakým byl Lestat. Lestat je ovšem velmi krutý nejen k lidem. Rád ubližuje i Luisovi, ponižuje ho a pokořuje, napadá jeho kultivovanou zásadovost. Když se například Luis omylem napije lidské krve, čehož se jinak snaží vyvarovat, Lestat se z tohoto překročení zásad velmi raduje.

Zde se dostáváme k dalšímu významnému rozdílu mezi moderními upíry Anne Riceové a jejich tradičními předchůdci. Dříve byl upír netvor, který toužil jen po krvi a uspokojení dalších potřeb, téměř nic jiného ho jako postavu nemotivovalo. Do Londýna se zprvu Drákula vypravil právě kvůli velkému množství lidí, ze kterých se může krmit. Všechny upírky, které proměnil, byly v tomto ohledu stejné. Večer vstaly z rakve, nakrmily se a ráno zase ulehly. Kdežto v *Upířích kronikách* je každý upír jiný. Každý představuje naprosto individuální a výjimečnou osobnost se svými sny, přáními a potřebami.

Anne Riceová ve své knize mimo jiné otevřela i téma, kterému se bude věnovat právě upíří literatura pro mládež, zejména *Stmívání*, tedy vztah člověka s upírem. Luis, poté co byl proměněn, našel zalíbení v jedné ženě. Lestatovi se podařilo bravurně shrnout celý problém, s kterým se nejvýznamněji setkáme u Belly Swanové ve *Stmívání*: „A i kdybys ji mohl sevřít do náruče a ona by se na tebe dívala bez hrůzy znechucení, co potom? Pár krátkých let bys sledoval, jak snáš každé bodnutí smrtelností, a pak by ti před

očima zemřela.“⁶⁹ Na *Interview s upírem* bude *Stmívání* navazovat i v jiném ohledu, v uvedení postavy upíra – dítěte. U Riceové se můžeme setkat s velmi mladou upírkou Claudií, která byla v upíra proměněna poté, co se Luis neovládl a málem ji celou vysál. Claudie je jako dětský upír téměř nezvladatelná, chybí jí racionální složka a je ovládána pouze pudy. Není schopná dodržovat téměř žádná pravidla, a má-li chuť na krev, prostě si ji bere: „Byla jednoduše jiná než Lestat a já, a to natolik, že jsem ji nechápal; byla totiž malé dítě, a zároveň nelítostný zabiják, schopný pít se nemilosrdně po krvi s bezprostřední dětskou chtivostí.“⁷⁰ Když si postupem času většinu pravidel osvojila, nastal nový problém. Claudie duševně dospěla v ženu, ale byla navždy uvězněná v těle dítěte. Objevila se u ní nenávist vůči krásným mladým dospělým ženám, které měly postavu, jakou ona nikdy mít nebude. S její existencí se nesmířili ani upíři v Evropě. Dítě považovali za něco nepřirozeného a zvráceného. Kromě toho, že zabila svého stvořitele, to byl další důvod, proč ji vystavili slunci a nechali zemřít.

Dosavadní postavy upíra, kterým jsme se věnovali, pro nás byly východisky, ze kterých by mohla čerpat upířská literatura pro mládež. Postavy, co do vzhledu, spojuje velmi bledá pleť, ostré špičáky a nadpozemská krása. Všichni trpí menší či větší nesnášenlivostí denního světla, které je buď zabíjí, nebo oslabuje. Spojuje je nadlidská síla a vázanost upírů na rakev, ve které byli pohřbeni nebo jakoukoliv jinou, jež jim poskytne útočiště před sluncem. Výjimkou je Polidorioho upír lord Ruthven, o kterém jsme se v tomto ohledu téměř nic nedozvěděli. V knihách Anne Riceové jsou upíři popisováni jako bytosti na člověku v podstatě nezávislé (mohou se žít i krví zvířat), nesnaží se je zabít, ale berou si jen tolik, kolik potřebují. Nejsou zobrazováni jako netvorové, kterých je potřeba se zbavit. V příbězích se nesetkáme s žádnou postavou či postavami připomínajícími van Helsinga a jeho skupinu, jejichž cílem by bylo zničení upířské rasy. Upíři dokonce začínají být někým výjimečným, téměř nadčlověkem. První, co Luis proměně popisuje, je krása světa, kterou může vnímat díky svým zbystřeným smyslům. Je nadšený a uchvácený tím, co může vidět a slyšet:

A to, co jsem v sobě cítil úplně nehlouběji a ve vztahu ke všemu, dokonce i ke zvuku karet pokládaných jedna za druhou do rovných řad pasiánsu, byla úcta. (...) Co to znamená, tím

---

⁶⁹ RICEOVÁ, Anne: *Interview s upírem*, přel. Jaroslav Vácha, Praha: Československý spisovatel, 2012, str. 99–100.

⁷⁰ Tamtéž, str. 117.

jsem si sám nebyl jist. Pochopíte mě, když řeknu, že jsem se nechtěl bezhlavě vrhat do prožitků, že to, co jsem cítil jako upír, bylo příliš silné, abych to promarnil?⁷¹

Proměna v upíra už přestává být zatracením a prokletím. Po skončení interview je dokonce reakcí mladého novináře prosba, až žadonění o proměnu v upíra. Upír už přestává být postavou, ze které máme strach, a stává se postavou, se kterou sympatizujeme a dokážeme si ji oblíbit.

---

⁷¹ RICEOVÁ, Anne: *Interview s upírem*, přel. Jaroslav Vácha, Praha: Československý spisovatel, 2012, str. 38–39.

6. SPOLEČENSTVO NADPŘIROZENÝCH BYTOSTÍ

6.1 UPÍR SPASITEL

Stefan se vrátil, aby pomohl městu Fell's Church, ale byl si jistý, že Fell's Church o jeho pomoc nestojí. Už byl pro ně zase cizinec, vetřelec.

L. J. Smith

Dalším významným zlomem v upíří literatuře jsou díla *Upíří deníky* a *Pravá krev*. *Upíří deníky* jsou první knihou zaměřenou na studentky středních škol. Poprvé byla kniha vydána v roce 1991, během následujícího roku vyšly další tři díly. Knihy však nezaznamenaly příliš velký čtenářský úspěch. Renesanci *Upíří deníky* zažily po vydání knih a uvedení filmů *Stmívání*. Autorka L. J. Smith dopsala v roce 2009 další díly, knihy se dočkaly i seriálového zpracování. V současnosti se můžeme setkat se seriálem *The Originals*, což je tzv. spin-off (neboli odnož) seriálu *Upíří deníky* bez knižní předlohy. V našem prostředí vyšly knihy poprvé v roce 2009.

Upíří deníky patří do žánru dívčí literatury. V díle sledujeme osudy hlavní hrdinky, její lásky a spory s autoritami v podobě tety, která ji vychovává. Samozřejmě se zde objevují i konflikty v rámci dívčího kolektivu a spory o post školní královny krásy. Kromě těchto obvyklých problémů, se kterými se můžeme setkat v dílech dívčí literatury, musí hrdinka řešit problémy s „temnotou“ – záhadná úmrtí ve městě, děsivá tajemství nového přítele a přítomnost nového silného upíra, který ohrožuje zdejší obyvatele, a také vlastní proměnu v upíra.

Knihy se snaží prezentovat jako deník, což je patrné už z názvu. Ve skutečnosti jsou však deníkové pasáže v knize velmi vzácné a objevují se výjimečně. S deníkovou formou jsme se v upíří literatuře setkali už u románu *Dracula*. Tam jím však byl téměř vědecký popis událostí, tedy deník faktografického charakteru, v němž hrdina zaznamenával události a doplňoval je odborným komentářem. Zde se jedná o stylově úplně odlišný text, dívčí deníček, jednu z forem velmi často užívaných v dívčí literatuře. Deník tak v textu vystupuje jako komunikační partner hlavní hrdinky Eleny. Ta svůj deník oslovuje, během psaní s ním komunikuje jako s další postavou díla a dochází k jeho zosobnění. Zbytek

příběhu je nám předkládán vypravěčem stojícím nad dějem, tedy vševědoucím vypravěčem, který zná myšlenky a pocity jednotlivých postav. Nejvíce se však s hrdinkou sžijeme právě v deníkových pasážích. Vypravěč nám její pocity občas jen naznačí, kdežto prostřednictvím deníku je můžeme prožívat spolu s ní. Vyprávění v první osobě čtenáře více vtahuje do děje a dochází také k většímu ztotožnění s postavou. Na druhou stranu díky vypravěči nad dějem získáváme pocit, že se jedná o objektivní vyprávění, že nám jsou věci předkládány tak, jak skutečně probíhají.

Příběh se odehrává v městečku Fell's Church v jižní Virginii. Pro upířský žánr je příznačné, že součástí příběhu je i historie města jako místa poznamenaného občanskou válkou plného duchů zemřelých vojáků. Na nadpřirozenou auru města má vliv i legenda o založení města Thomasem Fellem a Honorii Fellovou, velmi mocnou čarodějkou, jejíž duch město nadále střeží. Hlavní hrdinka bydlí v ulici Maple street, kde se příznačně nachází staré viktoriánské domy. Stavby a staré mohutné kaštiny dodávají ulici nádech tajemna, obzvláště v ranních či ve večerních hodinách. Město Fell's Church si autorka vymyslela, pro účely své knihy vytvořila jeho podobu i historii, inspirací jí pravděpodobně bylo město Falls Church, též ve Virginii. Častým místem mnoha událostí je v knize Mystic Falls, starý hřbitov, kde jsou pochováni vojáci občanské války. Nachází se zde také hrobka zakladatelů města a nejstarších obyvatel. *Upíří deníky* tak představují velmi typický příklad splývání žánrů. Ačkoli jsou knihy žánrově dívčím románem, odehrávají se v kulisách veskrze hororových.

Hlavní hrdinka se jmenuje Elena Gilbertová. Pro upíří literaturu je obvyklé, že jméno nese určitý význam nebo odkazuje k legendě. Křestní jméno Elena je variantou jména Helena, což znamená světlo nebo pochodeň. Nejznámější nositelkou tohoto jména je řecká Helena, manželka krále Meneláa, jedna z nejkrásnějších žen světa. Helena bývá zobrazována jako kráska s blond vlasy, světlou pletí a modrýma očima. Také Elena Gilbertová, oblíbená školní královna krásy, má blond vlasy, velmi světlou pleť, která se nikdy neopálí, a výrazně modré oči. Už jako člověk má upířsky bledou pleť a je velmi krásná.

Dvěma hlavními postavami upírů jsou bratři Stefan a Damon Salvatorovi. Stefan své jméno dostal podle svatého Štěpána, prvního křesťanského mučedníka. I jméno Damon nese silnou symboliku. Stefan jako člověk oplýval těmi nejlepšími vlastnostmi, byl čestný, poslušný, ctnostný a velmi pozorný. Vždy dbal o vzhled a snažil se být upravený, protože k tomu byl nabádán vychovatelem. Damon je oproti němu ztělesněním zla. Byl vždy lajdácký, nejraději chodil na lov a bavil se, studia ani jiné povinnosti jej nezajímaly.

Stejní zůstali i po proměně v upíry. Stefan se svou novou temnou stránkou bojuje, odmítá se jí poddat, zřekl se temnoty. Naopak Damon si temnotu užívá, uspokojují ho síly, které ovládá, a lov a násilí jej těší. Proto se může celé jeho jméno zdát jako oxymóron. Když totiž přeložíme jméno Salvatore, které vychází ze španělského „salvadore“, zjistíme, že to znamená „spasení“ nebo „spasitel“. Jeho jméno tedy zní „Démon Spasitel“. Toto jméno oba bratři nezískali náhodou. Díky jejich pomoci mohla Elena a její přátelé zachránit město Fell's Church před zkázou a jeho obyvatele před smrtí, a to dokonce opakovaně. V jednom z pozdějších dílů *Upířích deníků* dokonce bratři bojují proti temnotě, která se snaží pohltit celý svět.

Stefan má štíhlou svalnatou postavu, tmavé vlasy, výšku spíše menší a samozřejmě velmi bledou pleť. Jeho pohyby jsou velmi elegantní a ladné, trochu zvířecí. Po odhalení upířské stránky jej Elena popisuje jako velmi krásného, ale děsivého. „Nikdy jí ještě nepřipadal tak... tak krásný, ale ta krása byla téměř nepozemská. Nejen cizí, ale nelidská, protože žádný člověk by nemohl vyzařovat takovou auru moci a odtažitosti.“⁷² I Damon je popisován jako výjimečně hezký. Stejně jako Stefan má velmi bledou pleť a tmavé vlasy. Velmi tmavé téměř černé má i oči. Oba představují typ antické krásy. Jsou to inteligentní, vzdělaní, tmavovlasí muži s ostrými rysy, vysokými lícními kostmi a s postavami sportovců. Což je způsobeno renesanční výchovou ve stylu řecké kalokagathie, tedy snaze o dosažení tělesné a duševní harmonie a dokonalosti.

Když se krmí, jsou samozřejmě viditelné ostré a prodloužené špičáky, které se vždy po lovu zaoblí. V seriálu upírům při proměně zčernají oči včetně bělma, a pod očima se objeví síť tmavých žilek. Přidává jim to na děsivosti a je zdůrazněna hororová stránka postavy. Proměnou zde nemíníme proměnu v upíra z člověka jako takovou, ale spíše okamžik, kdy postava změní tvář člověka na tvář upíra během lovu. Tato výrazná změna vzhledu se v upíří literatuře objevuje poprvé a v navazujících dílech upíří literatury pro mládež k ní už nedochází. Obvykle má upír stejně jako člověk jen jednu tvář. Zde však tato postava vypadá jinak, když je ve škole, mezi lidmi, a jinak, když je na lovu. Můžeme říct, že se jedná o moment, kdy zvířecí stránka bytosti a zvířecí podoba zvířecí nad tou lidskou. Je to podobná proměna, jakou prochází například vlkodlak, ten se ale nemůže proměnit kdykoliv. Jak už jsme psali, ke změnám vzhledu tohoto rozsahu v upíří literatuře nedochází, nejvýš může upír vystrčit a zastrčit špičáky.

---

⁷² SMITH, Lisa Jane: *Upíří deníky, Probuzení*, přel. Lucie Schürerová, Praha: Fragment, 2009, str. 111.

Stejně výjimečná jako vzhled je i moc těchto upírů. Opět mají typické schopnosti – bystřejší smysly, rychlejší reflexy a větší sílu a rychlost. Kromě toho však upíři dokážou ovládat takzvanou Sílu. Díky ní mohou vycítit pocity druhých, prozkoumat jejich mysl, a dokonce ji i ovládat. Upír je tedy schopen na svou oběť vyvinout nátlak, kterým ji přinutí, aby se mu poddala, aby zapomněla, nebo dokonce pro něho něco udělala. Díky Síle upíři mohou měnit svůj tvar, stávají se zvířaty, ale mohou se proměnit i v mlhu. Se změnou tvaru těla v mlhu jsme se mohli setkat už v díle *Dracula*. Shoda popisu této podoby upíra je v obou knihách velmi nápadná. Z deníku Miny Harkerové: „Hleděla jsem tam, a tu se oheň rozdělil a mlhou se na mě pronikavě upíraly dvě rudé oči.“⁷³ Popis Vickie z *Upířích deníků*: „Přišlo to... jako mlha všude kolem. Temná mlha. A oči. Viděla jsem, jaké to mělo oči, plály z těch temnot. Spálily mě.“⁷⁴

Kromě změny lidské podstaty upírům Síla umožňuje ovládat počasí, přivolat bouři, sníh nebo déšť. Síla však závisí zejména na potravě, jakou upír přijímá. Největší moc propůjčuje lidská duše, proto jsou nelítostní a krvelační upíři mocnější než ti žijící z krve zvířat:

Lidé mají nejsilnější životní podstatu a jejich krev propůjčuje moc. Když lidé zemřou, nějakým způsobem poskytují životní podstatu, která je nejsilnější ze všech. Jako by v těch posledních okamžicích hrůzy a boje o život duše nejvíce pulsovala životem. A protože Damon zabíjel lidi, byl schopen využívat Síly více než já.⁷⁵

Jistou Sílu⁷⁶ tedy propůjčuje i duše zvířat, ale pouze minimální. Tím se dostáváme ke způsobu krmení. Stefana bychom zde mohli přirovnat k Luisovi, protože se odmítá krmit na lidech, ale vyhledává jen zvířata. Nastanou však i momenty, kdy se neovládne a lidskou krev si vezme. Damon je zase podobný Lestatovi, který se krmil jen z lidí. Považoval je za nižší druh a zabíjení ho velmi těšilo. Zásadním rozdílem však je, že v *Interview s upírem* mohl upír zemřít spolu s člověkem, když jej při krmení zabil. V *Upířích denících* zabítí člověka při krmení upíra posiluje a propůjčuje mu moc. Ukazuje se tady, že protikladná bratrská dvojice se stává oblíbenou konstelací postav v rámci žánru. Funguje nejen jako

---

⁷³ STOKER, Bram: *Dracula*, přel. Tomáš Korbař, Praha: Odeon, 1970, str. 258.

⁷⁴ SMITH, Lisa Jane: *Upíři deníky, Probuzení*, přel. Lucie Schürerová, Praha: Fragment, 2009, str. 121.

⁷⁵ Tamtéž, str. 224.

⁷⁶ S konceptem Síly se můžeme setkat i v jiném kultovním díle pro mladé čtenáře, v sérii George Lucase *Star Wars*. Představuje zde entitu procházející celým vesmírem, je silně svázána s existencí života a naopak, drží život pohromadě. Síla je rovněž zdrojem nadpřirozených schopností. Rytíři Jedi díky ní mohli být rychlejší, silnější, dokázali koncentrovat svou mysl a ovládat mysl zvířat. Síla jim umožňovala levitovat, léčit se – v podstatě regenerovat. Jedná se o vlastnosti, které mají s upíry do velké míry společné.

zdroj napětí a konfliktu, ale i jako metafora dobré a stinné stránky každého člověka, doktora Jekylla a pana Hyda.

Klíčový moment upírského narativu tedy proměna v upíra, se v knize odehrává relativně snadno a je opět spojená s krví jako médiem. Aby se člověk po smrti proměnil, musí mít ve svém organismu potřebné množství upíří krve. Proces musí proběhnout dostatečně rychle, po čase totiž upíří krev z organismu vyprchá a k žádné proměně nedojde. Mladý upír bývá zpočátku lehce dezorientovaný, pokud na proměnu není připravován, může dojít k tomu, že zapomene, kým byl a koho měl rád. Paměť se však po nějaké době vrátí. S proměnou přichází i šířavá žízeň a touha po krvi: „Lidská krev. Nejzákladnější elixír, zakázané víno. Opojnější než jakýkoli likér, žhnoucí esence samotného života.“⁷⁷

Upíří v tomto díle mají velmi silnou zvířecí stránku, se kterou souvisí potřeba lovit a také „žádostivost pronásledovat, cítit strach pronásledovaného a primitivní triumf nad kořistí.“⁷⁸ S tímto triumfem nad kořistí souvisí i získání zmíněné Síly z oběti. Během krmení opět může dojít k jistému spojení mezi upírem a jeho obětí: „Protože upíří a jejich dárci – jejich kořist – při výměně krve na krátkou chvíli spojí své mysli. Občas se tak dárcem může o upírovi ledacos dozvědět. Ne vždycky, ale občas se to stává.“⁷⁹ Jejich mysli se propojí v jednu, a je dokonce možné číst si navzájem myšlenky a vidět vzpomínky.

I upíří v *Upířích denících* jsou omezeni celým systémem pravidel. Vnitřní pravidla obklopující postavu a určující její chování jsou ostatně jedním z typických žánrů. V tomto případě se využívají tradiční pravidla s obměnami a ozvláštňenými. Upír do domu nesmí vstoupit bez pozvání, které není možné vzít zpět. Před ovládnutím mysli se lze bránit nošením rostliny sporýše někde na těle, v prstenu, přívěsku nebo kapse. Upíry dokáže zabít denní světlo, ale mohou použít prsteny, které je před sluncem ochrání. I tak jim přímé sluneční světlo nedělá dobře a musí nosit brýle, aby si chránili oči. Mladí upíří jsou po vystavení slunci spáleni a zemřou, jejich tělo se ale nerozpadne na prach, k tomu dochází jen u velmi starých upírů. Kromě toho lze upíra zabít klasickým dřevěným kolíkem, tak jak jsme se s tím setkali v *Draculovi*.

Svět *Upířích deníků* je od typické upíří literatury odlišný zejména pestrou paletou nadpřirozených tvorů, již se v něm objevují. Kromě upírů se zde můžeme setkat s vlkodlaky, hybridy upírů a vlkodlaků, čarodějnicemi a duchy. Vstupuje nám sem tedy

---

⁷⁷ SMITH, Lisa Jane: *Upíří deníky, Probuzení*, přel. Lucie Schürerová, Praha: Fragment, 2009, str. 67.

⁷⁸ Tamtéž, str. 67.

⁷⁹ SMITH, Lisa Jane: *Upíří deníky, Temné shledání*, přel. Lucie Schürerová, Praha: Fragment, 2010, str. 198.

velmi výrazně fantasy žánr. Dochází v podstatě k vytvoření nového světa plného magie a nadpřirozených stvoření. Čarodějnice pomáhají upírům vytvářením amuletů, které je chrání před sluncem. Nejstarší a asi nejmocnější čarodějnici v sérii je Honorie Fellová, zakladatelka města. Její duch je totiž schopen pomáhat městu ještě několik století po smrti. Seznamujeme se zde i s mladou a teprve začínající čarodějkou Bonnie. Bonnie je Elenina kamarádka, která se velmi zajímá o magii a vše nadpřirozené. Ráda prohlašuje, že je potomkem čarodějnic a druidů, což jí poskytuje schopnost užívat magii, a jako médium dokáže komunikovat s různými entitami. Ve vlkodlaka je proměněn Elenin spolužák Tyler Smallwood. Dokonce ještě před proměnou jsou v souvislosti s popisem Tylerova vzhledu zmíněny zvířecí rysy.

Zajímavý je protiklad upíra a vlkodlaka. Obě rasy se tradičně nemají rády, dalo by se říci, že jsou odvěkými nepřáteli. Psali jsme, že tito upíři v sobě mají cosi zvířecího, co vyplouvá na povrch, když mají potřebu se nakrmit. Vlkodlaci jsou po proměně odporní, mají žluté oči, velké zuby a strašně slintají. Zvířetem jsou do poslední buňky v těle. Ve své vlčí podobě se téměř nedokážou ovládat a naprosto nad nimi vítězí zvířecí pud. Oproti tomu upíři nevycházejí ze své role gentlemana a elegána ani po proměně. Jsou mnohem kultivovanější a mají lepší schopnost sebeovládání. Za každé situace zůstávají krásnými a neuvěřitelně přitažlivými tvory.

Poprvé se setkáváme se vztahem upíra a člověka, který je více rozveden a propracován až v sáze *Stmívání*. Zde ještě autorka nedokázala plně využít potenciál tématu. Hlavní hrdinka se okamžitě smíruje s poznáním, že její přítel je upír a nijak ji to netrápí. Nepřemýšlí nad tím, že bude stárnout, zatímco on se nezmění. Zdá se, že jejich světy nejsou zas až tak moc odlišné. Belle, hrdinka *Stmívání*, se bude muset pro lásku s Edwardem vzdát úplně všeho: rodiny, přátel, a dokonce i svého života. Nic takového však Elena udělat nehodlá a to ani poté, co se se Stefanem zasnoubí. Oproti *Stmívání* je ústřední vztah v *Upířích denících* mnohem civilnější a méně dramatický.

Elena dokonce ani netouží po vstupu do Stefanova světa. Nepřemýšlí nad proměnou v upíra, když proběhne, jedná se více o omyl než záměrnou proměnu. Dokonce ani jeden z bratrů netuší, že k proměně Eleny dojde, a jsou překvapeni. Elena si proto po proměně nevzpomíná na svůj život a je velmi zmatená. Upírem však není příliš dlouho, věčný život obětuje, aby zabila nebezpečnou upírku, která se snaží zahubit oba bratry, Elenu a ohrožuje obyvatele města. Elenin život však smrtí nekončí. Dostane se do jiného světa/prostoru/dimenze, odkud komunikuje se svou kamarádkou Bonnie. K životu je opět přivedena, když s pomocí duchů vojáků občanské války porazí jednoho z původních upírů.

Její existence je však něčím naprosto výjimečným. Elena je nová neznámá bytost s nadpřirozenými schopnostmi.

Vztah upíra a člověka zde zřejmě není podrobně rozvedený i kvůli milostnému trojúhelníku, který se vytvoří mezi Elenou a oběma bratry. Hlavní hrdinka se nemůže rozhodnout, kterého z bratrů miluje více. Skutečnost, že jde o lásku mezi člověkem a upírem, se upozaďuje klasickému milostnému dilematu. Vzhledem ke spádu událostí a množství problémů, jež se v knize objeví, ostatně ani nemá čas nad něčím takovým přemýšlet. Jak jsme se zmínili výše, než se naděje, projde několika proměnami a několikrát změni živočišný druh.

Výrazná inovace *Upířích deníků* spočívá především v představě upíra jako sice vnitřně rozpolcené postavy, která však působí v lidské komunitě dobro, stává se jejím ochráncem, a několikrát dokonce zachrání město před zkázou. Rovněž se postava upíra posouvá směrem k rytíři, ochránci své dámy, celé lidské společnosti a bojovníkovi proti zlu a temnotě. Tento posun je vyjádřen i ve jménech obou bratrů – Salvatore.

6.2 UPÍR JAKO SPOLEČENSKÁ BYTOST

Na tomhle zakládáte svoji hierarchii? Na věku?

Ch. Harris

Knižní série *Pravá krev* spisovatelky Charlainy Harris je určena spíše dospělým čtenářům než mládeži. Podobně jako *Upíří deníky* se dočkala seriálového zpracování. Jak už tomu však bývá, má televizní seriál s knižní předlouhou společného velmi málo. Zato však autorka využívá celou řadu intertextových odkazů a aluzí na známá díla upířské literatury. Bez jejich znalosti se tak čtenáři zavírá jeden ze základních rozměrů díla. To je mimochodem dalším z typických rysů upířských románů, ke skutečnému požitku z četby je třeba orientace v žánru a znalost jeho nejznámějších děl.

V případě *Pravé krve* autorka přímo navazuje na tradici *Draculy* a na archetypální představy o těchto tvorech. V dílech často odkazuje například i na knihu Anne Riceové *Interview s upírem*. Objevují se zde též odkazy na různé filmy, zejména při popisu upírů nebo postav, které upíry obklopují, jsou jimi například narážky na *Addamsovu rodinu* a hororový snímek *Hlad*. Pro tuto tematiku jsou oba filmy použitelné zejména kvůli gotickému stylu života⁸⁰ a oblékání Morticie Addamsové a dalších členů rodiny. Běčkový snímek *Hlad* zobrazuje upíry jako monstra, důležitá je zde návaznost na film *Dracula*, kde je zobrazení upírů velmi podobné. Významnou roli ve filmu hraje i sexualita upírů, která je významná i pro sérii *Pravá krev*.

Z hlediska žánru knihy balancují na pomezí hororu, fantasy, červené knihovny a detektivního románu. Hororovým prvkem v díle je samozřejmě postava upíra v jeho původní děsivé podstatě. Kromě něj se zde můžeme setkat i s další postavou typickou pro tento žánr – vlkodlakem. Hororové je také prostředí, ačkoli se nejedná o prastarý zámek v Karpatech. Fantasy žánr do knih proniká díky jejich pohádkovosti a široké paletě nadpřirozených tvorů. Do červené knihovny lze příběhy zařadit zejména kvůli vztahům hlavní hrdinky Sookie Stackhouseové, které jsou v knize hlavním tématem, zejména to jsou vztahy s nadpřirozenými bytostmi. V knize se objevuje ještě jeden pro nás zajímavý moment – sledování první lásky hlavní hrdinky se starším mužem/upírem, což je typické

---

⁸⁰ Gotickým stylem života máme na mysli odnož punkové subkultury, se kterou se můžeme setkat od počátku osmdesátých let minulého století. Jedná se o zálibu v temných stránkách umění, specifické hudbě (různé druhy metalu – death metal, gothic metal, heavy metal ...) a zálibu v často výstředním oblečení, kterému dominuje černá barva, obvykle doplněná krajkou, kovovými prvky a výrazným líčením.

zejména pro dívčí romány. Nejvýraznější však jsou prvky románu detektivního. Sookie v knihách díky svým nadpřirozeným schopnostem vyšetřuje vraždy, ke kterým dochází v jejím okolí. Obvykle jí při řešení pomáhá některý z jejích nadpřirozených partnerů, již se po jejím boku pravidelně střídají. Sookie dokáže vraha odhalit dříve než strážci zákona, díky čemuž u nich není zrovna populární.

Knižní série *Pravá krev* je pro nás zásadní proto, že v tomto fikčním světě Japonci dokázali vytvořit umělou krev všech krevních skupin. Tento fakt umožnil upírům „vylézt z rakví“ a žít po boku lidí. Bylo tedy nutné upravit státní správu, vydat nové zákony ohledně vražd upírem, vraždy upíra člověkem a mnoho dalších. Upíři si vytvořili vlastní infrastrukturu, protože nemohou být vystaveni dennímu světlu. Vznikly tedy speciální společnosti, které se zaměřují na přepravu upírů v rakvích letadlem, autem nebo vlakem. Objevují se dokonce i společnosti zajišťující diskrétní úklid mrtvol, krve či popelu upírů po divokých upířích večírcích. Policie byla doplněna o super rychlé a super silné upíří pomocníky a s tím související speciální vozy a cely pro upíří vězně se stříbrnými mřížemi. Bary začaly objednávat umělou krev, aby mohly uspokojit případné upíří hosty. Vznikají i čistě upíří bary, kam ale mohou běžně chodit i obyčejní lidé. S vystoupením z rakví došlo i k výraznému rozvoji upíří turistiky. Turisté navštěvují už zmíněné upíří bary a zejména hlavní město upírů – New Orleans. Největší oříšek však představují pro vědce a lékaře, kteří se s existencí nadpřirozených bytostí nedokázali smířit. Vymysleli proto teorii o záhadném viru. Ten postiženého jedince na několik dní připraví o život a potom u něj vyvolá silnou alergii na sluneční světlo, stříbro a česnek. Naprostá většina lidí se s touto moderní teorií o vzniku upírů ztotožnila a smířila, ačkoli se nepřišlo na způsob šíření viru.

Příběhy *Pravá krev* jsou zasazeny do prostředí Severní Luisiany, konkrétně do městečka Bon Temps kousek od New Orleans. Toto prostředí velmi úzce spojuje obě knihy této kapitoly s dílem Anne Riceové. Pro moderní upířskou literaturu je Severní Luisiana v podstatě americkou Transylvánií. V knižní sérii jsou pro nás významné čtyři prostory, které se pravidelně opakují ve všech knihách a odehrává se v nich největší část příběhů. Je to dům Sookie, dům jejího přítele Billa a přilehlé okolí těchto obydlí, dále bar U Merlotta, kde Sookie pracuje, a samozřejmě upíří bar Transfusie.

Dům hlavní hrdinky nám obvyklé prostory upíří literatury nijak nepřipomíná. Přestože se jedná o starší stavbu, je domek útulný a pro Sookie představuje bezpečné útočiště, kam se může uchýlit. Toto místo je později narušeno častou přítomností upířích partnerů, kteří si v Sookiině skřini vytvoří skryš před denním světlem. Domek pro nás vytváří představu pohádkové chaloupky obklopené strašidelným lesem plným

nadpřirozených bytostí. Hororové prostory zde naplňuje velmi blízký hřbitov a samozřejmě poměrně velká vzdálenost od města. Nedaleko hřbitova se nachází sídlo rodiny Comptonových, původních osadníků města. V době, kdy se do něho nastěhuje upír Bill Compton, je dům ve velmi špatném stavu. Celý je zarostlý různým plevellem, barvy jsou zašlé a prkna ztrouchnivělá. Dům popisem připomíná staré hrady, či jejich zříceniny v Evropě. Protože Amerika nemá takovéto historické stavby, musí si pro vytvoření děsivé atmosféry vystačit s opuštěnými strašidelnými domy. Jak už jsme zmínili, oba domy odděluje les a hřbitov. Hřbitov je původní a na americké poměry velmi starý.

Bar Sama Merlotta stojí také na samotě. Ze všech stran jej obklopují lesy poskytující skrýš pro různé pozorovatele či nekalé činy. Několik incidentů, včetně vražd, se odehraje v okolí baru na parkovišti obklopeném lesy. Vnitřní vybavení baru pro nás není nijak výjimečné. Jedná se o typické americké zařízení, kam se obyvatelé města chodí napít, popovídat si a případně najíst.

Mnohem zajímavější je bar Transfusia v Shreveportu, v seriálu nazývaný Fangtasia.⁸¹ U vstupu do baru kontroluje zletilost návštěvníků upírka oblečená do tradičních „drákulovských“ šatů á la Morticie Addamsová. Vnitřek podniku je laděn do šedé, černé a červené. Osvětlení je velmi slabé, čímž je docíleno tajemnosti a intimity. Místnosti vévodí vyvýšený stůl, kde se „ukazuje“ majitel klubu a nejstarší upír v okolí Eric Northman. Stoly jsou odděleny zástěnami a tvoří boxy kvůli částečnému soukromí. Do všech boxů je však z vyvýšené pozice vidět, aby Eric mohl dohlížet na dodržování pravidel. Na zdech visí fotografie filmových upírů a různé informační cedule: „Kousání zakázáno“, „Nezdržujte se na parkovišti“, „Osobní záležitosti řešte jinde“, „Ceníme si vaší přízně. Vstup na vlastní nebezpečí.“⁸²

Jména postav upírů se od těch dosavadních velmi liší. Byli jsme zvyklí, že upíří jména byla původu evropského, obvykle naznačovala šlechtický původ a nesla v sobě příznak starobylosti a vznešenosti. Tento jev je však v knihách *Pravá krev* naprosto potlačen. Díky tomu se setkáváme s upírem Billem, což nám po předchozí tradici této literatury může připadat jako oxymóron. Podobným případem je upírka Pamela. Vznešenější a starobylejší jména mají upíří pocházejících z Evropy. Jedním z nich je Eric Northman, majitel upířího baru. Eric je původem viking, což naznačuje jeho příjmení „severní muž“ nebo „muž ze severu“.

---

⁸¹ „Fang“ můžeme z angličtiny přeložit jako „tesáky“.

⁸² HARRIS, Charlaïne: *Pravá krev. Mrtví do soumraku*. přel. Ludmila a Tomáš Havlíkovi, Praha: Baronet, 2009, str. 112.

Podobně jako v předchozích dílech jsou upíři bledí a samozřejmě krásní. Jedná se však o první knihu, kde se můžeme setkat i s upíry černochoy, asiaty a indiány. Každý upír je, co se týká vzhledu, individuální, což je zcela nový rys v rámci žánru. Jediné, co je spojuje, je mdlé světlo, které vychází z jejich pleti. To však běžní smrtelníci nevidí, proto občas nepoznají rozdíl mezi člověkem a upírem. Samozřejmě nesmíme zapomenout na výrazné špičáky, které jsou běžně skryté a zaoblené. Špičáky jim obvykle „vyjedou“, když ucítí krev, loví nebo dostanou chuť na krev, což je stejné jako u *Upířích deníků*. Těmto upírům však navíc vyjedou i při sexuálním vzrušení.

O výjimečných vlastnostech upírů jsme se zmínili už výše. Patří k nim zejména nadlidská síla a rychlost. Někteří však mohou i levitovat, ne každý tuto schopnost dokáže rozvinout na stejné úrovni. Zvládají také hypnózu, tu používají, aby člověka přesvědčili, ať jim dá své peníze nebo je ze sebe nechá pít. Tito upíři jsou v porovnání s těmi z *Upířích deníků* a z *Interview s upírem* mnohem divočejší, agresivnější a surovější. Sice se snaží žít mezi lidmi a řídit jejich zákony, neznamena to však, že budou lidštější, právě naopak. Nedávají najevo lítost nad zemřelými, postrádají takt, nedokážou soucítit. Jsou velmi krutí, nelitostní a starají se pouze o sebe. Umělá krev jim připadá odporná. Dokáže poskytnout nezbytnou výživu, ale neukojí jejich hlad a touhu zabíjet. Proto občas dochází k „politováníhodným situacím“, jak upíři označují vraždu člověka kvůli krvi. K lidskému jídlu mají odpor. Na rozdíl od *Interview s upírem* mohou mít tito upíři pohlavní styk jak s člověkem, tak s jiným upírem nebo dalším nadpřirozeným tvorem. Nemohou však mít děti. Během sexu s člověkem je naprosto běžné, že z něho pijí krev. Pít krev může i člověk upírovi. Upíří krev se dokonce prodává jako velmi luxusní droga. Občas se stává, že je nějaký upír chycen lidmi a ti ho vysávají. Jeho krev pak prodávají v malých ampulkách pod názvem věčko. Po této droze totiž dochází k vylepšení jejich uživatelů. Dokáže dočasně potlačit nemoci, dodá energii, člověk je pak rychlejší a silnější, zlepši se jeho reflexy, smysly, a dokonce i zkrásní. Po vyprchání krve z organismu se ale vše vrací do původního stavu. Kromě těchto vylepšení jsou uživatelé upíří krve pro upíry mnohem přitažlivější. Díky vyměňování krve upíra s člověkem se mezi nimi může vytvořit jisté pouto. Není citového původu, jedná se spíše o propojení myslí, což však funguje pouze jednostranně. Upír tak dokáže vycítit náladu „svého člověka“, dokáže ho lépe vystopovat a zjistí, když je v nebezpečí.

O omezení upírů jsme se zmínili už v souvislosti s důsledky napadení virem. Slunce je spálí na popel, stejně tak oheň. Dále jim velmi ubližuje česnek a stříbro. To jim dokonce dokáže poleptat kůži jako kyselina. Omezen je i jejich vstup do budov, kde někdo bydlí.

Vždy totiž musí být od majitele pozváni, aby mohli vstoupit. Toto pozvání je však zrušitelné, a je tedy možné upíra zase vyhnat. Během dne jsou všichni upíři ukrytí, aby se k nim nedostalo denní světlo. Někteří upíři spí v rakvích, někteří si budují podzemní místnosti a jiní, jako například Bill, spí nazí zahrabaní v zemi na hřbitově. K proměně v upíra dochází úplně stejným způsobem jako v *Upířích denících*, proto se jí zde nebudeme věnovat.

V díle se setkáváme s mimořádně propracovanou sociální hierarchií. Upíři chovají kolektivněji, dokonce mají v rámci kolektivu i jednotlivé funkce/povolání. Na hierarchii upírů má vliv zejména jejich stáří. Podle toho se posuzuje vážnost, moc a samozřejmě síla upíra. Je logické, že schopnosti starších upírů jsou na mnohem vyšší úrovni než schopnosti těch mladších. Můžeme se setkat i s věkovými rozdíly několika desítek století. Mladší upíři těm opravdu starým vždy prokazují úctu. Obvykle se jim ukloní, nedovolí si narušit jejich osobní prostor a při konverzaci s nimi volí slova velmi uvážlivě. Toto je dobře patrné na chování Billa v Transfusii: „Uklonil se Ericovi a Pam, ustoupil o dva kroky dozadu a teprve pak mi dovilil otočit se k páru zády.“⁸³ Téměř posvátná úcta velmi kontrastuje s jejich divokostí a zvířecostí. Mnoho lidí v příbězích není schopno se k sobě navzájem chovat s takovou úctou a pokorou, jak to umí upíři. O úctě ke starším lidem ani nemluvě. I staří upíři si však musí nějak rozdělit své role, aby mohli hlídat dodržování zákonů a pořádku. Proto má každý stát svého krále nebo královnu. Ti se pravidelně scházejí na shromážděních, kde se řeší různé problémy. Stát je pak rozdělený na několik okresů. Na každý okres dohlíží šerif, který podléhá králi/královně. Samozřejmostí je, že každý z panovníků má svého osobního strážce a jakousi gardu. K politickým bojům mezi upíry totiž dochází velmi často a obvykle končí definitivní smrtí jednoho ze soupeřů.

K existenci upírů se lidské postavy staví různě. Někteří jsou z nich velmi nadšení, nechtějí s nimi ale mít nic společného, jen se o ně zajímají. To jsou zejména turisté, kteří vyhledávají upíři bary a místa s nimi spojená. Jde jim pouze o dobrodružství a fotku se starým upírem, ne o osobní kontakt. Další kategorií lidí jsou takzvaní „fangbangers“ neboli „patolízalové“. Jsou to lidé v podstatě závislí na upířím kousnutí. Všude upíry vyhledávají a dobrovolně si nechávají pít krev. Jsou samozřejmě i lidé, kterým jsou upíři lhostejní a jejich existenci nijak neřeší a dál si žijí spokojeným životem. Objevují se zde však i extremisté prohlašující, že upíři ztratili svou duši, a proto si nezaslouží žít. Jedná se zejména o katolíky spojené v církvi s názvem Společenstvo slunce. Vedou propagandu

---

⁸³ HARRIS, Charlaïne: *Pravá krev. Mrtví do soumraku*. přel. Ludmila a Tomáš Havlíkovi, Praha: Baronet, 2009, str. 116.

namířenou proti upírům, vybízí lidi k násilí a sami se snaží upíry zabít. Jedním z velmi účinných prostředků, který využívají odpůrci upírů, je čínský virus. Jedná se o jedinou nemoc, kterou může upír od své „potravy“ chytit. Tento virus upíra i na celý měsíc velmi oslabí a je pak snazší ho zabít. A pokud se upír na nositeli tohoto viru krmí opakovaně, může mu to způsobit smrt.

Fikční svět těchto knih je velmi bohatý na nadpřirozené bytosti, díky čemuž může být *Pravá krev* řazena do žánru fantasy. Kromě upírů se zde setkáváme s relativně „ochočenými“ vlkodlaky. Ochočenými proto, že jsou mnohem civilizovanější než upíři, což je v rámci žánru zcela neobvyklé. Dokážou se lépe ovládat i přesto, že jejich způsob života v sobě nese primitivní prvky po předcích. Mezi ně patří například boj na život a na smrt o místo vůdce smečky a domluvené sňatky v rámci smečky kvůli udržení rasy. Dalšími tvory jsou měňavci. Na rozdíl od vlkodlaků se mohou proměnit kdykoliv a v jakékoliv zvíře. Obvykle však mají oblíbenou jen jednu podobu. Setkat se v knize můžeme i s panterou, ti jsou způsobem života a vlastnostmi velmi podobní vlkodlakům. Ve vlkodlaka či pantera se člověk může proměnit po kousnutí, nebo se tak narodí. Měňavcem se člověk musí narodit. Naprosto výjimečným druhem v upířské literatuře jsou víly. Ty mají svůj svět úplně mimo lidský, ale do toho lidského mohou volně vstupovat, díky čemuž dochází ke křížení víl a lidí. Poloviční vílou je po svém dědovi i Sookie. Proto má nadpřirozené schopnosti – slyší lidské myšlenky, a dokonce může své myšlenky vysílat. Kromě toho je její krev pro upíry extrémně přitažlivá. Upíři jsou totiž pro víly největším nepřítelem. V jejich přítomnosti nedokážou ovládnout touhu po krvi a vždy je zabijí. Víly však nejsou jemná a bezmocná stvoření. Některé jsou podobně divoké a krvelačné jako upíři a stejně tak se vyžívají i v násilí.

Knížní série se snaží co nejvíce propojovat fikční svět se světem reálným. Díky tomu se v jednom z příběhů můžeme dočíst o hurikánu Katrina v New Orleans, který téměř všechny místní upíry zabije, zničí jim město a oslabí pozici luisianské královny, jejíž sídlo bylo právě v New Orleans. Setkáváme se s upírem Bubou – Elvisem Presleym. Jeho proměna se ale nepovedla, a tak se z něj stal retardovaný, labilní upír krmící se ze zvířat. Upíři se jeho existenci snaží tajit, protože je na své původní jméno a povolání velmi háklivý. Když mu někdo připomene jeho minulost, přepadají ho nezvladatelné záchvaty zuřivosti často končící smrtí někoho ze zúčastněných. Vykonává proto pro upíry různé nenáročné práce. Bill ho využívá, aby Sookie chránil před nebezpečím. Buba občas mívá i světlé chvíle, kdy si zpívá a užívá si pozornosti posluchačů.

Stejně jako v druhé knize této kapitoly je i zde téma vztahu člověka s upírem odsunuto na druhou kolej. Sookie si plně uvědomuje, že upír není zrovna ideální partner, protože s ním nemůže mít děti. O proměnu v upíra rozhodně nestojí, protože ona po dětech a rodině touží. Do její postavy se tak promítá klasická představa o tradiční roli ženy, kterou chce Sookie naplňovat. Proto pro ni proměna a vše s ní spojené nepřipadá v úvahu. Tématem zásadnějším než úskalí milostného vztahu jsou detektivní zápletky.

V tomto díle si můžeme všimnout výrazné domestikace upíra. Možnost vyrábět a konzumovat umělou krev jej zcela zbavuje nutnosti lovit a chovat se zvířecky. Představuje propracovanou, civilizovanou společnost upírů státního typu a upíry plně integrované do lidského kolektivu. Přesto se však vracejí k původní tradici monster a tvorů pro člověka velmi nebezpečných. Ačkoliv mají pokročilé technologie, možnost se krutosti zcela vyhnout a žít alternativně, jsou opět bezcitní a nelítostní, vyžívají se v násilí a bolesti. Ostatně nejlépe jejich podstatu charakterizuje Bill: „Přesně tohle jsme. Smrt.“⁸⁴

---

⁸⁴ HARRIS, Charlaïne: *Pravá krev. Mrtví do soumraku*. přel. Ludmila a Tomáš Havlíkovi, Praha: Baronet, 2009, str. 112.

7. REVOLUCE V UPÍŘÍ LITERATUŘE

7.1 DOMESTIKOVANÝ UPÍR

A tak se lev zamiloval do jehňátka.

S. Meyerová

Největší čtenářský ohlas upírské literatury vyvolala sága *Stmívání* od Stephenie Meyerové. Jen v České republice bylo od roku 2008 v nakladatelství Egmont vydáno přes 300 000 výtisků⁸⁵, do současnosti bylo z tohoto nákladu prodáno 285 000 výtisků.⁸⁶ Největší prodejní boom nakladatelství zaznamenalo po premiéře prvního dílu roku 2008. *Stmívání* nepředstavuje první knihu, která převzala původně hororovou postavu a zasadila ji do dívčího románu, v tomto ohledu předběhli ságu *Upíří deníky*. Na rozdíl od svých předchůdců však autorka dokázala plně využít potenciál motivu vztahu upíra a člověka, a založila tak román na modelu sociální fabule, modelu žánru červené knihovny, díky čemuž je toto dílo upíří literatury tak jedinečné.

V této kapitole se nejprve zaměříme na vnější podobu postavy upíra a proměnu jeho charakterových vlastností. Z tradičního vzhledu těmto moderním upírům zůstala pouze bledá pleť. Slunce jim již nemůže žádným způsobem ublížit, i přesto se slunci vyhýbají, protože díky němu může být jejich existence prozrazena smrtelníkům. Na slunci se totiž pleť upírů třpytí, jako by byla poseta drobnými diamanty. S podobnou pleť se můžeme setkat už u upíra Lestata. Luis jeho pleť popisoval jako zářící a třpytivou, taková však byla bez ohledu na světlo. Kromě diamantového vzhledu má upíří kůže i vlastnosti tohoto drahého kamene. Nelze ji odřít, poškrábat, pořezat ani jinak poranit, je tedy stejně tvrdá jako diamant. Díky posunu vzhledu od původně bílého, až šedého upíra se zde proměňuje v upíra se vzhledem a vlastnostmi drahého kovu. Získává tak na rozdíl od původní čistě bledé barvy zcela pozitivní konotace čehosi luxusního, vzácného a módního. Dále je upíří pokožka velmi studená a neexistuje způsob, jak zvednout její teplotu. Dokonce ani po vypití lidské krve jako tomu bylo u upírů Anne Riceové. Oproti svým předchůdcům mohou být tito upíří prozrazení barvou očí. Pokud se živí lidskou krví, jsou jejich oči rudé. V případě krmení se na zvířatech mají oči hnědé se zlatavým nádechem.

---

⁸⁵ V nákladu jsou započítány všechny čtyři díly a další dvě publikace a obrazové ilustrace.

⁸⁶ Informace pochází od Matěje Kareše z nakladatelství Egmont, jsou aktuální k lednu 2015.

Upírům byly odstraněny typické špičáky, tím pádem mizí i základní a prapůvodní projev napadení upírem – dvě malé ranky na krku. Napadení těmito novodobými upíry paradoxně víc připomíná napadení zvířetem. Opět se zde tedy setkáváme s jistou zvířecostí těchto tvorů, i když v díle Stephenie Meyerové se vyskytují kladné postavy upírů, které tyto instinkty dokážou prakticky úplně potlačit. S možností vysávání zvířat místo lidí jsme se setkali už v *Interview s upírem*, kde se Luis na počátku své existence krmil výhradně jen slepicemi, krysami a jinými dostupnými zvířaty. Ve *Stmívání* tento způsob života ironicky nazývají vegetariánství. Hlavní postavy, rodina Cullenových, si díky tomu, že si odpírají lidskou krev, a tedy i zabíjení, připadají více jako lidé a méně jako monstra.

Samozejmě nesmíme zapomenout, že i tito upíři jsou nadpozemsky krásní. Po proměně v upíra dojde v podstatě k takzvanému vylepšení. Bella, hlavní lidská postava, sama nemůže uvěřit tomu, co vidí v zrcadle po proměně v upíra:

Ta cizí bytost v zrcadle byla nade vše pochybnost krásná, úplně stejná jako Alice nebo Esmé. Vyzařoval z ní půvab, její dokonalý obličej byl bílý jako měsíc v rámu tmavých hustých vlasů. Její končetiny byly hladké a silné, pokožka se slabě leskla, jasná jako perly.⁸⁷

Nedochází však pouze ke zdokonalení vzhledu, ale i aktivaci všech smyslů. Bella po své proměně stejně jako Luis fascinovaně popisuje svět kolem sebe. I pouhé zvíření prachu ve vzduchu jí připadá jako ta nejkrásnější věc, jakou kdy viděla. Perfektně slyší vše, co se děje v okruhu několika desítek kilometrů:

Všechno bylo tak *jasné*. Ostré. Definované. Bílé světlo nad mou hlavou bylo stále oslnivě zářivé, a přesto jsem jasně viděla jednotlivá žhnoucí vlákna žárovky. Viděla jsem každou barvu duhy, a na samém kraji spektra jsem spatřila osmou barvu, kterou jsem neuměla pojmenovat.⁸⁸

Zostřené smysly umožňují prožívat realitu intenzivněji a získávat z okolního světa více vjemů a potěšení, jakoby představovaly překonání tradičního lidského omezení. Svým vývojem a domestikovaným způsobem života ztratil člověk schopnost bystrého sluchu, ostrého zraku a čichu vlastní zvířatům. Proměnou v upíra však tyto možnosti může získat zpátky.

Kromě společných vlastností, jakými jsou neuvěřitelná rychlost, síla, ladnost pohybů, mrštnost a zesílenost smyslů, mohou mít upíři speciální schopnosti. Edward slyší myšlenky, jeho sestra Alice vidí budoucnost, Bella je odolná proti všem výjimečným

---

⁸⁷ MEYEROVÁ, Stephenie: *Rozbřesk*, přeložila Markéta Demlová, Praha: Egmont, 2009, str. 324.

⁸⁸ Tamtéž, str. 311.

schopnostem, Jane dokáže pouhým pohledem mučit a její dvojče Alec je schopen kohokoliv paralyzovat. S podobnými výjimečnými schopnostmi jsme se opět mohli setkat i v díle *Interview s upírem*, kde zejména starší upíři byli schopni číst myšlenky, i když toto nadání neměli všichni.

V moderní upířské literatuře si můžeme všimnout, že postavy upírů už nejsou tolik typizované, jako tomu bylo u Stokera, Polidoriho nebo Le Fanu. Zde už má každá postava svou osobnost, žádná si není podobná. Sice se rozdělují se na ty dobré a zlé, ale více se svou rozmanitostí podobají lidem než neindividuálním hororovým postavám. Přesto můžeme v této rozmanitosti vysledovat několik populárně-kulturních stereotypů. Upíři Meyerové vykazují řadu podobností s postavami amerických superhrdinů, zejména ve zmíněném překonání limitů lidského těla. Dokonce i Bella se zpočátku snažila Edwardovu sílu a rychlost vysvětlit prostřednictvím radioaktivního pavouka, čímž přímo odkazovala na známého superhrdinu – Spidermana. Kromě superhrdinů však upíři mohou svým chováním připomínat i rytíře. Jejich neproniknutelná třpytivá pleť je jako naleštěná rytířská zbroj – stejně krásná a stejně pevná. Kromě vzhledu tyto konotace vzbuzuje i jejich chování. Vzhledem k jejich stáří jim není cizí aristokratické chování, kterému se obvykle naučili díky klasickému vzdělání na starých evropských univerzitách. Edward je velmi galantní, uznává řadu morálních zásad, je statečný, věrný, ochotný položit za Bellu a svou rodinu život. Tento posun postavy upíra je pro nás velmi významný a dal vzniknout novému fenoménu – upírovi jako kladnému hrdinovi.

Neméně významný posun je vidět ve společnosti upírů. Jejich spojování do skupin je v sáze něčím naprosto běžným. Výjimeční jsou spíše upíři samotáři – lovci nebo nomádi. Častěji vytvářejí jakési rodiny, které jim zaručují bezpečí a pomáhají zapojit se do běžného života. Vládu nad upíry a kontrolu dodržování pravidel zajišťuje královská rodina Volturiových žijící – tradičně v Evropě – v Itálii. Jejich nejzákladnějším pravidlem je neodhalit existenci upírů smrtelníkům. V případě, že je nějaký upír svým chováním toto pravidlo ohrozí, je Volturiovými odstraněn. Na rozdíl od předcházejících typů upírů zde sledujeme postavu ochotnou fungovat v rámci určité společenské hierarchie (rodina, rod), této hierarchii se podřizovat a upřednostňovat dobro kolektivu před dobrem vlastním. Oproti individuálním upírům drákulovského typu, egoistickým, požívačným a hlavně osamělým, se zde jedná o zcela nový kolektivní rozměr. Nabízí se pro něj vysvětlení z oblasti americké populární kultury, kde jak v superhrdinských, tak ve většině dobrodružných příběhů je skupina vždy silnější než jednotlivec. *Stmívání* tak lze číst jako produkt americké představy o síle kolektivu, rodiny jako základu společnosti a jednotném

národu, které jsou nejvýraznějšími složkami jak celospolečenské ideologie, tak právě populární kultury.

Vraťme se zpět ke Stephenie Meyerové a způsobu, jakým uchopila tradiční vampýrskou folkloristiku. Její upíry není tak snadné zabít jako jejich předky. Upír musí být roztrhán na kusy a spálen. Pokud nedojde ke spálení, mohou se jednotlivé kusy opět spojit a upír ožije. Naopak mnohem jednodušší než dřív je přeměna v upíra. Sliny a krev upírů obsahují jed, který způsobuje proměnu. Ihned po kousnutí dochází k otravě oběti, ta však nesmí být vysáta úplně jako dřívě. Jed v oběhovém systému způsobí zástavu srdce a smrt a tím pádem proměnu v upíra. Nedochozí k ní však okamžitě, ale trvá i několik dní, během nichž člověk trpí neuvěřitelnými bolestmi.

Jak už je pro vampýrskou literaturu typické, román pracuje kreativně i s různými žánry. V knihách jsou spojeny prvky hororu, dívčího románu a fantasy. Horové jsou zde postavy upírů. Rodina Cullenových je zahalena temným tajemstvím, které musí být odhaleno. Všechna díla prostupuje téma lovce a kořisti, tou je vždy Bella a střídá se lovec (James – *Stmívání*, Laurent – *Nový měsíc*, Victoria – *Zatmění*, Volturiovi – *Rozbřesk*). Zjednodušeně zde můžeme vidět i poměrně schematickou polaritu dobra a zla typickou pro populární literaturu, která v navazuje na klasické pohádkové rozložení světa. Představitelé dobra a zla se v jednotlivých dílech proměňují. Nejprve se čtenáři zdá, že dobro představuje Bella a zlo rodina Cullenových. Jakmile rodinu lépe pozná, začne k ní pociťovat sympatie a úloha negativních postav se přesouvá na skupinu upírů lovců – Laurenta, Jamese a Victorií. Ve druhém díle se polarita opět mění, zlý element představují znovu Cullenovi jako upíři, proti nim je postaveno dobro – vlkodlaci. Upíři jsou ti studení, zlí a nezranitelní, kdežto vlci se svou vysokou tělesnou teplotou a tradiční rolí ochrany obyvatel severských lesů před upíry konotují teplo a bezpečí. Zatímco doposud byl upír vždy někdo nebezpečný, nepřítel pro člověka, ve *Stmívání* tomu tak už být nemusí.

Popření klasického vampýrského mýtu a další potlačení hororových prvků je vidět zejména na způsobu zabíjení upírů. Zabít upíra totiž vždy byl čin velmi náročný, děsivý a odporný. Ve *Stmívání* jsou tyto momenty často skryty nebo řečeny opisem. Rozhodně se nejedná o žádné krvavé scény. První vražda upíra, zabití lovce Jamese rodinou Cullenových, je popisována z pohledu Belly, která je v té chvíli paralyzovaná a vidí jen část scény. Ani v případě detailněji popisovaného boje vlkodlaka Seta s upírem Rileyem či Edwarda s Victorií, kdy jsou oba záporní upíři (Victoria a Riley) zabiti, se nejedná o tak děsivý popis, jako bylo například zabití slečny Lucy v *Draculovi*. Bella spíše popisuje

skřípavé zvuky, které vznikají, když Seath trhá Rileyho na kusy. Rovněž plazící se Rileyho ruka také nepůsobí příliš hororově, ale trochu groteskně.

Vzhledem k cílové skupině čtenářů a diváků, kterými jsou teenageři, je sága více než hororem dívčím románem. Hlavní osou příběhu je období vyzrávání hlavní hrdinky Belly Swanové v ženu. V prvním díle hrdinka s „pochybnou“ minulostí nastupuje na střední školu, kde je sice oblíbená, ale zároveň je velmi nešikovná a neuvěřitelně nemotorná. Tento typ komiky je zcela typickým prvkem literatury pro tuto věkovou skupinu. Objevují se zde i konfliktní situace ať už to jsou počáteční neshody s Edwardem, nebo spory s otcem. Střety s rodiči způsobené rozdílem mezi generacemi jsou pro dívčí romány jedním ze základních schémat. Typickým námětem hádek je zejména nevhodnost daného partnera pro hrdinku a problém otců s přijetím nového muže do života dcer. Toto je v sáze *Stmívání* nejběžnějším důvodem sporů Belly a jejího otce Charlieho.

Dominantním tématem je příběh první lásky. Milostnými protějšky hrdinek žánru dívčí literatury bývají podle Dagmar Mocné zejména zralí muži, což platí i pro Edwarda, má sice tělo sedmnáctiletého mladíka, ale mysl dospělého, zkušeného, životem ošlehaného muže, navíc ještě s vysokými morálními standardy a poměrně tradičním, až konzervativním pohledem na rodinu. Romány proto skrze Edwardovy názory přinášejí výrazné výchovné poselství. Odmítá mít s Bellou pohlavní styk před svatbou, snaží se ji přesvědčit, aby šla studovat vysokou školu místo proměny v upíra. Výchovně zde působí i Charlie, Bellin otec, na příkladu svého manželství s Bellinou matkou jí ukazuje, že vdát se v osmnácti je příliš brzy.

Zařazení do žánru červené knihovny pro náctileté dívky podporuje i melodramatičnost, která celým dílem prostupuje a neodmyslitelně k němu patří. Melodrama je zde reprezentováno hrdinou stojícím tváří v tvář nepřemožitelným silám, které brání lásce s jeho vyvolenou. Mezi nepřemožitelné síly můžeme zařadit nemoc, sociální tabu znemožňující vztah, morální závazky nebo nesmrtelnost vs. smrtelnost milenců. Tyto nepřemožitelné síly hrdinu uvádějí do pasivity, dochází k silnému provokování emocí, což mu zajišťuje oblibu u čtenářek. Na podobném melodramatu je založena i existence Luise v *Interview s upírem*. Luis je odsouzen k životní existenci v podobě upíra, která je v protikladu s jeho morálními hodnotami a přesvědčením. Podobný morální konflikt v základu obsahuje i *Stmívání* – Edward se bojí proměnit Bellu v upíra, protože svou existenci považuje za ztracenou, domnívá se, že jako upír nemůže

mít duši a je odsouzen k zatracení. Tento strach je jedním ze základních faktorů, který brání jejich lásce.⁸⁹

Základní melodramatickou situací je samotná láska člověka a upíra, neboť nemůže být naplněna, aniž by pro lidskou existenci neskončila fatálně. Jednou ze základních představ o upírském mýtu je erotická atraktivita upírů, která lidem způsobuje smrt a zatracení, což upírům zabraňuje v zapojení se do společnosti. To je ve *Stmívání* opět ztvárněno melodramaticky. Upír se snaží vyhnout kontaktu s člověkem, aby mu náhodou neublížil. Zpočátku se Edward Belle vyhýbá úplně, postupně se s ní začne stýkat. Je to pro něj však velmi náročné, musí se co nejvíce vyhýbat fyzickému kontaktu a musí si na vůni její krve zvykat. Dokud je Bella člověkem, je tak vytvořena nepřekonatelná překážka jejich vztahu.

Do žánru fantasy knihy řadí mimo jiné jejich pohádkovost, mystičnost, nadpřirozené prvky a aplikovatelnost Proppova funkčního pojetí. Vladimír Jakovlevič Propp ve svém díle *Morfologie pohádky* postavám přiřadil sedm základních rolí. Dle jeho teorie je všem pohádkám společná funkce postav a proměňují se jen jejich jména. Pojmem funkce chápeme akci jednající postavy, která je vymezená z hlediska jejího významu pro rozvíjení děje. Jednající postavy jsou do kategorií rozděleny na základě svých funkcí v příběhu. Jednotlivé role jsou: dárce, škůdce, pomocník, hledaná osoba/princezna, odesílatel, hrdina a nepravý hrdina. V rámci fantasy žánru můžeme vydělit role: hrdina, druh, mistr, protivník, sexuální objekt a fantastické stvoření.

V rámci ságy zůstávají některé role zachované a některé se proměňují. Těmi stálými je hrdina – Edward Cullen, pomocník – zejména Carlisle, ale jako pomocníky můžeme vnímat celou rodinu Cullenových – Esme, Rosalie, Emmeta a Jaspera. Zbytek rodiny, včetně Alice, bychom mohli chápat i jako druhy v rámci fantasy, Carlisla v tomto případě chápeme jako mistra. Carlisle Edwarda po celou dobu vede, pomáhá mu a učí ho, jak se lépe ovládat v přítomnosti Belly. Další stálou rolí je dárce – Alice Cullenová. Dárce podle Proppovy definice je postavou, která hrdinovi pomáhá v jeho snažení dáváním darů. Alice nedává Edwardovi hmotné dary, ale pomáhá mu svými vizemi budoucnosti. V centru narativu potom stojí hledaná osoba/princezna a sexuální objekt – Bella.

Tyto základní role zůstávají v rámci celé ságy neměnné. Řada rolí se ovšem proměňuje. Patří sem škůdce/protivník – ve *Stmívání* jím je James, v *Novém měsíci*,

---

⁸⁹ LARSSON, Mariah a STEINER, Ann: *Interdisciplinary Approaches to Twilight: Studies in Fiction, Media and a ...*, Lund: Nordic Academic Press, 2011, str. 256.

Laurent a Victoria, v *Zatmění Victoria* a v *Rozbřesku Volturiovi*. V příběhu funguje i postava nepravého hrdiny. V první knize jím je Laurent, který sice rodinu Cullenových varuje před Jamesem, ale později na Bellu zaútočí. Dále můžeme jako nepravé hrdiny chápat vlkodlaky v čele s Jacobem. Snaží se Belle pomáhat a chránit ji, když se Bella rozhodne stát se dobrovolně upírem, vyhrožují Cullenovým útokem a odkazují se na prastarou dohodu, v níž Cullenovi slíbili, že nikoho ve městě v upíra nepromění.

Jedním z dalších rysů vampýrských románů Stephenie Meyerové je intertextovost. V sáze *Stmívání* můžeme vysledovat inspiraci u tří různých zdrojů. Prvním jsou anglické romantické romány *Pýcha a předsudek*, *Jane Eyrová* a *Větrná hůrka*. Druhým zdrojem jsou evropské a americké upírské novely a filmy, jejichž prototypem je *Dracula*. A nakonec se autorka inspirovala francouzskými pohádkami Charlese Perraulta – *Modrovous* a *Kráska a zvíře*.⁹⁰

Odkaz k anglickým romantickým románům spočívá zejména ve vztahu Edwarda a Belly. *Pýše a předsudku* se dílo podobá typem vztahu mezi oběma teenagery. Vztah Elizabeth a pana Darcyho byl velmi komplikovaný, zpočátku k sobě cítili nenávisť, ale postupem času se do sebe zamilovali. Oba byli z odlišných společenských vrstev, přičemž pan Darcy byl Elizabeth nadřazený svým postavením a příjmem. Toto odlišné postavení jim komplikuje vztah, protože teta pana Darcyho sňatek obou mladých lidí zakázala. Podobně komplikovaný je i vztah Edwarda a Belly. Jejich láska nemá v podstatě budoucnost, pokud Bella nebude proměněna v upíra. Edward je jí „společensky“ nadřazen, protože pro mnohé upíry lidé představují potravu. Se vztahem Edwarda a Belly nesouhlasí jeho „sestra“ Rosalie, bojí se odhalení tajemství jejich rodiny a následného trestu od Volturiových. Poté, co Edward Bellu opustí a opět se k ní po čase vrátí, nesouhlasí se vztahem ani Bellin otec, který se bojí, aby jí Edward znovu neublížil. Romantický vztah tedy čelí velmi podobnému systému společenských překážek jako klasická díla anglické literatury.

Stejně úskalí vztahu dvou lidí můžeme vidět i v díle *Jane Eyrová* Charlotte Brontëové. Jane a lord Rochester rovněž pocházejí z různých společenských vrstev. V jejich vztahu došlo i k tradičnímu odloučení a pozdějšímu shledání milenců. Toto shledání můžeme považovat za „záchranu“ života lorda Rochester, který po požáru sídla oslepl a přišel o jednu ruku. Po návratu Jane se mu zrak vrátil, a dokonce se dočkal

---

⁹⁰ HARFORD, Carolyn: Domesticating the monstrous in a globalizing world, In *Monster Culture in the 21st Century: A Reader*, Marina Levina, Diem-My T. Bui, London: Bloomsbury Academic, 2013, str. 303.

i potomků. V druhém díle ságy Bella zachránila Edwarda před smrtí. Na rozdíl od Jane se nejednalo o záchranu života symbolickou, ale skutečnou. Podobnost můžeme vysledovat i u povah hlavních hrdinek. Obě jsou nevýraznými, průměrnými dívkami, které se podceňují a nepřipadají si hodné svého vyvoleného. Bella i Jane vstupují do velmi asymetrického vztahu a hrají v něm výrazně submisivní roli.

Posledním románem, který se stal inspirací zejména pro třetí díl ságy – *Zatmění*, je *Na Větrné hůrce* Emily Brontëové. Pro americké prostředí kultovní román je explicitně zmíněn hned několikrát. Bella se sama opakovaně srovnává s Kateřinou.

Byla jsem sobecká a ubližovala jsem. Mučila jsem ty, které jsem milovala. Byla jsem jako Kateřina z *Větrné hůrky*, jenom jsem měla mnohem lepší možnost volby, nikdo nebyl zlý, nikdo nebyl slabý. A teď jsem tu seděla, plakala nad tím a nedělala nic, abych to napravila. Zrovna jako ona.⁹¹

Kateřina se rozhodovala mezi Heatcliffem a Edgarem Lintonem, zatímco Bella mezi Edwardem a Jacobem. Paralel mezi mužskými hrdiny obou románů ovšem tolik není. Edwardova povaha se Heatcliffově příliš nepodobá, i když oba jsou svým způsobem vydědenci společnosti. Už vůbec to neplatí o podobnosti Edgara s Jacobem. Jacob vystupuje jako mnohem silnější postava než Edgar Linton, což činí Bellino rozhodování těžším. Ačkoliv se propracovanost postav Meyerové nedá srovnávat s vysokou úrovní literárního zpracování románu *Na větrné hůrce*, snaží se autorka oba příběhy přiblížit ve scénách sváru o Bellu mezi Jacobem a Edwardem. V jednu chvíli se i sám Edward s Heatcliffem ztotožňuje:

Tady vidíte rozdíl mezi jeho city a mými: kdyby on byl na mém místě a já na jeho, ruku bych na něho nevztáhl – třebaže ho tak nenávidím, že mi život zhořkl jako žluč. Vy tomu nevěříte, co? Já bych jí nezbraňoval přátelit se s ním, dokud by o jeho přátelství stála. V tu chvíli, kdy by se ho nabažila, vyrval bych mu srdce z těla a vysál krev! Ale do té chvíle – a jestli mi nevěříte, pak mě neznáte – do té chvíle bych radši umíral v ustavičných mukách, než abych mu zkřivil jediný vlas!⁹²

Inspiraci evropskou a americkou upířskou literaturou jsme se věnovali už výše, proto se zde nebudeme opakovat a zaměříme se nyní na Perraultovy pohádky, které patří do světového literárního kánonu. Kupříkladu tragický příběh o Modrovousovi vykazuje celou řadu narativních paralel. Jelikož není příliš známý, pokusíme se ho stručně nastínit. Modrovous byl bohatý šlechtic, měl několik manželek, které se však záhadně ztratily. Jednoho dne musel odjet a dal své poslední ženě svazek klíčů. Řekl jí, že může vstoupit do

---

⁹¹ MEYEROVÁ, Stephenie: *Zatmění*, přeložila Markéta Demlová, Praha: Egmont, 2008, str. 394.

⁹² Tamtéž, str. 204.

všech místností, jen ne do té, k níž patří zlatý klíč, jinak ji zabije. Žena neposlechla a našla místnost plnou krve, kde na zdech visely Modrovousovy bývalé manželky. Klíč leknutím upustila na zem a ten se umazal od krve. Skvrna však nešla smýt, a tak Modrovous poznal, že místnost navštívila. Před smrtí ženu našťestí zachránili její bratři, kteří Modrovouse zabili.

Edwarda k Modrovousovi přirovnáváme, protože má také velmi temné tajemství, které před Bellou skrývá. Ta jej stejně jako Modrovousova žena neposlechne a tajemství odhalí. Edward se jí snaží vystrašit přirovnáním sebe ke lvu a Belly k beránkovi. Podobně jako Modrovous má potřebu mít nad ženou naprostou kontrolu, jedná se o velmi dominantního muže. Edward Bellu nepřetržitě sleduje. V sáze je ve srovnání s Modrovousem důležitější Edwardova šovinistická potřeba řídit každý detail jejího života. Existence temného tajemství a nutnost jeho odhalení sice není nezanedbatelná, ale není pro nás nosná. Bella Edwardovi dokonce obětuje svůj život a vymění jej za příšernou nemrtvou existenci. V tomto aspektu je román často kritizován. Bella představuje typ ženy, která je ochotná obětovat svému vztahu cokoliv, včetně života.⁹³

Dalším dílem, jež mohlo inspirovat ságu *Stmívání* je *Kráska a zvíře*. Zde však dochází k několika posunům. Kráska/Bella svou láskou zvíře/Edwarda nemůže zachránit a zbavit prokletí/tajemství, které musí odhalit. Zvíře se však nestává krásným princem, ale princezna se musí proměnit ve zvíře. V případě *Stmívání* se oběť hlavní hrdinky nejeví tak velká. Upír už zde není monstrem, ale stává se velmi atraktivním, záhadným a žádoucím nápadníkem. *Stmívání* svým způsobem představuje typ multikulturního svazku, kdy ovšem Bella kvůli Edwardovi musí opustit vše, co znala, a učí se začleňovat do nové společnosti. Přijímá jeho „víru“, zákony a způsob života. V tomto případě se jedná o jeden z nejstarších literárních archetypů, který má kořeny v samotné *Bibli*, konkrétně ve *Starém zákoně*. Podobně jako biblická Rút šla za svým mužem a později i tchyní, přidala se k jejímu lidu, místo aby se vrátila k tomu svému, musí tak učinit i Bella. Ta se však na rozdíl od Rút ke svému druhu vrátit nemůže, protože proměnu v upíra nelze zvrátit. Naopak Edward kvůli Belle žádnou proměnu prodělávat nemusí.

Podobně jako vztah Edwarda a Belly v románu koresponduje se současnými multikulturními vztahy, koresponduje i postavení upírů s některými menšinami. Můžeme si všimnout, že upíři jsou v díle utlačovanou minoritou, která svou existenci před lidmi přísně

---

⁹³ HARFORD, Carolyn: Domesticating the monstrous in a globalizing world, In *Monster Culture in the 21st Century: A Reader*, Maina Levina, Diem-My T. Bui, London: Bloomsbury Academic, 2013, str. 306.

střeží. Bella při poznávání Edwarda narazí i na několik běžných stereotypů týkajících se podoby, chování a vlastností upírů. Je překvapená, že upíři nemají tesáky, nespí v rakvích a nebojí se svatých předmětů ani česneku. Tím autorka zcela jasně odkazuje na kulturní stereotypy, které se k upírům vážou. Stejně jako v románu funguje diskriminace upírů panující v naší společnosti odsuzující stereotypy týkající se žen, rasových menšin, homosexuálů nebo třeba muslimů. Bylo by skoro možné říci, že tím, jak v knize vyvrací stereotypy týkající se upírů a menšina je ukázána v mnohem lepším světle, než většina postav čeká, vyzývá autorka čtenáře, aby se zamysleli nad stereotypy, jež je obklopují.

V závěru kapitoly se vraťme k typu upíra, který Edward Cullen představuje. Edwarda můžeme vidět jako byronského hrdinu stejně jako Heatcliffa, lorda Rochestra, Zvíře a Modrovouse. Byronský hrdina má tajemství, které znemožňuje vztah s hrdinkou, přičemž si oba uvědomují drtivé důsledky tohoto tajemství pro jejich životy. Ani jeden z páru však nedokáže potlačit sebe sama a svou lásku k partnerovi. Edward je jako byronský hrdina chováním šlechtic dobře finančně zabezpečený s náznaky evropské aristokracie a tradičním rodokmenem. Rodina Cullenových žije v luxusním domě, jezdí nejdražšími auty a nosí jen to nejlepší oblečení. Edward je inteligentní, vzdělaný, sofistikovaný a umělecky založený. Jeho pokoj je plný knih, je schopen recitovat z nich monology (například z *Romea a Julie*), umí tančit a hraje na piano. Jeho popis velmi odpovídá vzhledu lorda Ruthvena, který dal tomuto typu hrdiny vzniknout. Je velmi bledý a má rudé rty. První, co se o něm dozvídáme z úst Belliny spolužačky Jessicy, je: „To je Edward. Je nádherný, samozřejmě, ale neplýtvěj časem. On na rande nechodí. Žádná z holek pro něj asi není dost hezká.“⁹⁴ Je tedy velmi krásný a přitažlivý, ale také arogantní, nespolečenský a tajemný, takový jaký by byronský hrdina měl být. Ve škole Cullenovi působí jako outsideri, protože se straní kolektivu. Edward se zdá být klidný a chladný, ale pod povrchem skrývá temné vášně a bývá výbušný.

Lze říci, že *Stmívání* přepracovává tradiční postavu upíra nejen v byronského hrdinu, ale proměňuje jej i v chlapce odvedle, spolužáka ze sousední lavice a kluka ze školy, čímž jej představuje jako oddémonizovanou bytost, která by měla být společností pochopena a přijata.

Ačkoliv jsme zmínili velké množství aspektů, v nichž je Edward byronskému hrdinovi blížký, nesmíme zapomenout na základní rozdíl mezi nimi. Z hlediska pohledu na náboženství a benevolenci k neřesti se Edwardův pohled od byronského hrdiny zásadně

---

⁹⁴ MEYEROVÁ, Stephenie: *Stmívání*, přel. Markéta Demlová, 2. vydání, Praha: Egmont, 2005, str. 21.

liší.⁹⁵ Představuje totiž mnohem konzervativnější a morálně pevnější typ hrdiny, a dodává tak románu silné výchovné poselství.

To lze ovšem jen vítat, neboť kolem ságy *Stmívání* po uvedení filmů do kin vznikla podobná kultura, jaká se vytvořila kolem poválečných westernových filmů nebo *Harryho Pottera*. Velké množství žen a dívek se snaží napodobit Bellu nebo se svým vzhledem přiblížit upírům. Kolem knih a filmů se tak zrodila bohatá subkultura nejen náctiletých. *Stmívání* stojí na počátku největšího boomu vampýrských příběhů v dějinách literatury co do rozsahu jednotlivých ság a množství prodaných výtisků. Těm nejznámějším se budeme věnovat v následující kapitole.

---

⁹⁵ LARSSON, Mariah a STEINER, Ann: *Interdisciplinary Approaches to Twilight: Studies in Fiction, Media and a ...*, Lund: Nordic Academic Press, 2011, str. 265.

8. UPÍR VE ŠKOLE

8.1 VZDĚLANÝ UPÍR

*Podal mi tlustou knihu vázanou v kůži, na
jejíchž deskách byla vyražená silueta bohyně
a titul Upíří sociologie pro tercii.
P. C. Castová a K. Castová*

Nejznámější upířské knižní ságy současnosti, stejně jako seriály i filmy, spojují převládající znaky dívčího románu. Hlavní hrdinkou je téměř vždy dospívající dívka procházející pubertou, nějakou vývojovou proměnou, a současně proměnou v upíra. Velký důraz je samozřejmě kladen i na první lásky hlavní hrdinky, ať už to je vztah s „obyčejným člověkem“, upířím mladíkem nebo dospělým vyzrálým upírem. Původní hororové prvky objevující se ještě v díle *Interview s upírem*, *Upířích denících* a *Pravé krvi* jsou plně potlačeny, setkáváme se pouze s napětím a tajemstvím. Výrazná proměna žánru od hororového k dívčí romanci významně souvisí i s prostředím, ve kterém se příběh odehrává. Hlavními hrdiny jsou adolescentní upíři studující střední školu. Proto je právě škola prostředím, kde se odehrává většina příběhu. Příznačně se nejedná o obyčejné prostředí uprostřed lidské komunity nebo města, ale o svým způsobem izolované místo – internát, kam se žáci a studenti stěhují. V této kapitole se zaměříme na tři nejvýraznější zástupce tohoto typu literatury, *Školu noci* od autorek P. C. a Kristin Castových, *Vampýrskou akademii* Richelle Mead a *Upíří internát* Dagmar H. Muellerové. První dvě knižní série jsou zaměřeny zejména na věkovou kategorii dívek od patnácti let. *Upíří internát* je naopak zacílen na čtenáře mnohem mladší. Zařadili jsme jej sem zejména proto, aby bylo vidět, že upíří tematika neproniká pouze do literatury pro teenagery, ale že se s ní můžeme setkat i v literatuře pro děti.

Nejprve se zaměříme na sérii *Škola noci*. Zmínili jsme, že prostředí střední školy bylo v těchto dílech upraveno pro potřeby žánru upíří literatury. Tomu odpovídají jednotlivé části areálu Školy noci, které více připomínají starý hrad než školu. Od okolního světa je oddělený vysokou zdí a jeho součástí je chrám zasvěcený upíří bohyni Nyx. Nádvoří hradu osvětlují staré plynové lampy a rostou zde obrovské duby. „Tenhle komplex postavili v polovině dvacátých let dvacátého století ve francouzském neonormanském stylu

z kamene dovezeného z Evropy. Původně sloužil jako klášter řádu augustiniánů.⁹⁶ Autorka snaží navázat na evropskou tradici upírství, ačkoli později více pracuje s indiánskými pověrami. Na Evropu se američtí autoři odkazují zejména kvůli její starobylosti, kterou Amerika postrádá. V Americe neexistují původní památky v gotickém slohu, pro upíry tolik příznačné. Proto se nově budují objekty, které se snaží napodobovat staré evropské umělecké slohy. Přestože je v knihách výrazná snaha o potlačení hororových prvků literatury spojené s upíry, snaží se autoři zachovat alespoň mystiku a záhadnost obklopující tyto tvory.

Pokud se zaměříme na vzhled těchto upírů a jejich vlastnosti, zjistíme, že se od předchozích upírů naprosto liší. Už proměna v upíra je úplně jiná, než jakou jsme viděli v dosavadní literatuře. V tomto upířím světě existují upíři stopaři, kteří hledají lidi s vlohami pro magii, ale k označení stopařem obvykle dochází už kolem šestnáctého roku. Po pronesení obřadních slov upír stopař člověka označí malým obrysem srpku měsíce na čele. To však není celá proměna v upíra. Student musí nastoupit do Školy noci, kde je připravován na upírský život a prochází postupnou proměnou trvajícím několik měsíců, až let. Do Školy noci se však musí dostat do 24 hodin od označení, jinak tzv. mláďata⁹⁷ upírů zemřou. Ke svému životu a úspěšné proměně totiž potřebují být v blízkosti dospělých upírů. Ne vždy je ale proměna úspěšná, u některých studentů se stává, že jejich tělo proměnu nepřijme a zemřou.

Společnost upírů žije vedle lidí, nikoliv však ve skrytu. Ačkoliv mláďata nastoupí do *Školy noci*, neznamená to, že by se přestala stýkat se svou rodinou. Ve *Škole noci* se pravidelně dělají dny otevřených dveří, kdy za mláďaty přijede jejich lidská rodina, může se podívat do školy a je pro ně připraven doprovodný program. V podstatě se čtenáři setkávají s úplně stejným světem, jaký je obklopuje během školní docházky.

K upírům lidská společnost přistupuje různě. Někteří lidé jsou jimi nadšeni a velmi se o ně zajímají, jiní, zejména příslušníci některých církví, považují upíry za ďáblovy děti. Velké množství umělců jsou upíři, s čímž se lidé musí smířit. Je téměř nemožné, aby lidé upírům v oblasti umění konkurovali. Proto se upíři a lidští umělci rozdělují – upíři mají svého národního básníka, své divadlo apod. Zajímavý je i náboženský prvek ságy, tedy postoj benediktinských jeptišek k upírům. Jejich bohyni Nyx považují za jiné vtělení Panny Marie, tudíž proti upírům vůbec nic nemají, a dokonce jim i pomáhají. Bohyně Nyx

---

⁹⁶ CASTOVÁ, P. C. a CASTOVÁ, Kristin: *Škola noci, Označená*, přel. Jana Kunová, Praha: Knižní klub, 2009, str. 68.

⁹⁷ Mláďaty jsou nazýváni označení upíři, kteří ještě neprošli proměnou v dospělého upíra.

je původem řecká bohyně noci, je zosobněnou nocí. Nyx je dcera prvopočátečního chaosu. S Erebem, věčnou tmou, zplodila věčné světlo Aithéra a světlý den Hémeru. Chrámy zasvěcené bohyni ani její sochy Řekové ani Římané nestavěli. Zobrazována byla obvykle v temném rouchu se zahalenou tváří.⁹⁸

Slunce upíry nezabije, ale způsobuje jim bolesti. Už během postupné proměny se u mláďat začíná projevovat nesnášenlivost slunečního svitu, proto také vyučování ve Škole noci probíhá od zatmění do rozbřesku. Vlasy a nehty upírům rostou abnormálně rychle, nehty mají samozřejmě velmi ostré, aby jimi dokázali proříznout kůži. Během proměny se mění i vztah ke krvi. Zpočátku mláďatům krev připadá odporná, zvedá se jim z ní žaludek, později si k ní vypěstují kladný vztah a stává se součástí jejich jídelníčku. Na proměně je závislý i vztah k zimě. Dospělým upírům zima nevadí a mláďatům postupně také přestává vadit. Proměnou samozřejmě prochází i jejich vzhled. V dospělosti se jim obrys srpku měsíce vyplní a přidá se k němu tetování lemující obličej. Ve všech těchto směrech je hlavní hrdinka výjimečná. Krev jí od prvního okamžiku, kdy ji okusí smíchanou s vínem, velmi chutná. Svádí v sobě však obrovský boj, protože pití krve jí připadá morálně špatné. Vnímá pak sebe sama jako zrůdu, ale zároveň je to pro ni tak silný prožitek, že si na krvi okamžitě vybuduje závislost. Její mentorka a zároveň hlavní kněžka Školy noci se jí snaží její nový stav vysvětlit. „Viš, Zoey, jak procházíš proměnou, stává se z tebe doslova a do písmene zcela nová bytost. Upíři nejsou lidé, jen humanoidi. Teď tě taková myšlenka zřejmě pohoršuje, ale to, že máš ráda krev, je v tomto novém životě tak normální.“⁹⁹ Úryvek je pro nás mimo jiné velmi zajímavý i poznámkou o humanoidech. Jedná se o bytosti, které na první pohled vypadají jako lidé, ale liší se od nich v některých detailech. Upír je v moderní próze obvykle popisován jako nadčlověk. Členové jeho druhu mají téměř stejné vlastnosti a vzhled jako člověk, jsou podstatně vylepšeni, ať už mluvíme o dokonalém vzhledu, zbystřených smyslech, či výjimečných schopnostech. Zajímavé je, že upíři ze Školy noci postrádají právě zbystřené smysly, což bylo příznačné třeba pro ságu *Stmívání*. Tento nedostatek je kompenzován nadáním některých upírů pro ovládnutí jednotlivých živlů. Kromě toho mohou všichni upíři pronášet zaklínadlo, díky kterému se ukrývají do „ticha a tmy“ před zraky lidí. „Nevydáváme žádný zvuk ... jsme jako duchové ... nikdo nás nevidí. Nikdo nás neslyší.“¹⁰⁰

---

⁹⁸ ZAMAROVSKÝ, Vojtěch: *Bohové a hrdinové antických bájí*, Praha: Mladá fronta, 1965, str. 229.

⁹⁹ CASTOVÁ, P. C. a CASTOVÁ, Kristin: *Škola noci, Označená*, přel. Jana Kunová, Praha: Knižní klub, 2009, str. 212.

¹⁰⁰ CASTOVÁ, P. C. a CASTOVÁ, Kristin: *Škola noci, Zrazená*, přel. Jana Kunová, Praha: Knižní klub, 2010, str. 284.

Co se týká krmení upírů na lidech, je kniha ve srovnání s ostatními díly jedinečná. Upíři ze Školy noci se totiž jako jediní nekrmí z lidí, obvykle se jim to nedoporučuje, existují i upíři společenství, která se snaží prosadit úplný zákaz přijímání krve přímo od člověka. Hrozí zde totiž riziko, že by se do sebe upír s člověkem mohli tzv. otisknout. Jedná o se výraz, se kterým jsme se v souvislosti s vlkodlaky setkali už v sáze *Stmívání*. Ti se mohli otisknout do jiné bytosti, oba pak spojovalo velmi hluboké citové pouto. Je však mnohem silnější než „obyčejná“ láska, protože se jedná o pudovou záležitost. Ve *Škole noci* je toto otisknutí velmi podobné, jen k němu dochází mezi upírem a člověkem, ze kterého pije krev. Člověk se pak na upírovi stává závislým, nemůže bez něho žít, oba se navzájem propojí. Cítí pocity toho druhého, dokážou zjistit jeho polohu, a dokonce navzájem pociťují i bolest. Na rozdíl od otisku ve *Stmívání* je možné toto pouto zrušit. Pro člověka je ale celá záležitost velmi bolestná fyzicky i psychicky. Na lidech může dokonce zanechat následky. Ostatní dokážou podle chuti a vůně krve poznat, že se člověk otiskl s jiným upírem, jeho krev jim totiž připadá odporná.

Společnost upírů hodně vychází z tradic, nejedná se však o tradice evropské. Mnoho zvyků pochází ze společnosti dávných upířích bojovnic – Amazonek. Z tohoto důvodu je upíří společnost matriarchální, v jejím čele stojí bohyně Nyx, zastupována velekněžkou, která vládne celé upíří společnosti. Tradice Amazonek však není jediná, na kterou upíři v knize navazují. Pravděpodobně jedním z důvodů, proč je hlavní hrdinka vyvolená, je její čerokíjský původ. Jedná se o naprosto jedinečný indiánský kmen Severní Ameriky s bohatou kulturou, výjimečnými tradicemi, a dokonce i rozvinutým vlastním písmem. Není tedy náhodou, že si Zoey po svém označení vezme příjmení své babičky – Redbirdová. Bird je totiž jedním z čerokíjských rodů. Členové tohoto rodu byli poslové, příslušníci kmene věřili, že ptáci jsou poslové mezi nebem a zemí.¹⁰¹ Hlavní hrdinku si už na začátku příběhu zvolila bohyně Nyx za své oči a uši na zemi, proto ji můžeme vnímat jako posla/prostředníka mezi nebem a zemí. Zoey je tedy pro upíry výjimečnou postavou. Stejně jako společnost upířích je společnost tohoto indiánského kmene matriarchální, nejvýznamnější jsou zde kněžky.

Kromě upírů, o kterých jsme mluvili výše, se však v knize objevuje i další druh. Pro čtenáře je to něco nového, s čím se až doposud nesetkali. Jedná se o mlád'ata, jejichž těla nepřijala proměnu a zemřela. Později se však proměnila v upíry, jaké známe z evropských legend a například z dílny Brama Stokera. Jejich pleť je úplně bílá, ledová, oči mají rudé,

---

¹⁰¹ Cherokee Clans In: *Cherokee Nation* [online]. ©2015 [cit. 8.3.2015].

Dostupné z: <http://www.cherokee.org/AboutTheNation/Culture/General/CherokeeClans.aspx>

jsou velmi hbití a rychlí a samozřejmě mají typické upíří špičáky. Jelikož se jedná o temné a zlé upíry, kteří doopravdy zemřeli, jsou cítit smrtí: „Potom jsem ucítila ten zápach. Zatuchlý, jako skříň, kterou už léta nikdo neotevřel, anebo strašidelný sklep.“¹⁰² Dokonce i jejich krev je cítit jinak: „Cítila jsem z ní suchou plíseň, smrad starého sklepa.“¹⁰³ Přímé denní světlo tyto upíry spálí a nepřímé světlo jim je velmi nepříjemné. Na rozdíl od upírů s modrým tetováním nezbytně potřebují lidskou krev k životu a to i mláďata. Umí lépe splynout s okolím a nocí, dokážou ovládat lidskou mysl, velmi rychle se uzdravují, ne všichni si však po smrti dokážou uchovat svou lidskost. Tito „Červení upíří“ se nejlépe cítí pod zemí, k zemi mají velmi úzký vztah. Silné spojení se zemí můžeme vidět právě u Dráku, který si s sebou v rakvi vozil zem ze svého domova. S tím úzce souvisí i motiv labyrintu, který se ve *Škole noci* často objevuje. Červení upíří totiž žijí ve spleti chodeb v podzemí. Labyrint a stísněné prostory jsou perfektní k navození strachu. Vzhledem k věku čtenářů je děsivá stránka v díle potlačována banálními rozhovory postav ve chvíli nejvyššího ohrožení:

„Nepovídej, to je novina. Já už technicky vzato taky nejsem člověk. Procházím proměnou, takže jsem tak trochu od obojího. Jediný opravdový člověk tady je Heath.“ „Hele, nic ve zlém. Já vám nečlověčenství rozhodně nevyčítám,“ přispěl do diskuze Heath. Povzdychla jsem si. „Heathe, slovo nečlověčenství neexistuje. Říká se nelidskost.“ „Já vím, Zo, nejsem blbej. Prostě jsem vymyslel neologismus.“ „Neologismus?“ Fakticky vyslovil něco takového? Přikývl. „Učili jsme se o tom v literce. Neologismy jsou hrozně důležité...“ Udělal dramatickou pauzu a přísahám, že i přišery mu v tu chvíli visely na rtech jak očarované, „...v poezii.“ Přestože jsme byli v dost šílené situaci, rozesmála jsem se. „Ty ses doopravdy začal učit!“ „Vždyť jsem ti to říkal.“ Zazubil se a vypadal v tu chvíli totálně k sežrání.“¹⁰⁴

Debata o školním předmětu je typickým příkladem, jak pozastavit vzrůstající napětí děsivé scény. Podobné dialogy o každodenních banalitách se ve vypjatých situacích objevují často a snaží se celé napětí a strach potlačit.

Od ostatní upíří literatury se tato kniha odlišuje několika prvky. Jednak už zmíněným využitím čerokíjských tradic a mytologie, jednak vztahy hlavní hrdinky. Doposud jsme se setkávali zejména s láskou mezi upírem a člověkem a s problémy tím způsobenými, tedy střetem příliš odlišných světů obou druhů. Ve *Škole noci* se se vztahem

---

¹⁰² CASTOVÁ, P. C. a CASTOVÁ, Kristin: *Škola noci, Označená*, přel. Jana Kunová, Praha: Knižní klub, 2009, str. 270.

¹⁰³ Tamtéž, str. 271.

¹⁰⁴ CASTOVÁ, P. C. a CASTOVÁ, Kristin: *Škola noci, Zrazená*, přel. Jana Kunová, Praha: Knižní klub, 2010, str. 295.

upírky a člověka sice setkáváme také, není však ústředním tématem díla jako v případě předcházejících románů. Hlavní hrdinka udržuje vztah s upírem a prochází stejnými úskalími, jako jakákoliv jiná dívka tohoto věku.

Knihy se snaží cílit na dívky v pubertě, proto se v knize často setkáváme právě s každodenními problémy, které tyto dívky na střední škole řeší. Pravděpodobně díky tomu se *Škola noci* nestala dílem, které by zaujalo tak širokou věkovou skupinu čtenářů jako sága *Stmívání* a zůstala dílem se specifickou věkovou skupinou čtenářů.

8.2 UPÍR V OHROŽENÍ

*Nejposvátnější slib našeho druhu: slib strážce,
že bude chránit Moroje.
R. Mead*

Vampýrská akademie je dalším dílem upírské literatury, jehož hlavním prostorem je internátní škola. Opět se zde jedná o dívčí román zacílený zejména na středoškolačky. Toto zaměření se odráží v tématech, kterým se kniha věnuje. Hlavní hrdinky prožívají první opravdové lásky, řeší konflikty s autoritami – učiteli a vychovateli a samozřejmě se zde objevuje boj o moc v rámci středoškolského kolektivu. Kromě toho se však v díle více než ve *Škole noci* prosazuje hororová stránka.

Příběh se odehrává ve státu Montana, na severu Spojených států amerických. Tento stát je proslulý zejména svými přírodními krásami, zasahuje do něj i Yellowstoneký park, proto nás nepřekvapí, že se internátní škola pro upíry nachází uprostřed lesů a hor. Akademie nese název po jednom z upírských patronů, svatém Vladimírovi. Jméno akademie nám může připomínat rumunskou variantu jména Vlad, Vlad Dracul, v díle se ani zdaleka nejedná o poslední odkaz k této postavě. Škola je sice starší, ale jak říká hlavní hrdinka, není tak stará jako upíří školy v Evropě. Je však stejně jako ony postavena v gotickém slohu, tvoří ji několik budov a v areálu nechybí ani kostel zasvěcený právě sv. Vladimírovi. Prostředí, ve kterém se celý příběh odehrává, v nás může vyvolat konotace s Drákulovým hradem v Karpatech. Vzhledem ke slohu, v jakém je škola postavena, připomíná více než vzdělávací instituci hrad. Tento pocit ještě umocňují vysoké zdi – hradby vystavěné okolo celého areálu a připomínající pevnost.

Podobnost prostor odkazujících k dílu Brama Stokera ale není jediná. Stačí se zaměřit na jméno jedné ze dvou hlavních hrdinek – Vasilisu Dragomirovou. Jde o příklad postavy, jejíž jméno nese význam. S výkladem jména se můžeme setkat v knize samotné, když upíří královna kárá Vasilisu – Lisu.

Mnoho hrdinek ruských pohádek se jmenuje Vasilisa. Statečná Vasilisa, Krásná Vasilisa. Jde o různé mladé ženy se stejným jménem a stejnými vynikajícími vlastnostmi, kterými jsou síla, inteligence, disciplína a ctnost. (...) Stejně tak jméno Dragomir vzbuzuje úctu. V historii vládlo mnoho králů a královen z rodiny Dragomirů a vládli moudře a spravedlivě. Používali své schopnosti a dělali jimi zázraky.¹⁰⁵

---

¹⁰⁵ MEAD, Richelle: *Vampýrská akademie*, přel. Katrin Ebrová-Chýlová, Ostrava: Domino, 2009, str. 127.

Více než křestní jméno je pro nás zajímavější právě příjmení Dragomirová. Zde můžeme vidět přímou souvislost se jménem Drákula, jehož jméno také vychází ze slova drak. Vzhledem k tomu, že královna o Dragomirech mluví jako o jednom z nejstarších královských rodů, mohli bychom zde vysledovat odvození populace upírů právě od Drákuly, ačkoli se od něj upíři v knize velmi odlišují.

Jméno druhé hlavní hrdinky Rosemarie Hathawayová pro nás není už tolik zajímavé. Od přátel si nechává říkat Rose, učitel a milenc Dimitij Belikov jí říká poruštěnou variantou Rozo. Ve všech variantách lze jméno přeložit jako růže. V knize si však můžeme všimnout, že většina jmen je ruská – Viktor Daškov, Natalia Daškovová, Soňa Karpová, Dimitrij Belikov apod. Kniha na evropskou, zejména ruskou a rumunskou tradici výrazně navazuje, o Rusku mluví jako o Starém světě.

V díle se opět setkáváme s propracovaným sociálním světem upírů, vnitřní hierarchií, jednotlivými skupinami a historií celého druhu. Mezi ty kladné patří Morojové a Dhampýři. Morojové jsou v podstatě živými upíry, rodí se ze svazku Moroje s Morojem, dospívají a umírají, a dokonce mohou mít i různé nemoci. Tito upíři jsou obvykle velmi drobné postavy se světlou pletí a neustále viditelnými ostrými špičáky. Sluneční světlo jim v přiměřeném množství neublíží, jen je vyčerpává. Přijímají lidskou potravu, ale bez krve nemohou žít. Podobně jako upíři ve *Škole noci* ovládají živlovou magii. Ve *Škole noci* mají tyto schopnosti pouze vyvolení upíři, Morojové je mají všichni. Každý se specializuje vždy jen na jeden živel, nikdo neovládá všechny čtyři. Občas se ale stane, že se někteří upíři nespécializují na žádný a ovládají každý jen zčásti. Postupně je v knize odhalován pátý živel, tzv. éter, jehož uživatelé jsou schopni manipulovat ostatními bytostmi, dostat se jim do snů a jejich prostřednictvím komunikovat, stejně tak uzdravovat, a dokonce oživovat. Se schopností manipulace jsme se setkali už dříve, nejvíce jej využívali upíři v *Upířích denících*. Ti jej používali zejména na své oběti, aby se jim podvolily nebo aby na ně zapomněly.

Přestože Morojové jsou schopni ovládat magii, jsou velmi slabí a zranitelní. Proto mají své strážce – Dhampýry. Dhampýři jsou napůl lidé, napůl Morojové. Neomezuje je nic, co omezuje upíry, nevadí jim denní světlo a nepotřebují k životu lidskou krev. Z lidských genů mají sílu a vytrvalost, od Morojů zdědili zostřené smysly a reflexy, nejsou však schopni ovládat žádnou magii, to je pouze výsada Morojů. Aby mohli Moroje chránit, jsou od čtyř let ve vampýrských akademiích cvičeni k boji a zabíjení. Moroje musí chránit zejména proto, že bez nich by jejich druh vyhynul. Dhampýři totiž spolu nemohou mít děti. Rodí se pouze ze svazku Dhampýra s Morojem nebo člověka s Morojem.

Dhampýři musí Moroje chránit před třetím druhem upírů – Strigoji. Strigojové jsou upíři, které známe z hororů. Jsou nemrtví, sluneční svit je spálí na prach, jsou nadpřirozeně silní, rychlí, mají velmi dobré reflexy a smysly mnohem vyvinutější než Dhampýři a Morojové. Strigoj je upír, který je motivován pouze touhou po zabíjení a po krvi, zejména krvi Morojů. Co se týká vnějšího vzhledu Strigojů jsou ještě bledší než Morojové a mají červené kroužky okolo zorniček. Strigoje lze zabít stříbrným kulem vraženým do srdce, useknutím hlavy, nebo zapálením.

Morojové mají vytvořené své vlastní společenstvo, s vlastní infrastrukturou a správou. Žijí vedle lidí, ale svou existenci veřejně neodhalují, jako tomu je v jiných knihách. Upíři mají vytvořené vlastní školství zajišťované různými akademiemi po celém světě. Na akademii nastupují ve čtyřech letech a ukončují ji v osmnácti. Dhampýři ji zakončí zkouškou schopnosti chránit Moroje a dále už ve studiu nepokračují, protože jsou k nějakému Morojovi přiděleni jako ochránci. Dhampýři jsou v podstatě jejich zaměstnanci, dostávají plat a mají nárok na dovolenou. Vampýrská akademie je tedy příkladem světa, který je přímým obrazem lidské společnosti, včetně takových principů jako je systém sociálního zabezpečení. Něco takového by v tradičně hororovém žánru nebylo vůbec myslitelné. Morojové, kteří ukončí akademii, mohou dále studovat vysoké školy upírské nebo lidské. Takové studium je pro ně však náročnější vzhledem k tomu, že je slunce oslabuje a vyčerpává.

Setkáváme se dokonce i s upířími zábavními centry, lázněmi či krytými sjezdovkami, chráněnými před slunečním svitem. Běžně upíři navštěvují i lidská města, restaurace, bary či nákupní centra. Vždy je doprovází nějaký dhampýrský ochránce (pokud si jej mohou finančně dovolit) a musejí samozřejmě skrývat špičáky. Naopak Dhampýři nejsou nijak omezeni a pokud mají dovolenou, mohou se po lidském světě pohybovat volně.

Další významnou složkou v životě upírů je náboženství. Morojové zde nejsou považováni za špatné či nebezpečné bytosti, jsou velmi zranitelní a slabí. V minulosti, než došlo k rozvoji techniky, dokonce lidem pomáhali svými schopnostmi – starali se o úrodu, pomáhali při přírodních katastrofách apod. Proto nás nepřekvapí, že většina Morojů jsou křesťané. Mezi Dhampýry už víra není tolik rozšířena, vše záleží na výchově. Výjimeční ale nejsou ani vyznavači pravoslavné církve, což není vzhledem k úzké návaznosti na ruskou tradici nic zvláštního. V knihách se setkáváme se dvěma svatými – Morojem sv. Vladimírem a Dhampýrkou sv. Annou. Sv. Vladimír není fiktivní postavou, ale je skutečným ruským svatým, jedním z nejvýznamnějších vládců na Kyjevské Rusi. Aby si

mohl vzít byzantskou princeznu Annu, rozhodl se přijmout křesťanství. Nechal zničit pohanské modly, vystavět chrámy a pokřtít obyvatelstvo. Tuto symboliku využívá i *Vampýrská akademie*.

Zajímavý pro nás je vztah sv. Vladimíra a sv. Anny zejména proto, že mezi sebou měli tzv. pouto. Poté, co Vladimír Annu oživil, se jejich mysli spojily a Anna byla schopna vycítit jeho pocity a myšlenky. Analogicky k této legendě mají mezi sebou pouto i hlavní hrdinky Lisa a Rose. Lisa podobně jako Vladimír Rose přivedla ze smrti zpět mezi živé. Toto pouto je velmi podobné otisku, se kterým jsme se setkali ve *Škole noci* a ve *Stmívání*. V rámci otisku i pouta dokážou účastníci vycítit pocity toho druhého, jedná se o velmi silné spojení dvou duší. V předchozích dílech šlo o spojení mezi mužem a ženou, proto je otisk založený na lásce a touze. Zde je však pouto utvořeno mezi ženami, jejich citový vztah je velmi těsný, ne však na milostné úrovni. Základním rozdíle spočívá v jednosměrnosti pouta, zatímco otisk je obousměrný. Jedná se o prvek, se kterým se postupně setkáváme už od díla *Pravá krev*, kdy ke spojení docházelo výměnou krve jako ve *Škole noci*. Nejednalo se ale o nic tak silného. V tomto díle je vše přizpůsobeno modelu nejlepších přítelkyň, který je pro dívčí román jedním z nejnosnějších prvků.

Na rozdíl od *Školy noci* je v díle výrazná i hororová stránka. Příběh se z velké části odehrává v noci, což umocňuje tajemnou atmosféru. V knižní sérii dochází k častým střetům hrdinek se zápornými upíry Strigoji a téměř vždy jim jde o život.

První dvě díla představená v této kapitole jsou pro práci pozoruhodná z následujícího důvodu. Pokračují totiž v polidštění upíra započaté už v séze *Stmívání*. Toto polidštění dosahuje maximální míry tím, že máme před sebou upíry jako živé bytosti, které se rodí a dospívají, ve *Vampýrské akademii* dokonce i umírají přirozenou smrtí. Upírům jako postavám je odebrána jedna ze základních vlastností, které je definovaly – nesmrtelnost. V rámci žánru se jedná o něco naprosto přelomového. Upír již není tvorem, kterého by se lidé měli bát, ale naopak tvorem, který jim pomáhá. (Viz Morojové starající se o úrodu a dobré přírodní podmínky.) Dokonce se zde upíři stávají ohroženými tvory, již je třeba chránit. I ve *Stmívání* jsme se setkali s upíry jako pronásledovanou menšinou, ovšem jednalo se o tvory schopné se chránit a bránit. Zde se poprvé upír dostává do skutečného ohrožení jednak člověkem, který může využít jeho slabostí, jednak zlými upíry toužícími po jeho krvi. I když mají jako postavy řadu unikátních vlastností, v rámci tohoto světa fungují jako postavy slabé a v permanentním ohrožení.

Dalším z rysů, který upíra vzdaluje prototypu představenému v první části této diplomové práce, je náboženská víra. Skutečnost, že upíři mají své vlastní náboženství nebo že přímo vyznávají křesťanství, je něco zcela nového. Nemyslíme teď individuální víru jednoho konkrétního upíra v Boha, ale celospolečenské náboženství, jehož součástí jsou i instituce jako církve, tradice pravidelného chození do kostela, autority kněží či svatých. Toto je další doklad naprostého polidštění postavy upíra. Zároveň tím dochází k prohloubení rozdílu mezi postavami kladných a záporných upírů.

Vedle tohoto procesu polidštění totiž ve zmiňovaných románech můžeme sledovat i jistý návrat k původní tradici upíra, jak jej známe z *Draculy* nebo z folklóru. Upíři drákulovského typu vytvářejí protipól upírům hodným, odráží se tak zde odvěký boj dobra se zlem. Boj, který už není vnitřním bojem upíra, v němž se sváří jeho temná a dobrá stránka. Jedná se o otevřený boj mezi dvěma stranami stejného rodu. Romány ovšem poskytují i východisko. I temné upíry lze obrátit na stranu dobra probuzením jejich lidské stránky a připomenutím, kým byli dříve, než se proměnili.

V knihách se tedy vyskytuje zlo, se kterým však umíme bojovat, což je něco, co čtenář od fikčního světa požaduje. Touží po strachu a napětí, ale také po možnosti strach porazit a ovládnout. Znovu se tak v moderním upírském žánru potvrzuje jedna ze základních funkcí populární literatury.

8.3 GROTESKNÍ UPÍR

*Naše ložnice vypadá teple a útulně. Vážně
k pomazlení. Šest rakví se jmenovkami na víku
stojí jedna vedle druhé.
Dagmar H. Muellerová*

Knižní série *Upíří internát* vypráví o desetileté dívce Molly. Ta je dítětem – upírem, je dětsky neuvěřitelně nešikovná a rozpustilá. Knihy patří do dětské literatury, cílovými čtenářkami jsou žákyně přelomu prvního a druhého stupně základní školy, což je v díle na první pohled patrné. Kniha se snaží téma upírství odlehčit a vše obrací ve vtip, místy dokonce zachází do absurdity.

Hlavní hrdinka Molly a další upíři jsou potomky dávných hororových monster, jaká známe z folklóru nebo z knihy *Brama Stokera*. Nelze se tedy divit, že nejslavnější a nejvýznamnější historickou osobností, o které se upíři ve školách učí je hrabě Drákula. Od této doby však uplynulo mnoho času a žáci *Upířího internátu* si od necivilizované minulosti udržují určitý odstup. Ačkoliv kvůli krvi nevraždí, neznamená to, že krev vůbec nepijí. Opět ovšem v civilizované formě. Z jídelničky internátní jídelny můžeme zmínit například „krvavá jelítka“, „palačinky namáčené v krvi“, „holubí kompot“, ale i „rajskou polévku“ a Mollyiny oblíbené „špagety carbonara“.

Molly pochází z velmi starého pruského šlechtického upířského rodu, což však samo o sobě neznámá, že bude dobrým upírem. V dílech, která jsme doposud analyzovali, byli upíři považováni za vylepšenou verzi lidské existence, zde to ale není tak úplně pravda, alespoň co se Molly týká. Můžeme si ji v podstatě představit jako hlavní hrdinku *Stmívání Bellu* před proměnou v upíra. Neustále o něco zakopává, do něčeho naráží nebo někam padá. Při létání často končí zamotaná ve větvích stromů, kde se jí posmívají ptáci. Dokonce do školy musí letět s tátou za ruku, aby rodičům stačila, zatímco její vrstevníci jsou schopni za jeden den doletět do Afriky a zpět. Aby toho však nebylo málo, jsou Mollyiným nejoblíbenějším jídlem špagety carbonara se spoustou česneku a z krve se jí dělá špatně. Všem ostatním upírům česnek velmi vadí, její matka dokonce musí při přípravě jídla používat gumové rukavice, a i tak má ještě tři dny poté migrénu a musí ležet v rakvi. Tím se dostáváme k dalšímu tradičnímu upířskému prvku – spaní v rakvích. Internátní pokoje se skládají např. z deseti rakví, u kterých jsou noční stolky.

Kromě česneku upírům tradičně vadí stříbro, tekoucí voda a samozřejmě sluneční paprsky. Zde se dostáváme k další neobvyklé věci – Molly miluje slunce a sluneční

paprsky jí neubližují ani neoslabují. Ironií je, že největší hrůzu má z temných a vlhkých sklepení, tedy z prostředí pro upíry naprosto přirozeného. Z tekoucí vody je nejnebezpečnější ta kohoutková. Pár kapek popálí kůži upíra až do masa, proto malí upíři nesmějí sami zacházet s tekoucí vodou. Samozřejmě upírům vadí i voda z řek, potoků, vodopádů, voda dešťová, dokonce jim může být nebezpečná i voda tekoucí z konve.

Grotesknost díla spočívá nejen ve jménech upírů, názvech jednotlivých kolejí, různých upířích průpovědkách a pořekadlech, ale i v samotných činech. Původně hororové postavy najednou vůbec nepůsobí hororově, když ze sebe po letu musí oklepat rozplácnuté mouchy, nebo když se zúčastní vesnického sobotního pikniku krvavých jelítek. Kromě toho mohou navštívit plavecké závody v městském krvavém bazénu. V díle funguje i výrazná jazyková komika (výrazy jako „plesnivej fuk“, „u myších bobků“, „pro bleší kousnutí“, „u Svatého krveoběhu“, „u zatraceného klíštěcího kousnutí“). Ze jmen to jsou například Molly z Křivozub, Patricie Plácimyšková, Alva Zkyslokašků, Lila Troudníková, Lavinie Rakvičková aj. Upíři děti jsou také jenom děti a mají rády sladkosti a pamlsky, i když speciální: „chipsy krevní skupiny A nebo B, VAMPIO – pralinky z kravských žaludků, smažené prasečí cévky, cukrové krvavé placičky nebo krvavé placičky s rozinkami.“¹⁰⁶ Dámy upírky si z kosmetiky mohou pořídit „můří voňavku“ a pánové například „žraločí vodu po holení“. Koleje studentů a stoly v jídelně, které k nim patří, nesou názvy „Dubový hrob“, „Plesnivá chajda“ a „Krápníková jeskyně“. Upíři internát se jmenuje Strašidelná skála a je školou pro problémové upírky, které mají potíže s výukou. Dle jmen si můžeme všimnout, že je autorka vytváří pomocí komických spřežek, nebo zdrobněním slov se strašidelnou konotací, či slov souvisejících s upíří tematikou. Komického efektu je dosaženo spojením pojmenování děsivých míst a školního prostředí. Kdyby si čtenáři představili plesnivou chajdu uprostřed lesů nebo potmělou krápníkovou jeskyni, jistě by jim to vtipné nepřipadalo. Všem je však jasné, že koleje nevypadají jako místa, jejichž název nesou. Díky tomu se ve spojení s literárním žánrem stávají nositeli jazykového humoru.

Ke schopnostem upírů nepatří jen let, ale také třeba přenos myšlenek. Ve škole mají upírky zakázáno používat mobily a s rodiči musejí komunikovat telepatíí. Mohou se učit různé cizí jazyky třeba „zvířečtinu“, což je jedna z mála věcí, ve které je Molly velmi dobrá. Rozumí všem zvířatům od narození a nemusí se nic učit. Toto nadání je u upírů

---

¹⁰⁶ MUELLEROVÁ, Dagmar H.: *Upíři internát Zámek Strašidelná skála. Pozor, přilétá Molly!*, přel. Lucie Frolíková, Praha: Egmont, 2012, str. 45–46.

vcelku vzácné. Molly doma chová dva upírské křečky, s nimiž pravidelně hraje hádání celebrit. Křečci v tom jsou velmi dobří, protože „čučí celý půl den na televizi.“¹⁰⁷

Stejně jako v předchozích dvou knihách i zde dochází k maximálnímu polidštění upírů. Upíři jsou humanoidní druh, který se normálně rozmnožuje, a nedochází tak k drastickým přeměnám. Upíři sice jsou vylepšením člověka, ale neplatí to plošně, například hlavní hrdinka patří mezi „nemehla“, což však pomáhá utvářet absurdní a groteskní situace. Kromě toho se čtenářky s nešikovnou upírkou mohou ztotožnit více než s dokonalou a bezchybnou kráskou, s jakou se typicky setkáváme v upírské literatuře.

Denní lidé, jak jim upíři říkají, o existenci upírů vědí, žijí však odděleně a do kontaktu přicházejí minimálně. O styku lidí a upírů se z knihy mnoho nedozvídáme. Jedná se spíše o menší zmínky typu „Ve dvanáctém století se denní lidé přemísťovali jen za pomoci koní a kočárů. Není divu, že záviděli upírům, kteří odjakživa uměli létat.“¹⁰⁸ Vzhledem k cílovému čtenáři zde autorka nepropracovává upíří svět do příliš velkých podrobností, nezatěžuje dětského čtenáře společenskou hierarchií či mocenskými vztahy mezi jednotlivými skupinami. Funkce upírství v díle je v podstatě jednoduchá – je to zdroj lehkého postrašení, ale především jazykové a situační komiky.

Ačkoli se upíři tolik podobají lidem a nejsou už pro ně hrozbou, vrací se kniha k původní drákulovské tradici, co se vnějších znaků těla týče. Upíři v knize mají stejné vzhledové rysy jako Drákula, mají stejné schopnosti, a dokonce jsou pro ně nebezpečné stejné věci a skutečnosti. Na rozdíl od předcházejících typů (domestikovaný, ohrožený, vzdělaný upír apod.), které pracují s mnohem polidštěnější, civilizovanější představou upíra, představují upíři v *Upířím internátu* pomyslný poslední článek dosavadního vývoje v literatuře pro mládež.

Jako literární postavy prošli upíři dlouhým vývojem a stali se moderními a kultivovanými tvory, kterých se čtenáři nemusí bát. Toto oddémonizování může pomoci malým čtenářům zbavit se svých bubáků a zároveň je pobaví. Upíři vybudovali svět podobný tomu lidskému, v mnohém se adaptovali, přesto si však – jak vidíme v *Upířím internátu* – zachovali v rámci literárního žánru svoje nezaměnitelné vnější rysy. Od *Upířeho internátu* tedy lze vést pomyslný oblouk zpět k Drákulovi a čekat, kam se bude ubírat jejich další vývoj.

---

¹⁰⁷ MUELLEROVÁ, Dagmar H.: *Upíři internát Zámek Strašidelná skála. Pozor, přilétá Molly!*, přel. Lucie Frolíková, Praha: Egmont, 2012, str. 66.

¹⁰⁸ Tamtéž, str. 77–78.

9. ZÁVĚR

Tato práce si vytyčila za cíl zmapovat pozoruhodnou proměnu postavy upíra v současné vampýrské literatuře, která se díky mimořádnému úspěchu nedávných filmů pro mládež stala jedním z dominujících žánrů v četbě této věkové skupiny. Sledovali jsme nejznámější současná díla, většinou vícedílné ságy, které se díky svým seriálovým a filmovým adaptacím staly skutečnými fenomény a vybudovaly kolem sebe nejen čtenářskou základnu, ale celou subkulturu.

V diplomové práci jsme ukázali, jak vypadá postava upíra ve vybraných knihách upíří literatury pro mládež a jak vypadá v předchozí hororové tvorbě. Inspirací pro postavu je tradice východoevropského folklóru, přičemž se postava od původních vzorů postupně vzdalovala. Upír získával nové a nové rysy a schopnosti, až se původně hororová postava proměnila v superhrdinu či groteskní postavu.

Základ archetypu postavy položila díla *Upír* Johna Williama Polidoriho, *Carmilla* Josepha Sheridana Le Fanu a *Dracula* Brama Stokera. Polidoriho *Upír* byronského typu představuje arogantního, ale charismatického a nastrojeného outsidera. V *Carmille* jsme se poprvé seznámili s vnější podobou postavy, ale i detailnějším popisem vlastností a schopností upíra s lesbickými sklony. Upír aristokrat Drákula dal vzniknout rozšířenému a známému stereotypu upíra. S tímto půdorysem pracují všechna moderní pojetí, nějak se k němu vztahují, navazují na něj, či jej odmítají, přepracovávají nebo posouvají.

Citlivý upír Anne Riceové začíná pracovat s moderním pojetím postavy. Upír přestává vyvolávat strach, již není jednoznačně negativní postavou v černobílém světě, vše se stává mnohem komplikovanějším. Čtenář si kultivovanou postavu mnohdy oblíbí a sympatizuje s ní, rozumí jí, což je v románu způsobeno prostřednictvím introspekce do nitra postavy, která ve starších dílech chyběla.

Další inovací je větší žánrová pestrost, díla vynikají paletou nadpřirozených bytostí vyskytujících se po boku upírů. V díle *Upíří deníky* se upírství výrazně prolíná s fantasy žánrem, stává se jen jakousi dekorací postav, nikoliv jejich základní charakteristikou, která je zcela určuje. Hlavní hrdinka nemá problém s tím, že její přítel je už několik století nebožtík a zasnoubí se s ním, ale proměnu neplánuje. Významné je i spasitelské poslání upířích bratrů, již opakovaně zachraňují město i jeho obyvatele před záhubou. Další posun nastává v díle *Pravá krev*, které se vyznačuje zejména integrací upírů do společnosti, ta dává vzniknout vlastní sociální struktuře plně přejímající lidský způsob života. Upíři se chovají jako lidé, dodržují každodenní lidské rituály, díky umělé krvi jsou zbaveni nutnosti

zabíjet a nemusí se chovat jako zvířata. Přesto jsou však divočejší a agresivnější než v jiných dílech moderní upíří literatury. Jejich nově nabytá lidskost je nutí se vůči lidem vymezovat a nadřazovat se lidské rase.

Stmívání představuje pomyslný vrchol domestikace upíra v původní podstatě, což znamená, že se jedná o nemrtvé tvory s hladem po krvi. Setkáváme se zde s typem tělesně dokonalého upíra s nadpřirozenými schopnostmi a zостřenými smysly. Edward Cullen je modelem „kluka odvedle“, upírem chodícím do normální školy, upírem prudérním a morálně zásadovým. Dokonce představuje jakousi „vzorovou postavu“, která svým vysokým morálním standardem může sloužit čtenářům za vzor. Tento posun je v rámci žánru nesmírně pozoruhodný.

V poslední kapitole, tedy v dílech z prostředí internátních škol, poprvé dochází k proměně v upíra nikoliv zvířecím kousnutím, ale vzděláním nebo přirozeným způsobem – narozením. Podstatnou roli zde hrají společenské instituce, jakými jsou zejména škola a církev. Upír se stává pronásledovanou menšinou, vzácným druhem, který je třeba chránit a který má svá práva. Opouští tradiční hororový syžetu a zachází až do grotesky, což je nejvýraznější v knižní sérii *Upíří internát*.

Ukázali jsme, že se upíří literatura vyznačuje ohromnou pestrostí, často si půjčuje prvky jiných žánrů (dívčí román, červená knihovna, detektivka, román s tajemstvím, gotický román, vývojový román, ...), inovuje tradiční postupy a proměňuje centrální postavu upíra, jak jsme se pokusili ukázat. Navzdory tomu se však ve všech analyzovaných dílech objevovaly určité archetypální rysy, které upír neztrácel, jakkoliv byl domestikovaný či zjemnělý. Těmi bychom práci chtěli uzavřít.

V analyzovaných knihách bylo patrné, že se na postavu upíra vždy váže určitý typ prostředí. Od počátku jsou s upírem úzce spojeny hřbitovy, ke kterým se později přidává prostor středověkého hradu, rozvalin či opuštěného rozpadlého domu. Jedná se tedy o místa typicky hororová. Ačkoli se postava upíra, původně nahánějící hrůzu, postupně domestikuje a polidšťuje, zůstávají původní prostory často zachovány nebo nahrazeny podobnými kulisami (viktoriánské domy v Americe, staré internátní školy apod.). Tato vazba je narušena pouze v díle Stephenie Meyerové. Hororové rysy zde nenesou stavby, ty jsou naopak velice moderní, více je nese příroda, ve které se děj odehrává. Hrdinové se často ocitají v hlubokých lesích, kde je snadné se ztratit a kde mohou narazit na divoké šelmy. Kromě toho se příběh odehrává v jedné z nejdeštivějších oblastí Spojených států amerických. Počasí a prostředí sice nevyvolává hrůzu, avšak je dostatečně ponuré a skličující a koresponduje s ústřední postavou.

Romány s upíří tematikou jsou rovněž prostorem střetu lidského s nelidským. Ve všech zmiňovaných dílech je podstatný motiv střetu dvou složek osobnosti v duchu Jekylla a Hyda. Lidská podstata představující dobro, soucit, čestnost, laskavost čelí upířské představující krutost, podlost, potěšení z utrpení a násilí. Tento vnitřní souboj je však patrný až v moderní upíří literatuře počínaje dílem Anne Riceové. K jeho potlačení dochází relativně záhy a to v dílech odehrávajících se v internátních školách. Zde dochází k posunu souboje dobra a zla z nitra postavy upíra směrem ven. Postava již nebojuje s dvěma protikladnými složkami své osobnosti, nýbrž bojuje ve vnějším střetu dobrých a zlých upírů.

Žánrově inovativní je i představa zatracení upírů. V minulosti byli zatracováni svým okolím, tedy neupířským světem, v moderní literatuře se tento pocit zahnízdil v mysli upírů samotných. Lidé už je nepovažují za bytosti pocházející z pekla. Upíři sami mají pocit, že jsou odsouzeni k věčnému životu bez duše a že si nezaslouží štěstí. S tímto jevem jsme se poprvé setkali v *Interview s upírem* a nejvíce se toto myšlení projevuje ve *Stmívání*. Edward je skálopevně přesvědčený, že po přeměně v upíra ztratil duši a po trvalé smrti skončí v nejhorší části pekla. *Stmívání* je však i poslední knihou, kde se s těmito pocity setkáváme, upíři z internátů o své duši nepochybují, což je ovšem způsobeno jednak změnou cílového čtenáře, jednak podstatnou rolí náboženství v životě těchto upírů, kterým je skrze něj nabídnuto východisko.

Jedním z nejvýraznějších rysů postavy upíra napříč analyzovanými díly je jeho sexuální přitažlivost. Ta je způsobena už samotnou podstatou upíra, neboť jeho hlavní zbraní byl odjakživa právě vzhled a šarm, kterým oběti snadno podléhají. Důvodem, proč jsou upíři pro hrdinky z dívčích románů tak přitažliví, může být temná aura a nebezpečí, které je obklopuje. Upíři jsou v podstatě zapovězení, zakázaní, tedy zakázané ovoce, které chutná nejlépe.

Po proměně v upíra dochází v podstatě k vylepšení lidské existence ve všech směrech. Vylepšení vzhledu je vždy patrné hned na první pohled. V žádném díle upíří literatury se nesetkáme s upírem trpícím akné, který má prořídle vlasy, vrásky nebo nadváhu. Svou roli zde může hrát i bledá pleť, která nesouvisí pouze s posmrtným zesínáním, ale také s představou dokonalé krásy. Již starověké dámy z vyšších kruhů se před sluncem schovávaly, protože bledá pleť byla znakem urozenosti, což se v našem povědomí uchovává dodnes. Bledost je dokonce jedním z mála rysů, který je společný upírům všech knih zmiňovaných v předchozích kapitolách. Dokonce i upíři indiáni nebo černoši mají světlejší pleť, než by měli ve své lidské podobě. To podporuje i představu

o upírech jako o aristokratech, která se v upíří literatuře ve větší či menší míře stále drží. Upíří představují fyzicky dokonalou bytost, obyčejné lidi svou nadpozemskou krásou značně převyšují, a symbolizují tak odvěkou touhu po vylepšeném lidství zbaveném příznaků nemoci a stáří.

Vzhled upírů vychází zejména z antické představy o kráse, přestože je původ upírů obvykle zasazován do prostředí slovanského. Se slovanským vzhledem upíra se setkáváme pouze ve *Vampýrské akademii*. Typickým vzhledovým rysem upírů jsou prodloužené a ostré špičáky, setkali jsme se s nimi ve většině knih. K jejich odstranění došlo pouze ve dvou dílech *Stmívání* a *Škole noci* v rámci procesu domestikace. Ve *Škole noci* se bez zubů při pití krve úplně obejdou. Kůži proniknou díky velmi ostrým nehtům, jak jsme však psali výše, dochází ke krmení na lidech výjimečně, kvůli hrozícímu otisku.

Součástí představy upíra jako nadčlověka překonávajícího hranice lidského těla jsou i jeho nadpřirozené schopnosti. Mezi ty typické patří především síla a rychlost. Častou dovedností je i létání nebo levitace a schopnost proměny ve zvíře. V nejnovějších knihách se setkáváme i se schopností používat magii, zejména živlovou. Samozřejmě nesmíme zapomenout na umění lidskou mysl ovládat a podmanit si ji. S tím souvisí i dovednosti spojené se zbystřením všech smyslů a jejich dovedením k dokonalosti. Díky tomu jsou všechny jejich prožitky mnohem intenzivnější a hlubší. Vnímání okolního světa je na takové úrovni, jaké lidská fyziologie nikdy nedosáhne. V porovnání s upírem se zdá lidský pohled na svět velmi omezený a jednoduchý, ochuzený ožitky, proto v knihách dochází k obratu a existence upírů je považována za něco lepšího, vznešenějšího než existence lidská.

Ve starých legendách a v řadě moderních děl ztělesňují upíří lidský strach, zejména strach ze smrti. Odjakživa se lidé smrti bojí a tradiční legendy hledaly cesty, jak ji ošálit. Vysvětlení nabízejí různá náboženství, podle nichž smrtí nic nekončí, naopak teprve začíná existence duše na vyšší úrovni. Postava upíra nabízí konkrétní podobu takové útěchy, nabízí nesmrtelnost v dokonalém a navždy mladém těle s neuvěřitelnými schopnostmi.

Právě pro sílu této představy byl, je a bude žánr upířské literatury jedním ze silných žánrů populární literatury s velkou čtenářskou základnou.

10. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

10.1 PRAMENY PRIMÁRNÍ

[1] CASTOVÁ, P. C. a CASTOVÁ, Kristin: *Škola noci, Označená*, přel. Jana Kunová, Praha: Euromedia Group, 2009; 304 s. ISBN 978-80-242-2576-0.

[2] CASTOVÁ, P. C. a CASTOVÁ, Kristin: *Škola noci, Zrazená*, přel. Jana Kunová, Praha: Knižní klub, 2010; 320 s. ISBN 978-80-242-2631-6.

[3] HARRIS, Charlaine: *Pravá krev, Mrtví do soumraku*, přel. Ludmila a Tomáš Havlíkovi, Praha: Baronet, 2009; 296 s. ISBN 978-80-7384-189-8.

[4] KORBAŘ, Tomáš, ed.: *Rej upírů*, Praha: Grafoprint-Neubert, 1995; 238 s. ISBN 80-85785-60-9.

[5] MEAD, Richelle: *Vampýrská akademie*, přel. Katrin Ebrová-Chýlová, Ostrava: Domino, 2009; 279 s. ISBN 978-80-7303-468-9.

[6] MEYEROVÁ, Stephenie: *Stmívání*, přel. Markéta Demlová, 2. vyd., Praha: Egmont, 2008; 407 s. ISBN 978-80-252-0898-4.

[7] MEYEROVÁ, Stephenie: *Nový měsíc*, přel. Markéta Demlová, 2. vyd., Praha: Egmont, 2008; 464 s. ISBN 978-80-252-0899-1.

[8] MEYEROVÁ, Stephenie: *Zatmění*, přel. Markéta Demlová, Praha: Egmont, 2008; 480 s. ISBN 978-80-252-0834-2.

[9] MEYEROVÁ, Stephenie: *Rozbřesk*, přel. Markéta Demlová, Praha: Egmont, 2009; 480 s. ISBN 978-80-252-1160-1.

[10] MUELLEROVÁ, Dagmar H.: *Upíří internát Zámek Strašidelná skála. Pozor, přilétá Molly!*, přel. Lucie Frolíková, Praha: Egmont, 2013; 120 s. ISBN 978-80-252-2727-5.

[11] RICEOVÁ, Anne: *Interview s upírem*, přel. Jaroslav Vácha, Praha: Československý spisovatel, 2012; 388 s. ISBN 978-80-7459-074-0.

[12] SMITH, Lisa Jane: *Upíří deníky, Probuzení*, přel. Lucie Schürerová, Praha: Fragment, 2009; 358 s. ISBN 978-80-253-0854-7.

[13] SMITH, Lisa Jane: *Upíří deníky, Temné shledání*, přel. Lucie Schürerová, Praha: Fragment, 2010; 271 s. ISBN 978-80-253-0969-8.

[14] STOKER, Bram. *Dracula*, Praha: Odeon, 197; 365 s.

10. 2 PRAMENY SEKUNDÁRNÍ

10.2.1 Monografie

- [1] ECO, Umberto: *Dějiny ošklivosti*, Praha: Argo, 2007; 455 s. ISBN 978-80-7203-893-0.
- [2] FOŘT, Bohumil: *Literární postava – Vývoj a aspekty naratologických zkoumání*, Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2008; 111 s. ISBN 978-80-85778-61-8.
- [3] HODROVÁ, Daniela: *...na okraji chaosu... Poetika literárního díla 20. století*, Praha: Torst, 2001; 865 s. ISBN 80-7215-140-1.
- [4] HODROVÁ, Daniela: *Místa s tajemstvím*, Praha: KLP, 1994; 214 s. ISBN 80-85917-03-3.
- [5] HODROVÁ, Daniela a kol.: *Poetika míst*, Jinočany: H&H, 1997; 249 s. ISBN 80-86022-04-8.
- [6] CHATMAN, Seymour: *Příběh a diskurs, Narativní struktura v literatuře a filmu*, přel. Milan Orálek, Brno: Host, 2008; 328 s. ISBN 978-80-7294-260-2.
- [7] LARSSON, Mariah a STEINER, Ann: *Interdisciplinary Approaches to Twilight: Studies in Fiction, Media and a ...*, Lund: Nordic Academic Press, 2011; 304 s. ISBN 978-91-85509-63-8.
- [8] LEVINA, Marina, ed. a BUI, Diem-My T., ed.: *Monster culture in the 21st century: a reader*, London: Bloomsbury Academic, 2013; 323 s. ISBN 978-1-4411-8797-0.
- [9] MAIELLO, Giuseppe: *Vampyrismus a Magia posthuma*, 2. dopl. vyd., Praha: Epoque s.r.o., 2014; 260 s. ISBN 978-80-7425-177-1.
- [10] MAIELLO, Giuseppe: *Vampyrismus v kulturních dějinách Evropy*, Praha: NLN, 2005; 189 s. ISBN 80-7106-724-5.

[11] MOCNÁ, Dagmar a PETERKA, Josef a kol.: *Encyklopedie literárních žánrů*, Praha: Paseka, 2004; 699 s. ISBN 80-7185-669-X.

[12] MOCNÁ, Dagmar: *Červená knihovna: studie kulturně a literárně historická: pohled do dějin pokleslého žánru*, Praha: Paseka, 1996; 240 s. ISBN 80-7185-075-6.

[13] PROCHÁZKA, Martin a STŘÍBRNÝ, Zdeněk: *Slovník spisovatelů. Anglická literatura, Africké literatury v angličtině...*, 2. opr. dopl. vydání, Praha: Libri, 2003; 823 s. ISBN 80-7277-131-0.

[14] PROPP, Vladimír Jakovlevič: *Morfologie pohádky a jiné studie*, 2. vydání; H & H: Jinočany, 2008; 343 s. ISBN 987-80-7319-085-9.

[15] RIMMON-KENANOVÁ, Shlomith: *Poetika vyprávění*, přel. Vanda Pickettová, Brno: Host, 2001; 168 s. ISBN 80-7294-004-X.

[16] ZAMAROVSKÝ, Vojtěch: *Bohové a hrdinové antických bájí*, Praha: Mladá fronta, 1965; 337 s.

10.2.2 INTERNETOVÉ ZDROJE

[1] <http://www.cherokee.org/>